

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YENİDOĞAN YOĞUN BAKIM ÜNİTESİNDE PRETERM BEBEĞİ
OLAN ANNELERİN
ANNE SÜTÜ BANKASI HAKKINDAKİ BİLGİ VE TUTUMLARI:
NİTELİKSEL BİR ÇALIŞMA**

GÜLSÜN ATAR
YÜKSEK LİSANS TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Çevener Özçelik

2019- İSTANBUL

TEZ ONAYI

Kurum : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Programın seviyesi : Yüksek Lisans
Anabilim Dalı : Hemşirelik Anabilim Dalı
Tez Sahibi : Gülsün ATAR
Tez Başlığı : Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası Hakkındaki Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma
Sınav Yeri : Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü
Sınav Tarihi : 11 / 01 / 2019, Saat: 13:00

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve kalite yönünden Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

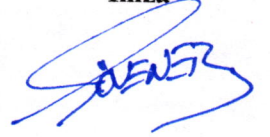
Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK

Kurumu

Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

İmza

Sınav Jüri Üyeleri

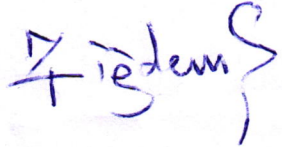
Prof. Dr. Nursan ÇINAR

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

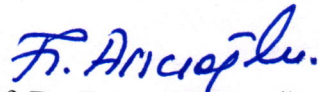

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin ÇİĞDEM

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun ... 06. Şubat ... 2019 tarih ve 48 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Feyza ARICIOĞLU
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

-Sınav evrakları 3 iş günü içinde ıslak imzalı tek kopya halinde Enstitüye teslim edilmelidir.
-Bu form bilgisayar ortamında doldurulacaktır.

I. BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynak listesine aldığımı, yine bu tezin çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Gölsün ATAR

II. TEŞEKKÜR

Tezimin her aşamasından benden bilgi ve emeğini esirgemeyen Çok Değerli Hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Çağrı Çövener ÖZÇELİK' e

Yüksek lisans ders döneminde ustalıkla bizi besleyen Çok Değerli Hocam Sayın Doç. Dr. Sevim ULUPINAR' a

Üzerimde emeğini ve desteğini hiç bir zaman unutmayacağım Canım Aileme minnettığım, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

III. İÇİNDEKİLER

I. BEYAN

II. TEŞEKKÜR

III. İÇİNDEKİLER

IV. KISALTMALAR LİSTESİ

V. TABLOLAR

1. ÖZET

2. SUMMARY

3. GİRİŞ ve AMAÇ

4. GENEL BİLGİLER

4. 1. Preterm Tanımı

4. 2. Preterm Bebeklerin Sınıflandırılması

4. 2. 1. Doğum haftasına göre preterm bebeklerin sınıflandırılması

4. 2. 2. Doğum ağırlığına göre preterm bebeklerin sınıflandırılması

4. 3. Preterm Doğum Sıklığı ve Nedenleri

4. 3. 1. Preterm doğum sıklığı

4. 3. 2 Preterm doğum nedenleri

4. 4. Preterm Bebeğin Fiziksel Özellikleri

4. 5. Prematüre Bebekte Sık Karşılaşılan Sorunlar

4. 6. Preterm Bebeklerde Enteral Beslenme

4. 7. Anne Sütü ve Beslenme

4. 7. 1. Anne sütü

4. 7. 2. Anne sütünün yararları

4. 7. 3. Anne sütünün geçici olarak kesildiği, verilemediği durumlar, engel oluşturmadığı durumlar

4. 7. 4. Anne sütünün içeriği

4. 7. 5. Formül süt

4. 8. Anne Sütü Bankası

4. 8. 1. Anne sütü bankası tarihi

4. 8. 2. Anne sütü bankalarının işleyişi

4. 8. 3. Donör anne sütünün kullanılmak istenmeme nedenleri

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5. 1. Araştırmanın Türü

5. 2. Araştırmanın Uygulandığı Yer ve Zaman

5. 3. Araştırmanın Evren ve Örneklem

5. 4. Araştırmaya Alınma ve Araştırmadan Çıkarılma Kriterleri

5.5. Araştırma Soruları

i

ii

v

vi

1

2

3

8

8

8

8

8

9

9

9

10

11

12

14

14

15

17

17

21

23

25

26

28

30

30

30

30

31

34

5. 6. Veri Toplama Araçları	31
5. 6. 1. Anneyi tanıtıcı bilgi formu (Ek-1)	31
5. 6. 2. Ses kayıt cihazı	32
5. 6. 3. Yarı yapılandırılmış form (Ek-2)	32
5. 7. Araştırmanın Değişkenleri	32
5. 8. Araştırma Planı	33
5. 9. Veri Toplama Yöntemi	33
5. 10. Verilerin Değerlendirilmesi	34
5. 11. Araştırmanın Sınırlılıkları	35
5. 12. Araştırmanın Etik Yönü	35
6. BULGULAR	36
6. 1. Preterm Bebeği Olan Annelerin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular	36
6. 2. Preterm Bebeği Olan Annelerinin Anne Sütü Bankası İle İlgili Bilgi ve Tutumlarına Yönelik Bulgular	38
6. 2. 1. Tema 1: Anne sütü farkındalığı	53
6. 2. 2. Tema 2: Anne sütü paylaşımı	59
6. 2. 3. Tema 3: Bilgi eksikliği	62
6. 2. 4. Tema 4: Üzüntü	64
6. 2. 5. Tema 5: Endişe	66
6. 2. 6. Tema 6: Anne sütü paylaşımının dini boyutu	67
6. 2. 7. Tema 7: Anne sütü bankası hakkındaki düşünceler	70
6. 2. 8. Tema 8: Anne sütü bankası farkındalığı	72
6. 2. 9. Tema 9: Anne sütü bankası kurulumu	75
6. 2. 10. Tema 10: Kararsızlık	79
7. TARTIŞMA ve SONUÇ	80
7. 1. Preterm bebeği olan annelerinin anne sütü bankası ile ilgili bilgi ve tutumlarına yönelik bulguların tartışılması	80
7. 1. 1. Tema 1: Anne sütü farkındalığı' nın tartışılması	80
7. 1. 2. Tema 2: Anne sütü paylaşımı' nın tartışılması	89
7. 1. 3. Tema 3: Bilgi eksikliği' nin tartışılması	93
7. 1. 4. Tema 4: Üzüntü' nün tartışılması	99
7. 1. 5. Tema 5: Endişe' nin tartışılması	103
7. 1. 6. Tema 6: Anne sütü paylaşımının dini boyutu' nun tartışılması	106
7. 1. 7. Tema 7: Anne sütü bankası hakkındaki düşünceler' in tartışılması	109
7. 1. 8. Tema 8: Anne sütü bankası farkındalığı' nın tartışılması	113
7. 1. 9. Tema 9: Anne sütü bankası kurulumu' nun tartışılması	117
7. 1. 10. Tema 10: Kararsızlık' ın tartışılması	123

8. KAYNAKLAR	125
9. EKLER	135
EK- 1 Anneyi Tanıtıcı Bilgi Formu	136
EK- 2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları	138
EK- 3 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları İçin Görüş Veren Uzmanlar	139
EK- 4 Verilerin Çözümlemesini Yapan İkinci Uzman	140
EK- 5 Raportör	141
EK- 6 Etik Kurul Onayı	142
EK- 7 İstanbul Beyoğlu Bölgesi Kamu Hastaneleri Birliği İzin Yazısı	143
EK- 8 Anne Bilgilendirme Formu	144
EK- 9 Anne Onam Formu	145
10. ÖZGEÇMİŞ	146

IV. KISALTMALAR LİSTESİ

APA: Amerikan Pediatri Akademisi

ÇDDA: Çok Düşük Doğum Ağırlığı

DDA: Düşük Doğum Ağırlığı

DSÖ: Dünya Sağlık Örgütü

EMBA: Avrupa Süt Bankası Derneği (European Milk Bank Association)

ESPGHAN: Avrupa Pediatrik Gastroenteroloji, Hepatoloji ve Beslenme Derneği (European Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition)

g: gram

HIV: İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü (Human Immunodeficiency Virus)

HMBANA: Kuzey Amerika Anne Sütü Bankacılığı Derneği (Human Milk Banking Association of North America)

IU: İnternasyonal Ünite

Kcal: Kilokalori

mcg: mikrogram

mEq: miliEkivalan

mg: miligram

mmol: milimol

MÖ: Milattan Önce

NICE: Ulusal Sağlık ve Üstün Bakım Enstitüsü (National Institute for Health and Clinical Excellence)

THSK: Türkiye Halk Sağlığı Kurumu

TUIK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNİCEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (United Nations International Children' s Emergency Fund)

V. TABLOLAR

Tablo 1. Preterm Bebeğin 1. Hafta ve 1. Aydaki Anne Sütü İçeriğindeki Farklılıkları	19
Tablo 2. Term ve Preterm Bebek Formül Sütü Besin İçerikleri	24
Tablo 3. Kuzey Amerika Anne Sütü Bankaları Birliği Kayıt Sistemi	28
Tablo 4. Verilerin Kodlanması ve Temaların Oluşturulması	34
Tablo 5. Annelerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı	36
Tablo 6. Annelerin Doğum Özellikleri	37
Tablo 7. Araştırma Konusuna Özgü Kodlamalarla İlgili Bulgular	39

1. ÖZET

Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası Hakkındaki Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma

Gülsün ATAR¹, Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK²

1. Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Hemşire; Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi
2. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Dr. Öğr. Üyesi

Amaç: Araştırma yenidoğan yoğun bakım ünitesinde preterm bebeği olan annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Tanımlayıcı olan araştırma, Haziran– Ekim 2016 tarihleri arasında İstanbul’ da bir eğitim araştırma hastanesinin yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatan 26 preterm bebek annesi ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak; Anneyi Tanıtıcı Bilgi Formu, Ses Kayıt Cihazı, Yarı Yapılandırılmış Form kullanılmıştır. Niteliksel verileri değerlendirmek için içerik analizi yapılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların yaşları 19- 38 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 27, 96±5, 75 yıldır. Araştırma sonucunda katılımcıların %84, 6’ sı süt bankasını duymadığını belirtmişlerdir. 10 tema oluşturulmuştur; anne sütü farkındalığı, anne sütü paylaşımı, bilgi eksikliği, üzüntü, endişe, anne sütü paylaşımının dini boyutu, anne sütü bankası hakkındaki düşünceler, anne sütü bankası farkındalığı, anne sütü bankasının kurulumu ve kararsızlıktır.

Sonuç: Annelerin çoğunun süt bankası ile ilgili bilgisi bulunmamaktadır. Annelerin büyük bir kısmı süt bankası kurulmasına sıcak bakmakta olup, bir kısım anne ise bilgi eksikliği, sütlerin karışacağı, süt kardeş evlilikleri, hastalık bulaşma riski, güvensizlik düşüncesiyle istememişler veya kararsız kalmışlardır.

Anahtar kelimeler: Preterm bebek, anne sütü, preterm anne sütü, anne sütü bankası, anne sütü paylaşımı.

2. SUMMARY

Knowledge Levels and Attitudes of Mothers with Preterm Infants in Neonatal Intensive Care Unit About Breast Milk Bank: A Qualitative Study

Gülsün ATAR¹, Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK²

1. Nurse, Sisli Hamidiye Etfal Training and Research Hospital Neonatal Intensive care Unit; MSN Student, Marmara University Faculty of Health Sciences Division of Nursing Department of Pediatric Nursing
2. Assist. Prof. Marmara University Faculty of Health Sciences Division of Nursing Department of Pediatric Nursing

Aim: The study was carried out to evaluate the knowledge and attitudes of mothers who have preterm infants in neonatal intensive care unit about milk banks.

Methods: The descriptive study was conducted with 26 mothers with preterm infants who stayed in the neonatal intensive care unit of a training and research hospital in Istanbul between June and October 2016. An information form introducing mothers, a voice recorder and a semi-structured form were used as data collection tools. Content analysis was used to evaluate qualitative data.

Results: The ages of mothers ranged from 19 to 38 years, the mean age was $27,96 \pm 5,75$ years. Mothers' 84.6% reported that they have not heard the milk bank before. 10 themes were generated in findings: awareness of breast milk, sharing of breast milk, lack of information, sadness, anxiety, religious aspects of sharing breast milk, perception of milk banks, awareness of milk banks, foundation of milk banks and indecision.

Conclusion: Most of the mothers do not have information about the milk banks. Most of the mothers think positively about the establishment of the milk banks, and some of the mothers are unwilling or unstable due to lack of information, concern about mixing different mothers' milk, marriages of milk siblings, risk of infectious disease and distrust.

Key words: Preterm infant, breast milk, preterm breast milk, mothers' milk bank, sharing of breast milk.

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından doğum ağırlığına bakılmaksızın 37. gestasyonel haftasını tamamlamadan canlı doğan bebekler preterm yenidoğan olarak kabul edilmiştir (www.who.int/mediacentre/factsheets/fs363/en/, Erişim tarihi: 29 Kasım 2018). Preterm bebeklerde, enerji dengesi ve büyümenin sağlanması için gerekli olan protein ve glukoz gereksinimi fazla olduğu, metabolik hızları da çok yüksek olduğu için bu bebeklerin beslenme gereksinimleri term yenidoğanlara oranla daha fazladır (Memişoğlu, 2014).

Fetus doğum eyleminden hemen önceki zamana kadar plasentadan umbilikal kord aracılığı ile kesintisiz ve sürekli olarak besin almaktadır. Bu nedenle preterm bebeğin doğduktan sonra en erken dönemde beslenmesinin başlanıp devam ettirilmesi bebek açısından yaşamsal önem taşımaktadır (İşler, 2010; Özdemir ve Karadağ, 2013).

Term bebeklerde olduğu gibi preterm bebeklerin beslenmesinde de anne sütünün önemli bir etkisi vardır (Yurttutan ve Uraş, 2013). DSÖ, anne sütünün, doğum haftasına göre değişen içeriği ile bebeğin sağlıklı büyüme-gelişmesi sürdürebilmesini sağlayan ve tüm besin gereksinimlerini karşılayan en doğal besin olduğunu vurgulamaktadır (Yurttutan ve Uraş, 2013; WHO, 2017). Özellikle preterm bebeklerde olmak üzere formül sülle beslenme önemli mortalite ve morbidite riski yaratmaktadır (Torres et al., 2010). Anne sütü ile beslenen bebeklerde (İşler, 2010);

- Nektorizan enterokolit ve geç başlangıçlı sepsisemi riski azalır.
- Enfeksiyondan koruyucu faktörler sayesinde enfeksiyon görülme riski azalır.
- Büyüme gelişme daha iyi olur.
- Anne sütünün sindirimi kolay olduğu için sindirimler ilgili sorunlar daha az görülür.
- Anne sütünün renal solüt yükü düşük olduğu için böbrek fonksiyonları olumsuz etkilenmez.
- Daha az alerji görülür.
- Anne-bebek bağı güçlenir.

Aynı zamanda anne sütü Omega-3 yağ asitleri içerir. Ekonomiktir ve kullanıma hazırdır. Bebeğin ihtiyacı olan bütün besin öğeleri anne sütünde bulunur (Kılıçarslan Törüner ve ark., 2014).

Her annenin vücudu bebeğinin gereksinimine ve gestasyon yaşına uygun süt üretmektedir (Yurttutan ve Uraş, 2013). Doğum sonu dönemde birçok bebek, kendi annesinin sütüyle beslenme imkanına sahipken, bazı bebeklerin ise anne sütünün yetersiz miktarda olması, annenin ölümü, annenin ilaç kullanmak zorunda olması ya da HIV taşıyıcısı olması gibi etmenler nedeniyle anne sütü ile beslenmemektedir (Torres et al., 2010; Kadioğlu ve Şahin, 2014). Bu durumda, anne sütü donörleri, anne sütü sağlamakta en iyi seçenek olabilmektedir (Kadioğlu ve Şahin, 2014). DSÖ, anne sütü ile beslenemeyen bebekler için sütannenin emzirmesini ya da anne sütü bankasından anne sütü temin edilmesini, bunlara da ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda formül süt kullanımını önermektedir (WHO, 2017).

Amerikan Pediatri Akademisi (APA)' ne göre preterm bebeklerde anne sütü ile beslemenin yararları sadece yenidoğan yoğun bakım ünitesinde kaldığı dönemde değil, hastaneden taburcu olduktan sonra ki yaşamının ilk 3 yılında da kendini göstermektedir. Bu nedenle emzirmenin gerçekleşemediği ya da bebeğin kendi annesinin sütü ile beslenemediği durumlarda anne sütü bankasından anne sütü alımını önermektedir (APA, 2012). Anderson et al (1999)' ın yaptığı meta analiz çalışmasında; özellikle preterm bebekler olmak üzere anne sütü ile beslenen çocukların, formüle ile beslenen çocuklara göre bilişsel gelişimlerinde önemli derecede farklılık olduğu görülmüştür.

Dünya' da ilk anne sütü bankası Avusturya' nın Viyana şehrinde 1909 yılında kurulmuştur (Demirtaş, 2011; Kadioğlu ve Şahin, 2014). Anne sütü bankaları 2.si 1910 yılında Boston' da, 3.sü 1919 yılında Almanya' da olmak üzere kurulmaya devam etmiştir (Demirtaş, 2011).

Bankalarda toplanılan ilk sütler alıcı ve donör arasında herhangi bir bağlantı olmaksızın alıcının ihtiyaçları doğrultusunda alınarak kullanılmıştır. 1985 yılında kurulan Kuzey Amerika Anne Sütü Bankaları Birliği' nin (HMBANA) rehberlerine göre; yenidoğan yoğun bakım ünitesinde tedavi ve bakımları sürdürülen yenidoğan

ve preterm bebeklerin bu anne sütünü kullanmaları öncelikli olarak görülmüştür (Demirtaş, 2011; Kadioğlu ve Şahin, 2014).

Anne Sütü Bankası' nın çalışma sistemine bakıldığında ilk olarak süt bağışlamada gönüllü süt vericilerin gerekli protokoller doğrultusunda bilgileri alınır, daha sonra kişilere gerekli serolojik testler yapılır (Kim and Unger, 2010; Gribble, 2013). İsim, soy isim, sağma tarih ve saatiyle etiketlenmiş sütler toplanıp bakteriyolojik testlerden geçirilir (Kim and Unger, 2010). Sütler patojen geçişini engellemek için pastörizasyon işlemi uygulanır. Anne sütleri için uygun koşullarda saklanması sağlanır. Anne sütünü bağışlayandan gönüllü olduğuna dair onay formu, alıcıdan ise süt kullanımına yönelik onam alınır (National Institute for Health and Care Excellence, 2010; Kim and Unger, 2010; Kadioğlu ve Şahin, 2014).

Birçok ülkede anne sütü bankası bulunmaktadır. Ülkemizde ise eski zamanlardan itibaren sütanne kavramı var olmakla birlikte henüz bir süt bankası bulunmamaktadır. Birçok İslam dinine mensup ülkelerde süt bankasından süt alınmasının akrabalık bağı yarattığı gerekçesi ile dini açıdan uygun olmadığı belirtilmektedir (Pekdemir, 2015). Ancak ülkemizde T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı' nın 14.06.2012 tarih ve 2012/53 sayılı yazısında aşağıda belirtilen konuların dikkate alınması kaydıyla insan sütünün saklanması ve ihtiyacı olan bebeklere verilmesine dini açıdan sakıncası olmadığına karar verilmiştir.

1. Süt verecek kadının kendi çocuğunu süttan mahrum bırakmaması,
2. Başka kadının sütünü içecek çocuklar arasında oluşacak mahremlilik dairesini, olabildiğince daraltmak için, pratik bir tedbir olarak, bir kadından alınan süttan sadece erkek veya kız çocuklara verilmesi,
3. Süt veren kadın ile süt verilen çocuğun kimliklerinin, kayıt altına alınması ve bu bilginin her iki tarafa da verilmesi,
4. Bu hususun yasal düzenleme ile güvence altına alınması,
5. Evliliğe engel teşkil eden süttan akrabalığı dairesinin, daha da genişlememesi için, birden fazla anneye ait sütlerin karıştırılmaması,
6. Süt veren anneye masrafları dışında bir ücret verilmemesi, alınan sütlerin para karşılığı satılmaması,

7. Kendi annesinin sütü ile beslenme imkanı bulunan çocukların bu sistemden yararlandırılmaması,

maddelerini içermektedir (TC. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı, 14. 06. 2012).

APA doğum sonrası bebeklerin ilk 6 ay sresinde ve 1 yıla kadar da tamamlayıcı besinlerle birlikte anne sütüyle beslenmesi durumunda dünyadaki yenidoğan ölümlerinin 1 milyon ve ocuk ölümlerinin de %13 kadar azaltılabileceğini belirtmektedir (APA, 2012). Bu nedenle yenidoğan hemşiresine düşen en önemli görevlerden birisi de preterm bebeklerde yenidoğan yoğun bakıma yatışındaki erken dönemde, term bebeklerde ise doğumu izleyen dönemde anne ile iletişime geçip anne sütünün yararları, annenin beslenmesi, anne sütünün sağılması ve saklanması, meme bakımı ile ilgili eğitimler vermesidir (Törüner ve ark., 2014; TC. Resmi Gazete, 19. 04. 2011, sayı: 27515).

Hemşirelik Yönetmeliğinde de belirtildiği gibi yenidoğan yoğun bakım hemşiresi bakımının her aşamasında bebek sağlığının koruma ve geliştirmesinde ailenin gereksinimlerini belirler, sağlık eğitimini planlar ve uygular (T.C. Resmi Gazete, 19.04.2011, sayı: 27515). Aynı zamanda yenidoğan hemşiresi, yenidoğan hekimi ile birlikte bir ekip çalışması yürütür. Yenidoğan bebeğin sağlık durumu ve aldığı tedavi dolayısıyla bebeğin beslenmesi, sindirimi ve beslenme sırasında bebeğin fizyolojik olarak olabilecek değişiklikleri izler ve hekimle birlikte karar verir. Beslenme sırasında oluşabilecek fizyolojik değişiklikler beslenmenin devam etmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bebeğin anne sütüyle beslenmesi de gelecek hayatındaki yaşam kalitesini, büyüme ve gelişmesini doğrudan etkileyeceği için buradaki en önemli görevlerden birisi yenidoğan hemşiresine düşmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2012).

Alanyazında bu konuyla ilgili ülkemizde yenidoğan yoğun bakım ünitesinde bakım ve tedavisi devam etmekte olan preterm bebeklerin anneleriyle yapılmış niteliksel bir çalışmaya rastlanmamıştır. Niteliksel araştırmalar bir konuyla ilgili katılımcıların duygu, düşünce ve tutumlarını tanımlamak için kullanılan etkili bir araştırma yöntemidir (Erdoğan, 2014).

Bu bağlamda araştırmanın amacı yenidoğan yoğun bakım ünitesinde preterm bebeği olan annelerin anne sütü bankası ilgili bilgi ve tutumlarını değerlendirmektir.

Bu çalışmanın ülkemizde anne sütü bankası kurulmasıyla ilgili girişimlere yol gösterici olacağı düşünlmektedir.

4. GENEL BİLGİLER

4. 1. Preterm Tanımı

Dünya Sağlık Örgütü' nün tanımına göre ise doğum ağırlığına bakılmaksızın 37. gestasyonel haftasını tamamlamadan canlı doğan bebekler preterm yenidoğan olarak kabul edilmiştir (www.who.int/mediacentre/factsheets/fs363/en/, Erişim tarihi: 29 Kasım 2018).

Son adet tarihine göre 38 – 42 gebelik haftası + 6 gün arasında doğmuş bebekler term, matür bebek olarak tanımlanır (Bülbül, 2016).

43. gebelik haftası ve sonrasında doğmuş bebekler için ise postterm bebek olarak tanımlanır (Bülbül, 2016).

4. 2. Preterm Bebeklerin Sınıflandırılması

4. 2. 1. Doğum haftasına göre preterm bebeklerin sınıflandırılması:

Aşırı derecede preterm; 28. gebelik haftasından önce doğmuş bebekler

Çok Preterm; 28 – 32 gebelik haftasında doğmuş bebekler,

Orta pretermlikten geç pretermliğe; 32 – 37 gebelik haftası (WHO, 2012; <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs363/en/>, Erişim Tarihi: 29 Kasım 2018).

Orta derece preterm; 32 0/7 – 33 6/7 gebelik haftasında doğmuş,

Geç preterm; 34 – 36 6/7 gebelik haftasında doğmuş bebekler (Loftin et al., 2010).

4. 2. 2. Doğum kütleğine göre preterm bebeklerin sınıflandırılması

Düşük Doğum Ağırlığı (DDA): Bebeğin doğum kütleğinin 2500 gramın altında olması durumudur.

Çok Düşük Doğum Ağırlığı (ÇDDA): Bebeğin doğum kütleğinin 1500 gramın altında olması durumudur.

Aşırı Düşük Doğum Ağırlığı (ADDA): Bebeğin doğum kütlesinin 1000 gramın altında olmasıdır (Bülbül, 2016).

4. 3. Preterm Doğum Sıklığı ve Nedenleri

4. 3. 1. Preterm doğum sıklığı

184 ülkenin adının geçtiği “Erken Doğum Hakkında Küresel Eylem Raporu”nda Dünya’ daki doğum oranlarına bakıldığında preterm doğum oranları %5-18 arasında değişmektedir Ölüm nedenlerine bakıldığında ise bebek ölümlerinde pretermlik ilk sırayı alırken, beş yaş altı ölümlerde pnömoniden sonra ikinci sırada yer almaktadır (WHO, 2012; <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth>, Erişim Tarihi: 17 Aralık 2018).

Pretermlikle ilgili bilgi vermemesinden dolayı güncellenen kayıt sisteminde 2010 yılındaki canlı doğum sayısı 1 298 300’ dür ve bu sayının %11,97’ sini 155 400 ile preterm doğumlar oluşturmaktadır (<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-19609sgc.pdf>, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2018).

Türkiye’ deki son 5 yıl içindeki bebek ölüm nedenleri oranları incelendiğinde ise 2008 – 2013 yılları verilerine göre %27,7’ lik dilimle preterm ölüm nedeni ilk sıradadır (<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-19609sgc.pdf>, Erişim Tarihi: 10 Kasım 2018).

4. 3. 2 Preterm doğum nedenleri

Birçok etken doğum eyleminin erken başlamasına neden olabilir. Bunlar annenin hastalıkları, alışkanlıkları, demografik özellikleri, bebeğe bağlı ve çevresel nedenlerdir.

- Annenin kronik hastalıkları, diabetes mellitus, hipertansiyon, böbreğe ve karaciğere bağlı hastalıklar,
- Pıhtılaşma bozuklukları,
- Annenin vajina ve rahmindeki yapısal sıkıntılar,
- Plasental bozukluklar,
- Annede idrar yolunda, vaginal yolda, rahimde enfeksiyonu varlığı,

- Travma ve cerrahi,
- Bebekte konjenital anomaliler, gelişim geriliği
- Annenin kilosunun düşük olması ya da annede obezite problemi
- Annenin yaşının 17 yaşından az ya da 35 yaşından fazla olması,
- Daha önceki doğumlarda erken doğum öyküsünün varlığı,
- Çoğul gebelik,
- Tüp bebek tedavisi,
- Gebelik aralığının 2 yıldan daha kısa sürmesi,
- Annenin alışkanlıkları; pasif içicilikte dahil olmak üzere sigara, alkol, uyuşturucu kullanımı,
- Yetersiz ve dengesiz beslenme,
- Düşük gelir durumu,
- Yetersiz doğum öncesi kontrol,
- Annenin stres düzeyi, uygunsuz çalışma şartları,
- Etnik köken,
- Kısa boy (Ünal, 2008; Durukan, 2012; Lissauner, Fanaroff, 2013; Trabzon, 2013).

4. 4. Preterm Bebeğin Fiziksel Özellikleri

Yenidoğan bebeğin organlarının gelişim durumu doğum haftasına bağlı olmakla birlikte, yaşamının ileriki evrelerinde sağlık problemleri ile karşılaşma riski preterm bebeklerde daha fazladır. Ayrıca doğum haftası ve doğum ağırlığı bebeğin yaşam şansını da etkilemektedir (Okumuş, 2012; Durukan, 2012).

Preterm bebeklerin fiziksel özellikleri term bebeklerden daha farklıdır. Preterm bebeklerin doğum haftası azaldıkça solunum kaslarının zayıflığı o kadar artmaktadır. Surfaktan maddesi eksikliği yüzünden preterm bebeklerde yüzeysel ve hızlı nefes alıp vermektedir (Durukan, 2012; Gomella, 2012; Lissauer, Fanaroff, 2013; Çekmez ve ark., 2013). Term bebeklere göre kalp tepe atımları yüksektir; sakin halde dakikada 120-160 iken, uyku halinde iken dakikada 90' a kadar inmektedir (Çekmez ve ark., 2013). Doğum haftaları küçüldülçe kol ve bacaklardaki hareketlerde koordinasyon sağlayamaz. Daha büyük haftalardaki bebeklerde kıvrık pozisyonda

olan kolda ve bacaklarda hafta küçüldükçe uzanmış pozisyon bulgusu vardır (Lissauer ve Fanaroff, 2013). Vücut sıcaklığını korumayı sağlayan kahverengi yağ dokusu gelişmemiştir. Hipotonik duruşlarından dolayı sıcaklıklarını koruyamazlar (Neyzi ve Ertuğrul, 2010; Gomella, 2012). Deri altı yağ dokusu az, deri ince ve hassastır. Haftası azaldıkça derideki yapışkanlık artar, deri kalınlığı azalır. Lanugo adı verilen tüyler bol miktardadır. Tırnakları ince, narin, yumuşak ve kırılmandır. Kulaklarında kıkırdak doku mevcut değil, deriden meydana gelmektedir. Ayak taban çizgileri doğum haftası küçüldükçe azalır (Durukan, 2012; Gomella, 2012; Lissauer ve Fanaroff, 2013). Doğum haftası 28 hafta ve daha az olan bebeklerin gözleri kapalıdır, açılmayabilir. Pupillaları dilatedir; ileri derecede preterm olan bebeklerde ışık refleksi yoktur; doğum haftası büyüdükçe ışık refleksi oluşmaya başlar (Tök, 2010). Zamanında doğmuş bebeklere göre başın boyutu vücuda göre daha fazladır. Fontaneller geniş, sütür araları belirgin açıklıktadır (Çekmez ve ark., 2013). Genital organları gelişimini tamamlamamıştır. Erkek bebeklerde skrotum boş ve küçüktür. Testisleri erken doğumdan ötürü inmemişlerdir (Gomella, 2012). Kız bebeklerde ise labia majörler küçük olduğu için labia minörleri kapatmamıştır; görülebilmektedir (Neyzi ve Ertuğrul, 2010; Lissauer ve Fanaroff, 2013).

4. 5. Preterm Bebeğe Sık Karşılaşılan Sorunlar

Preterm yenidoğanlarda en sık görülen sorunlar arasında respiratuvar distres sendromu, apne ve bradikardisi, bronkopulmoner displazi, beyin hasarı, beyin içi kanama, patent duktus arteriosus, prematüre retinopatisi, gastroözofageal reflü, anemi, hiperbilirübinemi, nekrotizan enterokolit ve enfeksiyonlar yer alır. Bu sorunlardan anne sütüyle beslenemeyen mama ile beslenen bebeklerde hiperbilirübinemi, nekrotizan enterokolit, enfeksiyonlar görülme riski daha fazladır. Nekrotizan enterokolit preterm yenidoğanlarda ölümcül olabilir. Doğumdan sonraki ilk beslenmenin, en erken dönemde anne sütüyle yapılması nekrotizan enterokolit görülme riskini azaltmaktadır. Hiperbilirübinemi vücuttaki bilirübin seviyesinin çeşitli nedenlerden dolayı yükselmesidir. Bunun nedenleri arasında yetersiz beslenme yer almaktadır. Bebeğin anne sütünü yeterli alamaması ile hiperbilirübinemi ortaya çıkabilmektedir. Özellikle preterm doğumlarda anne sütünün geç gelmesi, nedeniyle preterm bebeklerin beslenmesi gecikebilmektedir. Enfeksiyonlar açısından

bakıldığında ise; preterm bebeklerin immün sistemi term bebeklere göre daha az gelişmiş, antikor düzeyleri yetersiz olduğu için enfeksiyonlara yatkınlığı daha fazladır. Hastanede kalış süreleri fazla olduğundan enfeksiyona maruz kalma ihtimalleri daha fazladır. Bu yüzden anne sütü bankasının açılması ile birlikte özellikle anne sütü ile beslenebilmesi mümkün olamayan preterm bebeklerin anne sütüyle en erken dönemde beslenmesi sağlanabilir, hiperbilirubinemi, nekrotizan enterokolit ve banka sisteminin işleyişine bağlı olarak sütanne sütüyle beslenmeye göre enfeksiyon riskleri daha azalacaktır (Altuğ, 2010; Dilli, 2010; Özen Tunay, 2010; Sarıkabadayı, 2010; Tatar Aksoy, 2010; Durukan, 2012; Alan ve Erdeve, 2013; Tunç, 2013; Arslan ve Bülbül, 2016; Bülbül ve Arslan, 2016; Bülbül ve Çelik, 2016; Kıray Baş ve Bülbül, 2016; Zübarioğlu ve Bülbül, 2016).

4. 6. Preterm Bebeklerde Enteral Beslenme

Fetus doğum eyleminden hemen önceki zamana kadar plasentadan umbilikal kord aracılığı ile kesintisiz ve sürekli olarak beslenmektedir. Bu nedenle preterm bebeğin doğduktan sonra en erken dönemde beslenmesinin başlanıp devam ettirilmesi bebek açısından yaşamsal önem taşımaktadır (İşler, 2010; Özdemir ve Karadağ, 2013).

Önceki yıllarda yaşaması imkansız olarak diye düşünülen, özellikle ileri derecede düşük doğum ağırlığına sahip preterm bebekler, teknolojiye önemli gelişmelerle yaşama şansı elde etmiştir. Preterm bebeklerin yaşam şansı artmakla birlikte bir sürü problemle karşılaşmaktadır. Bunlardan en önemlisi preterm bebeklerin yeterli büyüme ve gelişmesinde etkisi olan beslenme problemidir (Bülbül ve Nuhoğlu, 2013).

Preterm bebeklerde, enerji dengesi ve büyümenin sağlanması için gerekli olan protein ve glukoz gereksinimi fazla olması, besin depolarının azlığı, mide bağırsak sistemlerinin işlevlerinin tamamlayamayacak gelişmişlikte olması, metabolik hızları da çok yüksek olması nedeniyle beslenme gereksinimleri term yenidoğanlara oranla daha fazladır (Özdemir ve Karadağ, 2013; Thureen ve Hay, 2014).

Preterm yenidoğan 25. gestasyonel haftasındayken yapısal oluşumunu tamamlamış olan mide bağırsak sistemi yenidoğanın 34-35 gestasyonel haftasına

gelene kadar işlevini yapmaya tam olarak elverişli değildir. Mide bağırsak sistemi tam olarak işlevini yapamasa da preterm bebeklerde erken dönemde az miktarlarda beslenmeye başlanması bağırsaklarda oluşabilecek işlev kaybını önlemektedir. Bu preterm bebekler için yaşamsal önem taşımaktadır (Bülbül ve Uslu, 2016).

Özellikle aşırı düşük doğum ağırlığı olan bebeklerin erken dönemde yavaş yavaş enteral yol ile beslenmeye başlanması, tamamıyla enteral yoldan beslenmeye geçişi kolaylaştırmaktadır. Bununla birlikte yenidoğanlarda gastrointestinal sistem motilitesini artırması, beslenme intöleransını azaltması, yenidoğanların büyümelerini olumlu yönde etkileyip taburculuk süresini hızlandırması, bağırsak büyüme hormonlarının aktivasyonu açısından faydalıdır. Bunların yanında erken dönemde beslenme doğumdan sonraki kaybedilen kilonun alınması süresini, parenteral yoldan beslenme süresini azaltmakta, beslenme hormonlarının daha iyi salgılanmasını sağlamakta; minerallerin emilimini düzenlemekte; bağırsak hareketlerinde etkili olup mekonyum çıkışını hızlandırdığı için sarılık riskini düşürmektedir (Tunç, 2013).

Enteral yoldan beslenemeyen bebekler akciğer problemleri, enfeksiyon, nörolojik problemlere karşı ve enfeksiyonun yaratacağı hasara karşı daha duyarlıdır (Bülbül ve Nuhoğlu, 2013).

Yenidoğan beslenmesinde dikkat edilmesi gereken birçok nokta bulunmaktadır. Özellikle ÇDDA bebeklerin;

- Enerji depolarının yetersiz oluşu,
- Büyüme gelişme hızlarının fazla oluşu,
- Büyüme de rol olan etmenlerin azlığı,
- Beyin gelişiminde etkili olan glukoz gereksinimi fazla oluşu,
- Sanral sinir sistemi için lipid gereksiniminin fazla oluşu,
- Mide-bağırsak işleyişinin olgunlaşmamış oluşu,
- Protein gereksinimim fazla oluşu,
- İdrarında solüt atımının yüksekliği,

Extrauterin dönemde stres ortamının fazla oluşu ve sinir sisteminin gelişmemiş oluşuna bağlı olarak beslenmenin düzenlenmesi gerekmektedir (Oregon Pediatric Nutrition Practice Group, 2013; Uauy ve Koletzko, 2014).

4. 7. Anne Sütü ve Beslenme

4. 7. 1. Anne sütü

Yenidoğanın beslenmesinde ilk tercih her zaman anne sütüdür (Yurttutan ve Uraş, 2013).

Adını Antik Mısır' da uzman olan, George Maurice Ebers' ten alan MÖ. 1550 yılında yazıldığı düşünülen tıbbi bilgiler içeren Ebers Tıp Papirüsü' nde anne sütünün önemli olduğu ve anne sütü ile beslenmenin 3 yaşına kadar sürdürülmesi gerektiği yazılmıştır (Yurdakök, 1996).

Anne sütü; bebekler için normal, optimal ve en çok tercih edilen besindir (<http://europeanmilkbanking.com/joint-emba-and-hmbana-statement-on-milk-sharing-has-been-released/>, Erişim Tarihi: 30 Kasım 2018). Bebek için gereken en iyi besin maddesinin olmasının yanında, bebeğin ilk aşısı da denmektedir (Durukan, 2012).

Besin öğeleri yönünden de bebeğin haftasına ve durumuna uyumlu içeriktedir. Bebeğin haftası değiştikçe bebeğin ihtiyacı olan besin öğeleri neler ise anne sütünün içeriği de ona göre değişiklik göstermektedir (Yurttutan ve Uraş, 2013). Anne sütü ÇDDA' lı bebekler, preterm bebekler ve hasta bebeklerin hayatta kalması için kritik derecede önemlidir; bununla birlikte bu bebeklerin anneleri genellikle doğumdan sonraki birkaç gün bebeklere süt sağlayamayabilirler (<http://europeanmilkbanking.com/joint-emba-and-hmbana-statement-on-milk-sharing-has-been-released/>, Erişim Tarihi: 30 Kasım 2018). Bebeğin anne sütü ile beslenmesinin yapılamadığı durumlarda formül süt ve donör anne sütünün tercih edilebilir (Yurttutan ve Uraş, 2013). APA ve DSÖ özellikle preterm bebeklerde anne sütü ile beslenmesinin mümkün olmadığı durumlarda donör anne sütünü önermektedir (WHO, 2003; APA, 2012).

Term bebeklerde olduğu gibi preterm bebeklerin beslenmesinde de anne sütünün önemli bir etkisi vardır (Yurttutan ve Uraş, 2013). DSÖ, anne sütünün, doğum haftasına göre değişen içeriği ile bebeğin sağlıklı büyüme-gelişmesi sürdürebilmesini sağlayan ve tüm besin gereksinimlerini karşılayan en doğal besin olduğunu

vurgulamaktadır (<https://www.unicef.org/turkey/ir/mc29.html>, Erişim Tarihi: 30 Haziran 2016).

4. 7. 2. Anne sütünün yararları

Anne sütünün bebeğe yararı olduğu kadar anneye de bir çok yararı vardır.

Anneye olan yararları;

- Doğum sonrası uterus toparlanmasını hızlandırır.
- Fazla kiloların verilmesine yardımcı olur.
- Kanserde bazı türlerin oluşumunu engeller.
- Anne – bebek bağı güçlenir.
- Psikolojik açıdan bebeğine yardım ettiği hissi oluşmasına yardımcı olur.

Bebeğe olan yararları;

- Anne sütü ile beslenen bebeklerde daha az batın gerginliği görülür.
- Nekrotizan enterokolit ve geç başlangıçlı septisemi riski azalır.
- Enfeksiyondan koruyucu faktörler sayesinde enfeksiyon görülme riski azalır.
- Büyüme gelişme daha iyi olur.
- Anne sütünün sindirimi kolay olduğu için gaz sancısı, ishal, kabızlık gibi sindirim problemleri daha az görülür.
- Anne sütü bebeğin haftasına göre uygun renal solüt yük ile salgılandığı için böbrek fonksiyonları olumsuz etkilenmez.
- Üriner sistem enfeksiyonu ve diare oluşumunu azaltır, diare probleminin atlatılmasının kolaylaştırır.
- Antibiyotik tedavi süresini aza indirger.
- Bilişsel ve psikomotor aktivitelerin gelişmesine yardımcı olur.
- Egzama, pişik gibi deri rahatsızlıklarına, astım gibi solunum yolu rahatsızlıklarına karşı koruyucu özelliindedir.

Oluşabilecek dış eti rahatsızlıklarına karşı korur (Durukan, 2012; Arslanoğlu et al., 2013; Yurttutan ve Uraş, 2013; Oregon Pediatric Nutrition Practice Group, 2013; Kılıçarslan Törüner ve ark., 2014).

Anne sütü ekonomiktir. Her zaman kullanım için hazır, bebeğin içimi için uygun sıcaklığa sahip ve tazedir. Bebeğin ihtiyaı olan bütün besin oğeleri anne sütünde bulunur (Durukan, 2012; Arslanoğlu et al., 2013; Yurttutan ve Uraş, 2013; Oregon Pediatric Nutrition Practice Group, 2013; Kılıçarslan Törüner ve ark., 2014).

APA' ya göre preterm bebeklerde anne sütü ile beslemenin yararları sadece yenidoğan yoğun bakım ünitesinde kaldığı dönemde değil, hastaneden taburcu olduktan sonra ki yaşamının ilk 3 yılında da kendini göstermektedir. Bu nedenle emzirmenin gerçekleşemediği ya da bebeğin kendi annesinin sütü ile beslenemediği durumlarda anne sütü bankasından anne sütü alımını önermektedir (APA, 2012). Anderson et al. (1999)' ın yaptığı meta analiz çalışmasında; özellikle preterm bebekler olmak üzere anne sütü beslenen çocukların ve formul süt ile beslenen çocuklara göre bilişsel gelişimlerinde önemli derece de farklılık olduğu görülmüştür.

Özellikle mide-bağırsak ve solunum yollarında oluşabilecek bir enfeksiyon riski yüksek olan, beslenmesi anne sütü ile yapılan yenidoğanlarda menenjit, otitis media ve solunum yollarında görülen enfeksiyon oranları daha düşüktür (Köksal ve ark, 2005).

Çocukluk ağı zamanında ise anne sütü ile beslenen bebeklerin aşılara verdiği yanıtlarda anne sütü ile beslenmeyen bebeklere göre immunglobülin düzeylerinde anlamlı derecede farklılıklar vardır. Anne sütü aşıların yanıtlarını olumlu derecede etkilemektedir (Jackson and Nazar, 2006; Cacho ve Lawrence, 2017).

Anne sütü ileriki yaşlarda görülebilecek diyabet, kalp ve kanser gibi rahatsızlıkların görülme olasılığını da azaltmaktadır (Samur, 2008; Güney ve ınar, 2017).

Anne sütü alan bebeklerin özellikle sıcak havalarda daha çok ortaya çıkacak su gereksinimi, bebeği istediği zaman emzirilmesi sayesinde olmamaktadır (Kültürsay ve ark, 2014).

4.7.3. Anne sütünün geçici olarak kesildiği, verilemediği durumlar, engel oluşturmadığı durumlar

Anne sütünün kesin verilmemesi gerekli durumlar;

- Bebekte galaktozemi varlığı
- Annede aktif tedavi edilmemiş tüberküloz varlığı (Tedavi başlanılmasında itibaren 15 gün sonrasındaki anne sütünü verilebilir.)
- Annede olan HIV enfeksiyonu varlığı
- Annede olan insan t-lenfotropik virüs 1, 2 enfeksiyonu varlığı
- Annede ilaç bağımlılığı
- Anne psikoz durumunun varlığı

Anne sütünün geçici olarak verilmemesi gerekli durumlar;

- Radyoaktif izotop tedavisi
- Kemoterapi tedavisi
- Anne memesinde ve memesinin etrafında herpes virüs oluşumları
- Annenin göğüs kısmında kabuklanma olmayan aktif varisella zoster virüs' ünün döküntüsünün varlığı (döküntüler kabuklanana kadar)
- Antimetabolit tedavi

Anne sütünü verilmesinin engel teşkil etmediği durumlar;

- Annede Hepatit B yüzey antijeni pozitifliği
- Hepatit C virüsü enfeksiyonu
- Annenin ateşli hastalığının olması
- Sitomegalovirüs enfeksiyonunun seropozitif olması
- Bebekte hiperbilirübinemi varlığı (Yurttutan ve Uraş, 2013; Samur 2008).

4. 7. 4. Anne sütünün içeriği

Anne sütünü bebeğin gestasyon yaşına ve durumuna uygun üretildiğinden var olan tüm formül sütlere göre üstün ve bebek beslenmesinde en iyi besin öğesidir (Arslan ve Yeniterzi, 2013).

Anne sütünün bileşiminin bebek beslenmesinde biyolojik faydalanımı oldukça yüksektir. Ayrıca yenidoğanları enfeksiyona ve inflamasyona karşı koruyan ve bağışıklık sisteminin gelişimine, organ gelişimine ve sağlıklı mikrobik kolonizasyona katkıda bulunan anne sütü birçok biyoaktif maddeyi içermektedir (Ballard ve Morrow, 2013).

İçerik bakımından bakıldığında preterm ve term sütün içeriği birbirinden farklı olmakla birlikte, doğumun gerçekleştiği ilk haftada gelen kolostrum adı verilen süt ve daha sonraki haftalardaki süt, gece ve gündüz üretilen süt içerik bakımından birbirlerinden farklılık göstermektedir (Ballard ve Morrow, 2013; Anne Sütü ve Emzirme Rehberi, 2016). İçeriğin farklı olmasının sebeplerinin arasında bebeğin gestasyonel haftası, süt üretiminin zamanı ve annenin beslenmesi de yer alır. Preterm bebekler açısından bakıldığında bebeklerin büyüme ve gelişmesi, sağlığı göz önünde bulundurulduğunda enerji, yağ, protein ve sodyum içeriğinde de ihtiyaç açısından önemli ölçüde farklılıklar gözlenmektedir (Dursun ve Bülbül, 2013; Arslan ve Yeniterzi, 2013; Kültürsay ve ark., 2014).

Gestasyonel haftası küçüldükçe bebeğin büyümesi için gerekli olan enerji miktarı daha da artmaktadır. Preterm bebeklerin doğum haftalarının küçük olmasından ötürü besin depoları büyüme ve gelişmeleri için yeterli değildir. Term bebeklerden farklı olarak beslenme miktarı olarak maksimum seviyeye ulaşılsa bile yeterli olmayabilir. Ayrıca preterm bebeklerin anne sütü içeriği, ortalama 4-6 hafta sonra term bebek anne sütü içeriği gibi olmaktadır (Tablo 1). Bu gibi durumlarda anne sütüne takviye olarak anne sütünü destekleyici besin öğeleri kullanılmalıdır (Yeo et al, 2012).

Anne sütü içerik bakımından bebeğin sıvı ihtiyacı karşıladığı gibi anne sütü alan bebeklerin dışarıdan su takviyesi yapılması gerekliliğini ortadan kaldırmaktadır. Anne sütü % 87 oranında sudan oluşmaktadır (Kültürsay ve ark, 2014).

Anne sütü büyüme ve gelişim için besleyici bileşenler, biyoaktif bileşenler, büyüme faktörleri, immünolojik faktörler içermektedir (Ballard ve Morrow 2013).

Anne sütünde bulunan antioksidanlar, nükleotidler, poliaminler, hormonlar, antikorlar, prebiyotikler, emzimler, lökositler, sitokinler gibi biyoaktif bileşenler

vücuttaki toksinlerin atılmasında, beyin ve sinir sistemi gelişiminde, zihinsel faaliyetlerin gelişiminde, bağırsak sistemi gelişiminde, lenf sisteminin gelişiminde etkilidir. İmmünglobulinler, laktoferrin, laktoperoksidaz, lizozim, interferon, bifidus faktör, B12 bağlayıcı faktör, serbest yağ asitleri, fibronektin, granülosit kolon uyarıcı faktörksantin oksidaz, makrofajlar, kök hücreler, lenfositler gibi immünolojik faktörler ise enfeksiyon, enflamasyonlara karşı koruyucu etki sağlar (Ballard ve Morrow, 2013; Büyükuslu 2015; Güney ve Çınar, 2017).

Tablo 1. Preterm Bebeğin 1. Hafta ve 1. Aydaki Anne Sütü İçeriğindeki Farklılıkları

	1. Haftadaki Preterm Anne Sütü	1. Aydaki Preterm Anne Sütü
Protein (gr.)	2,4	1,5
Whey/kazein	70/30	70/30
Fosfor (mg.)	14	9,3
Magnezyum (mg.)	3,1	2,4
Sodyum (mEq/mmol)	2,2	0,9
Çinko (mcg.)	500	215
Bakır (mcg.)	80	51
Vitamin A (IU)	560	227
Vitamin D (IU)	4	2,1
Vitamin E (mg.)	1	0,3

Kaynak: Dursun M., Bülbül A. Preterm Bebeğin Taburcluk Sonrası Beslenmesi. Bülbül A, Uslu H. S, Nuhoğlu A (Editörler). Preterm Bebeğin Enteral Beslenmesi, 1. Basım. İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 105-117.

Anne sütünde bulunan büyüme faktörleri bağırsak sistemi, damar yapılanması, sinir sistemi, endokrin sistem üzerinde kapsamlı etkilere sahiptir. Bunlardan büyüme faktörlerinden epidermal büyüme faktörü preterm anne sütünde en yoğun olarak bulunan büyüme faktörüdür. Diğer büyüme faktörleri; sinir büyüme faktörü, insülin benzeri büyüme faktörü, vasküler endotelial büyüme faktörü, eritropoetin, calsitonin, somatostatin, adiponektin, leptin, resistin, ghrelin gibi hormonlardır (Ballard ve Morrow, 2013).

Yenidoğanın ihtiyacına göre besleyici bileşenler makrobesinler ve mikrobesinler olarak gruplanırlar. Yağ, karbonhidrat ve proteinler makrobesinler olarak vücudun

büyük miktarda ihtiyaç duyduğu besinlerdir. Vitamin, mineral ve elementler ise vücudun daha az miktarda ihtiyaç duyduğu mikrobeseinlerdir (Yeo et al, 2012).

Makrobeseinler

Anne sütü ile beslenmede enerjinin büyük bir kısmını % 40- % 50' lik kısmını oluşturan yağlar anne sütünde % 3,5- % 4,5 arasında bulunmaktadır. Pretermelerde yağların emiliminde etkisi olan pankreatik enzimler ve safra yeterli miktarda bulunmamaktadır. Anne sütünün içerisinde yağların sindirilip, emilimi için gerekli olan bu maddelerin bulunması preterm bebeğin enerjisi ihtiyacını karşılamasında etkilidir. Doymamış yağ asitleri; araşidonik asit, linolenik asit ve inek sütünde bulunmayan dokosaheksaenoik asit, linoleik asit, eikosapentaenoik asit gibi yağ emilimini kolaylaştıran yağ asitleri bebeklerde beyin dokusunun gelişimi, hücre ve retina fonksiyonlarının normal düzeyde sürdürülmesinde etkilidir. Bu yağ asitleri preterm anne sütünde daha fazla oranda bulunmaktadır. Preterm retinopatisi oluşumunun engellenmesinde etkilidir (Samur, 2008; Yurttutan ve Uraş, 2013).

Karbonhidrat olarak laktoz ve oligosakkarit içeriğe sahip anne sütü, enerjisinin % 40' ını sağlayan yenidoğanın beyin yapısının gelişmesinde etkilidir. Anne sütünde bulunan oligosakkaritler ve diğer karbonhidratlar sayesinde yenidoğan enfeksiyon açısından da korunur. Glikoprotein ve glikopeptit büyüme faktörünü uyararak bağırsakta yararlı bakterilerin oluşumunu sağlar. Mineralleri emilmesinde etkili olan laktoz kemik yapısının gelişmesinde etkilidir (Samur, 2008; Yurttutan ve Uraş, 2013; Güney ve Çınar, 2017).

Anne sütü bebekte bağışıklığı ve enfeksiyonlara karşı koruyuculuğu sağlayan önemli proteinler içermektedir. Doğumdan sonra anne sütü ile beslenen bebeklerde, anne sütünün içeriğinde bulunan proteinler sayesinde enfeksiyon riski daha azdır. Anne sütü bebeğe vücudun işlevini sürdürmesi için gerekli olan aminoasiti sağlamasının yanında sindirimi kolay olan whey proteinlerini (alfa laktalbumin, lizozim, laktoferrin, immunglobulin, serum albumin) içerir. Bu proteinler mide-bağırsak sistemi, solunum sistemi, gözde olulabilecek enfeksiyonlar gibi birçok enfeksiyon oluşumunu engeller, vücudu koruyucu etki gösterir. Enfeksiyondan koruyucu etkisi sadece proteinlerden sağlanmamakla birlikte, proteinler dışında da

anne sütünde birçok enfeksiyonu önleyici madde bulunmaktadır. Taurin, interferon, fosfoetanolamin gibi ve bunlara ek olan birçok büyüme faktörünün anne sütü ile aktarılan protein yapısında bulunması ile yenidoğanın nörolojik gelişimi, büyümesi, anne sütünde bulunan demirin kullanılması, hücre yapılıması olumlu yönde olmaktadır. Barsak florasını da olumlu yönde etkilemektedir (Samur, 2008; Jackson and Nazar, 2006; Bertino et al, 2012; Yurttutan ve Uraş, 2013).

Mikrobesinler

Makrobesinlere göre vücudumuzda daha az miktarda bulunan besin maddeleridir. Tam olarak enteral beslenmeyle mikrobesin ihtiyacını karşılayabilecek olan term bebeklere karşı preterm bebekler, depoları yetersiz olduğundan dolayı mikrobesinlere daha da ihtiyaç duymaktadırlar (Yeo et al, 2012).

Anne sütünde, annenin beslenmesi ve laktasyon zamanıyla ilişkili olarak değişiklik gösteren miktarlarda vitamin, mineral ve eser elementler bulunmaktadır. Vücutta görme fonksiyonu, kan basıncının düzelmesi ve sürdürülmesi, kemik ve dişlerin sağlığı, kasların faaliyetleri, beyin gelişimi, optimal büyüme ve gelişme, nörolojik sistem faaliyetlerinde ve vücuda bir sürü etkisi olan bu besinler sodyum, demir, çinko, kalsiyum, fosfor, bakır, çinko, iyot, suda eriyen vitaminler, yağda eriyen vitaminlerdir (Ballard ve Morrow, 2013; Kültürsay ve ark, 2014).

Preterm anne sütünde yeterli derecede bulunup sütün olgunlaşmasıyla vitamin ve mineral içeriğinde azalma olabileceğinden dolayı anne sütünün preterm bebek için desteklenmesi gerekebilir. Örneğin demir geçişinin büyük kısmının 3. Gebelik periyodunda olmasından dolayı preterm bebeklerde anne sütündeki demir oranı yeterli gelmeyebilir (Aydın ve ark., 2009; Dursun ve Bülbül, 2013). APA' nin 1961 yılında yayınladığı raporda kanama ile ilişkili olan ve beslenmeyle ilk günlerde çok az miktarda K vitamini alınmasına bağlı olarak doğumdan sonra yenidoğanlara K vitamini yapılmasını önermektedir.

4. 7. 5. Formül süt

Yenidoğan bebek beslenmesi düşünüldüğünde şüphesiz en iyi besin maddesi anne sütüdür. Fakat anneye ve bebeğe bağlı bazı durumlarda bebeğin beslenmesi

anne sütüyle olamamaktadır. Yenidoğan beslenmesinin de en iyi beslenme ürünü içerik açısından anne sütü olduğu için formül sütler anne sütüne benzetilmeye çalışılmaktadır. Anne sütünün içeriği bilinmekle birlikte hergün devam eden araştırmalar sonucu yeni özellikleri de ortaya çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarla birlikte formül sütlerin de içeriği anne sütüne benzetilmeye çalışılarak değiştirilmekte yeni besin maddeleri eklenmektedir. Günden güne geliştirilen formül sütler proteinler, yağlar, karbonhidratlar, mineraller ve vitaminler gibi ana maddelerden oluşmaktadır (Oğuz ve Alyamaç Dizdar, 2013; Lissauer ve Fanaroff, 2013).

Formül sütlerin üretilip, satışa sunulması ilk defa 1867 yılında artan bebek ölümleri sebebiyle Henri Nestle tarafından yapılmıştır. Farine Lactee diye adlandırılan besin maddesinin yapımında şeker, buğday unu ve kaliteli süt olan İsviçre sütü kullanılmıştır. Nişasta ve asidin uzaklaştırıldığı bu besin maddesi süt ile birlikte bebeklerin beslenmesinde kullanıldığı gibi sulandırılıp preterm bebek beslenmesi de kullanılmış ve bebek bu besin sayesinde hayata tutunmuştur. Bu formül süt 7 yıl gibi bir sürede çeşitli ülkelerde de kullanılmaya başlanılmıştır (<http://www.nestle.com.tr/media/pressreleases/nestlenin-temelini-atan-henri-nestle-200-yasinda>, Erişim Tarihi: 5 Aralık 2016).

Günümüzde formül sütlerin standardizasyonu sağlanmış; içerikleri, hazırlanışı ve sağlanması gereken uygun koşullar bölgesel, ulusal ve uluslararası şekilde düzenlenmiştir. Ülkemizde ise formül sütlerin, uygun şartlar altında hijyenik yapım aşamasından, satım aşamasına kadar bununla ilgili uygunsuzluk olmaması ve standardizasyonu olması amacıyla bu aşamaların bölüm bölüm anlatıldığı 1998 yılında Resmi Gazete' de Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından Türk Gıda Kodeksi Bebek Mamaları – Bebek Formülleri Tebliği ve Türk Gıda Kodeksi – Bebek Mamaları – Bebek Formülleri Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ yayınlanmıştır. Bu hazırlanan Tebliğe göre formül sütlerin enerji, protein, karbonhidrat, yağ, mineral, vitamin ve formül sütlerin içerisinde bulunan diğer besin maddelerini ve bu maddelerin referans aralıkları, içeriğinde bulunan katkı maddeleri ve bu maddelerin olabileceği maksimum değerleri, içerisinde kesinlikle bulunmaması gereken, üretiminde kesinlikle kullanılmaması gereken maddeleri içermektedir (T.C.

Resmi Gazete, 28 Ağustos 1998, sayı:23447; T.C. Resmi Gazete, 17 Aralık 1998, sayı:23556).

Formül sütlere bakıldığında preterm formül sütleri, preterm bebek devam formül sütleri, term bebek formül sütleri, anne sütünü destekleyici formül sütler, protein ve karbonhidrat desteği formül sütler, özel formül sütler olarak yenidoğan beslenmesinde yer alırlar (Yeo et al, 2012; Oğuz ve Alyamaç Dizdar, 2013).

Avrupa Pediatrik Gastroenteroloji, Hepatoloji ve Beslenme Derneği (ESPGHAN) preterm bebekler için değişen içeriğinin gerektiğinde güçlendirilerek oluşturulmuş anne sütünü standart uygulama olarak savunmaktadır (Braegger et al., 2010). Cochrane veri tabanı araştırmasında preterm ve DDA' lı bebeklerin enteral beslenmesinde kendi anne sütü ile beslenemediği durumlarda iki alternatif bulunmaktadır: preterm formül sütü ya da donör anne sütü demektir (Quigley ve McGuire; 2014).

Preterm bebeklerin ihtiyacına yönelik olarak içerik açısından özel geliştirilmiş olan bebek formül sütlerinin kullanımı ise 20 yıldır var olmaktadır. Farklı ihtiyaçları olan term ve preterm bebeklerin formül sütlerinin içeriği de miktarları açısından farklıdır (Tablo 2). Preterm bebek formül sütlerinin içeriğindeki protein ve depolarının azlığı nedeniyle vitamin ve mineraller miktar açısından daha fazladır. Enerji bakımından da daha yüksek enerjiye sahiptir (Yeo et al, 2012; Oğuz ve Alyamaç Dizdar, 2013).

4. 8. Anne Sütü Bankası

Anne sütü bankası; uygun annelerden, uygun koşullarda anne sütünü toplayıp, bu sütleri uygun ortamlarda saklayıp, ihtiyacı olan bebeklere veren kurumlardır. Önceliği yenidoğan yoğun bakım ünitelerinde yatan riskli bebeklere süt sağlamaktır. Bu yüzden yenidoğan yoğun bakım üniteleri ile birlikte ya da yenidoğan yoğun bakım ünitelerine yakın bir yerde kurulmaları buna bağlı olarak da tıbbi personel denetimi açısından da uygun olduğu düşünülür (Bharadya et al., 2014; Pekdemir, 2015).

Tablo 2. Term ve Preterm Bebek Formül Sütü Besin İçerikleri

100 ml' deki besin maddeleri	Term Formül Sütü	Preterm Formül Süt
Enerji, kcal	65-66	79-81
Protein, g	1,3-1,4	2,6
Karbonhidrat, g	7-7,4	8,3-8,4
Yağ, g	3,4-3,5	3,9-4
Prebiyotik Lifler, g	0,44-0,8	0,8
Vitaminler		
A Vitamini, mcg RE	54-70	163-361
D3 Vitamini, mcg	1,2	1,9-3
E Vitamini, mg – TE	0,87-1,1	1,9-3,5
K1 Vitamini, mcg	4,4-5,1	6-12,5
C Vitamini, mg	9,1-9,2	12,5-17
B1 Vitamini, mcg	50-59	126-140
B2 Vitamini, mcg	91-116	188-200
B6 Vitamini, mcg	39-40	120-126
Folik asit, mcg	10-13	35-43,2
B12 Vitamini, mcg	0,16-0,18	0,24-0,5
Taurin, mg	5-5,6	5,5-9,1
L-Karnitin, mg	1,1-1,3	1,8-1,9
Nükleotidler, mg	3,2-3,25	3,2-3,5
Mineraller		
Sodyum, mg	18-20	51,2-70
Kalsiyum,mg	47-50	94-96
Fosfor, mg	26-30	54,4-62
Demir, mg	0,53-0,78	1,6-1,8
Magnezyum, mg	5,1-6	8-8,9
Çinko, mg	0,5-0,6	1-1,1
İyot, mcg	10-12	20,5-26
Potasyum, mg	65	82-88
Klorür, mg	42	76-76,8
Bakır, mcg	40-50	80-83

Kaynak: Dursun M., Bülbül A. Preterm Bebeğin Taburculuk Sonrası Beslenmesi. Bülbül A, Uslu H. S, Nuhoglu A (Editörler). Preterm Bebeğin Enteral Beslenmesi, 1. Basım. İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 105-117.

4. 8. 1. Anne sütü bankası tarihi

Anne sütü paylaşımı zamanın başlangıcından beri var olan bir durumdur ve anne sütü bankaları tarihte oldukça eski bir kavram olan sütanneliğe dayandırılmaktadır. Milattan önceki yıllarda ait sütannelikle ilgili birçok kaynaklar bulunmaktadır. Bu kaynakların en eskisi M.Ö. 2500 yılında geçerli Hammurabi kanunları olarak kabul edilir. Kaynaklarda anne sütünün önemi, sütannelikle ilgili bilgiler dışında, emzirecek olan bebeğin sağlığı için yeterli süt sağlamak amacıyla sütannenin sağlığıyla ilgili çeşitli düzenlemelerin olduğu kurallar geliştirilmiştir. Bu kurallarda annenin sağlığı ile ilgili değişmez olan kriterlerden birisinde ise annenin sağlığıyla ilgili olarak tüberküloz, sifiliz gibi hastalıklardan bahsedilmiştir (Yurdakök, 1996; Thorley, 2008; Hot ve Başağaoğlu, 2014).

Eski zamanlarda çeşitli kültürlerde sütanneler bebeklerini emzirmek istemeyen annelerin bebekleri ya da annesini kaybetmiş bebekler için kiralanırdı. Düşük ücretler karşılığında çalıştırılan sütanneler fakir kadınlardan seçilmekteydi. Seçilen kadınlar için çeşitli avantajlar sağlanmış; bunun için sütanneler kendi çocuklarını ihmal etmiş, hatta öldürmüşlerdir. Tarihte formül sütler ve beslenme şişeleri imal edilmiş, bununla birlikte de sütannelikte oldukça azalma görülmüştür (Thorley, 2008; Papastavrou et al., 2015).

İslamiyet açısından bakıldığında bebeğin beslenmesinin ilk önce anne sütüyle yapılması; fakat bebeğin anne sütüyle beslenememesi durumunda sütanneye başvurulabileceği belirtilmiştir. Eski zamanlarda olduğu gibi, tıp alimleri de anne sütünün ve sütannenin önemini ve sütannenin özellikleri üzerinde durmuşlardır (Yurdakök, 1996; Tolunay, 2014).

Tarihte var olan ilk anne sütü bankası, Theodor Escherich tarafından, Avusturya' nın Viyana şehrinde beslenmesinde kendi anne sütünün dışında farklı besinler kullanılan bebeklerin ölümlerinin artması sonucunda 1909 yılında kurulmuştur. Bununla birlikte kendi anne sütü ile beslenen bebeklerin ve beslenmesinde kendi anne sütü dışında farklı besinler kullanılan bebeklerin barsaklarında önemli ölçüde farklı bakteriler olduğunu belirtmiştir (Kadioğlu ve Şahin, 2014; Moro, 2018).

İlki Viyana’ da kurulmuş olan anne sütü bankasının 2.si 1910 yılında Amerika’ da Boston’ da, 3.sü 1919 yılında Almanya’ da kurulmuştur (Demirtaş, 2011; Kadioğlu ve Şahin, 2014; Moro, 2017). APA 1943 yılında anne sütü bankalarındaki uygulamalar için standardizasyonu için kurallar koymuştur. 1985 yılında ise HMBANA kurulmuş, 1990 yılında ise anne sütü bankaları için klavuz oluşturulmuştur. Öncelikli olarak yenidoğan yoğun bakım ünitesindeki bebeklere anne sütü sağlamayı hedefleyen HMBANA, yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatması gözetilmeksizin, anne sütüyle beslenemeyen bebeklere de hizmet vermektedir (Demirtaş, 2011; <https://www.hmbana.org/hmbana-about>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2018).

Bankalarda ilk zamanlarda toplanan sütler bir işlem uygulanmadan ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmaktaydı. Gelişen teknolojiyle birlikte bebek formül sütlerinin içeriğinin gelişmesi ve kullanımının artması, HIV’ in ortaya çıkmasıyla, bulaşla ilgili sıkıntı yaşanabilmesi, süt paylaşımı için yapılan testlerin yetersizliği ve yapay beslenmenin giderek artması anne sütü bankalarının kapanması, sayılarının azalmasına neden olmuştur (Demirtaş, 2011).

Resmi olarak 15 Ekim 2010 tarihinde resmi olarak faaliyete başlayan, Başkan Yardımcısı Türkiye’ den Prof. Dr. Sertaç Arslanoğlu olan, Avrupa Anne Sütü Bankaları Birliği (European Milk Bank Assosation, EMBA)’ ne bağlı 233 tane aktif, 14 tane de faaliyete geçirilmesi planlanan anne sütü bankası bulunmaktadır (<http://europeanmilkbanking.com/>, Erişim Tarihi: 17 Kasım 2018).

4. 8. 2. Anne sütü bankalarının işleyişi

Anne sütü bankalarının büyük bir sağlık ekibi vardır. Bu sağlık ekibi kayıt işlemlerinden annenin sağlık problemlerine kadar herşeyle ilgilidirler (National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010; Kadioğlu ve Şahin, 2014).

Anne sütü bankalarının işleyişine bakıldığında; öncelikle süt bağıışı yapacak olan annelerden sözel olarak bilgi alınır. Süt verebilecek duruma uygun olan annelerle görüşülerek kayıt formu oluşturulur. Burada annelere kimyasal madde, uyuşturucu, ilaç, sigara, alkol kullanımıyla ilgili, sağlık durumu, tıbbi öyküsü, bebeğinin durumu, beslenme alışkalıkları, HIV, sitomegalovirüs, toksoplazmoz, tüberküloz, sifiliz,

hepatit, kızamıkçık, insan t-lenfotropik virüs, hepatit B ve C, herpes enfeksiyonlarıyla ilgili sorular sorulur. Sonraki aşamada gönüllü olan bağışçıya ne yapılacağına dair açıklama da bulunup yapılacak olan testlerle ilgili izin alınır; fizik muayenesi, serolojik olarak testleri yapılır; göğüs filmi çekilir. Anne yapılan incelemeler doğrultusunda anne sütü bağıışı için uygun görüldüğünde ise bağıış yaptığı sürece bu testler 3 ayda bir tekrarlanır. Süt bağıışı yapacak olan kişiden işlemleri bittikten sonra ayrıntılı, yazılı onam alınır. Paylaşımın uygun şartlar altında yapılabilmesi için el hijyeni, başarılı laktasyon için meme masajı, elle sağma, anne sağlığı ve beslenmesi açısından nelere dikkat edilmeli;uzun süreli, yorucu, hassasiyetli olunması gereken bir durum olduğundan psikolojik durumu, hijyen koşullarının sağlanması, sigara, alkol, ilaç vb. madde kullanımı ile ilgili gerekli destek düzenlemeleri yapılır (National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010; Bharadya et al., 2014; Kadioğlu ve Şahin, 2014). Annelere sütlerini sağmaları için tercihleri doğrultusunda elle sağma yöntemiyle ilgili ya da elektrikli pompa ile sağma ile ilgili eğitim verilip, elektrikli pompa sağlanıp, bunların temizliği, anne sütünü süt saklama kaplarında saklaması ve koşulları, sağdıkları sütlerin etiketlenmesi ile ilgili eğitimler verilir. Bunlarla ilgili gerekli kontroller yapılır. Bağıış yapacak olan anne, sütünü evde sağmayı tercih etmesi durumunda, sağdığı sütleri dondurup bankaya o şekilde ulaştırır. Sütün içeriği açısından mümkün olan en kısa sürede sütünü dondurması hakkında bilgilendirme yapılır. Eğer bağıışçının uygun dondurucu yok ise en kısa sürede, uygun sıcaklıklarda bankaya ulaşımı sağlanır. Sütünü evde sağmayı tercih eden bağıışçılar sütünün, bir kurye tarafından bankaya ulaştırılmasını isteyebilir ya da kendi de ulaştırabilir. Evde sağılan ve saklanan sütlerde dondurucularının, ulaşımın nasıl ve ne koşullarda olduğunun takibi yapılır (National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010; Bharadya et al., 2014; Kadioğlu ve Şahin, 2014). Bankanın çalışma politikasına göre bağıışçı sütleri havuz sistemiyle biriktirilip saklanır ya da ayrı ayrı biriktirilip saklanır. Bağıışçının sütünün azalması, ateşinin yükselmesi, herhangi bir viral eksantematöz hastalıkla teması, ilaç kullanımı, meme de oluşabilecek lezyon veya enfeksiyonu (mastit ve herpes dahil) durumunda yapılan süt bağıışı askıya alınabilir ya da durdurulabilir (National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010). Toplanan sütlerde bazı anne sütü bankalarında, bankanın prosedürüne göre pastörizasyon işlemi uygulanır. Bazı anne

sütü bankalarının anne sütünü saklama koşullarına bakıldığında ise taze anne sütlerini toplanıp doğrudan dondurulur (-20 °C' de en fazla 3 ay) sonra çözülmesinin (8 °C' ye ulaşmasını önleyip buzdolabında 24 st. geçmemeli) ardından pastörizasyon işlemi uygulanıp tekrar donurularak dağıtım için en fazla 6 ay saklanır. Pastörizasyon öncesi ve sonrası bakteriyolojik testler uygulanır. Enfeksiyon riski oluşturan sütler kullanımını engellenip, imha edilir (Kim ve Unger, 2010; National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010; Kul Uçtu ve Özerdoğan, 2017).

Anne sütü bankalarının her işleminde kayıt son derece önemlidir. Annenin evde sağdığı sütlerdeki sıcaklıkların kayıt sisteminden, idari kayıtlara kadar her aşamada mutlaka kayıt oluşturulmaktadır (National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010; Bharadya et al., 2014; Kadioğlu ve Şahin, 2014).

Tablo 3. Kuzey Amerika Anne Sütü Bankaları Birliği Kayıt Sistemi

Bağışçıya ait kayıtlar	İdari kayıtlar	Alıcı hastane kayıtları	Alıcıya ait kayıtlar
<ul style="list-style-type: none"> • Kimlik bilgileri • Özgeçmiş ve soy geçmişi ait veriler • Yapılan tarama testleri sonuçları • Gönüllülük onay formu • Süt bağış çizelgesi 	<ul style="list-style-type: none"> • Şişelerin sayısı • Bağışçı sayısı • Pastörizasyon işlemi süresi ve tarihleri • Bakteriyolojik test sonuçları • Dondurucu ve buzdolaplarının sıcaklık kontrol çizelgesi • Mali kayıtlar 	<ul style="list-style-type: none"> • Bağışçı sütünün reçete edilme sebebi • Reçete eden sağlık personeli bilgileri • Hastanelere toplu olarak verilen sütlerin veriliş tarihi ve miktarları 	<ul style="list-style-type: none"> • Annelerin kabul ettiklerine dair onay formu • Alıcının kimlik bilgileri • Alıcıya bağışçı sütü verilme sebebi • Alınan miktar

Kaynak: Kadioğlu Ş, Şahin NH. Anne Sütü Bağışı: Türkiye' deki Durum. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi (İngilizce-HSP) 2014;1(2):102-114.

4. 8. 3. Donör anne sütünün kullanılmak istenmeme nedenleri

- Dini inançlar
- Finansal nedenler
- Taramada yapılacak tetkik ve tutulan kayıt sistemine yönelik güvensizlik
- Bağışçıyı tanımamak
- Saklanan sütleri karıştırılma ihtimali
- Sütlerde pastörizasyon işlemi uygulanması
- Sütü alan ve veren arasındaki gestasyonel hafta farkı uyumsuzluğu

- Sağlık çalışanları açısından destek sıkıntısı
- Anne sütü bankası ile süt paylaşımı ile ilişkili yetersiz bilgi (Kadıoğlu, Şahin, 2014)

2012 yılında DSÖ' nün yayınladığı erken doğum hakkında küresel eylem raporunda her yıl 15 milyon bebek doğduğu, ayrıca tüm dünyayı etkileyen preterm bebek doğumlarının da doğan her on bebekten 1' den fazlasının olduğu belirtilmiştir (WHO, 2012; <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/preterm-birth>; Erişim Tarihi: 17 Aralık 2018). Ülkemizde 2017 verilerine bakıldığında ise 1.291.055 sayıda bebek doğmuş olup (TUIK, 2018) yenidoğan ölüm hızı % 5,8 olarak kayıtlara geçmiştir (Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2017 Haber Bülteni, 2018).

Preterm bebeklerin yaşam oranı her geçen gün teknolojik gelişmeler, ilaç tedavileri gibi uygulamalarla birlikte artmaktadır. Preterm bebeğin kaliteli yaşamını sağlayacak en önemli unsurlardan birisi de bebeğin iyi bir şekilde beslenmesidir. Literatürde anne sütünün önemi, yararları vurgulanmıştır (Durukan, 2012, Arslanoğlu et al., 2013, Bülbül ve Nuhoğlu, 2013; Oregon Pediatric Nutrition Practice Group, 2013; Kılıçarslan Törüner ve ark, 2014). Term bebeklerin yanında preterm bebeklerde, süt içeriklerinin farklılığı ve bebeğe uygunluğu açısından da ihtiyaçları doğrultusunda olduğu belirtilmiştir (Yurttutan ve Uraş, 2013).

DSÖ, anne sütünün, doğum haftasına göre değişen içeriği ile bebeğin sağlıklı büyüme-gelişmesi sürdürebilmesini sağlayan ve tüm besin gereksinimlerini karşılayan en doğal besin olduğunu vurgulamaktadır (WHO, 2017). APA ve DSÖ özellikle preterm bebeklerde anne sütü ile beslenmesinin mümkün olmadığı durumlarda donör anne sütünü önermektedir (WHO and UNICEF, 2003; APA, 2012).

5. GEREÇ VE YÖNTEM

5. 1. Araştırmanın Türü

Araştırma niteliksel olarak gerçekleştirilmiştir.

5. 2. Araştırmanın Uygulandığı Yer ve Zaman

Araştırma, Sağlık Bakanlığı Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi' nde 8 Ağustos 2016 – 17 Ekim 2016 tarihleri arasında yapılmıştır.

Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi 1899 yılından beri hizmet vermekte olup 2006 yılında Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi yenilenmiştir. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi 2. ve 3. düzey olmak üzere 28 yatak kapasitesine sahiptir. Bir tane klinik eğitim sorumlu, bir tane idari sorumlu, üç tane uzman neonatolog, üç tane neonatoloji yandal asistanı olmak üzere sekiz tane hekim bulunmaktadır. Toplam hemşire sayısı 30' dur. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi 2. ve 3. düzey olmak üzere 28 yatak kapasitesine sahiptir. Bir yılda yaklaşık 1000-1200 bebek yatışı, bir ayda yaklaşık olarak 55-90 bebek yatışı yapılmaktadır. Bu bebeklerin ise 20-40 tanesini preterm bebekler oluşturmaktadır. Bebek profiline bakıldığında hiperbilirübünemi, sepsis, yenidoğanın geçici taşipnesi, preterm tanısı ile çok yatış yapılmaktadır.

5. 3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi' nde 8 Ağustos 2016 – 17 Ekim 2016 tarihleri arasında 37. Gestasyon haftasından önce doğum yapmış ve bebeği yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatmakta olan anneler oluşturdu. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, araştırma doyuma ulaşıldığında sonlandırıldı. Bu bağlamda araştırmanın örneklemini 26 anne oluşturdu.

5. 4. Araştırmaya Alınma ve Araştırmadan Çıkarılma Kriterleri

Araştırmaya alınma kriterleri;

- Annenin 37. Gestasyon haftasından önce doğum yapmış olması (bebeğin preterm olması),
  - Bebeğin araştırmanın gerçekleştirileceği sırada yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatıyor olması,
  - Annenin araştırmaya katılmaya gönüllü olması,
  - İletişim kurulabilmesi
- ölçütleri göz önünde bulunduruldu.

Araştırmadan çıkarılma kriterleri;

- Odak grup görüşmesini tamamlamayan anneler çalışmadan çıkarıldı.

5. 5. Araştırmanın Soruları

S1: Annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgileri yeterli midir?

S2: Annenin olumsuz yaşam deneyimleri (daha önceki canlı/ölü doğumlar, preterm doğum öyküsü, gebelik sürecinde sorunlar vb) anne sütü bankasına karşı tutumlarını olumlu mu etkiler?

5. 6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada annelerin demografik özellikleri ile ilgili sorulardan oluşan “Anneyi Tanıtıcı Bilgi Formu” , araştırmanın türü dolayısıyla ses kayıt cihazı ve annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgi ve tutumlarını değerlendirmek için görüşme sorularının yer aldığı “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanıldı.

5. 6. 1. Anneyi tanıtıcı bilgi formu (Ek-1): Form, araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmış anneleri tanıtıcı (annelerin yaşı, mesleği, öğrenim durumu, medeni durumu, iş durumu, doğum sayısı, preterm bebeğe sahip olma durumu, ölü doğum varlığı, gebeliklerin gerçekleşme durumu) sosyodemografik özellikleri içeren 13 adet kapalı uçlu sorudan oluşur. Form ile ilgili 5 uzman görüşüne başvuruldu.

5. 6. 2. Ses kayıt cihazı: Çalışmada Sony ICD-PX240 model ses kayıt cihazı kullanıldı. Cihaz 2 pil ile çalışmaktadır. Markanın kendi pilleri 32 saate kadar kayıt yapmaktadır. Cihaz şarj edilebilme özelliğine sahip değildir. 72 gram ağırlığında, 38,5 x 115, 2 x 21, 3 mm boyutundadır. 4 GB bellek 1043 saate kadar (Mp3 8 kbps) depolama alanına sahiptir.

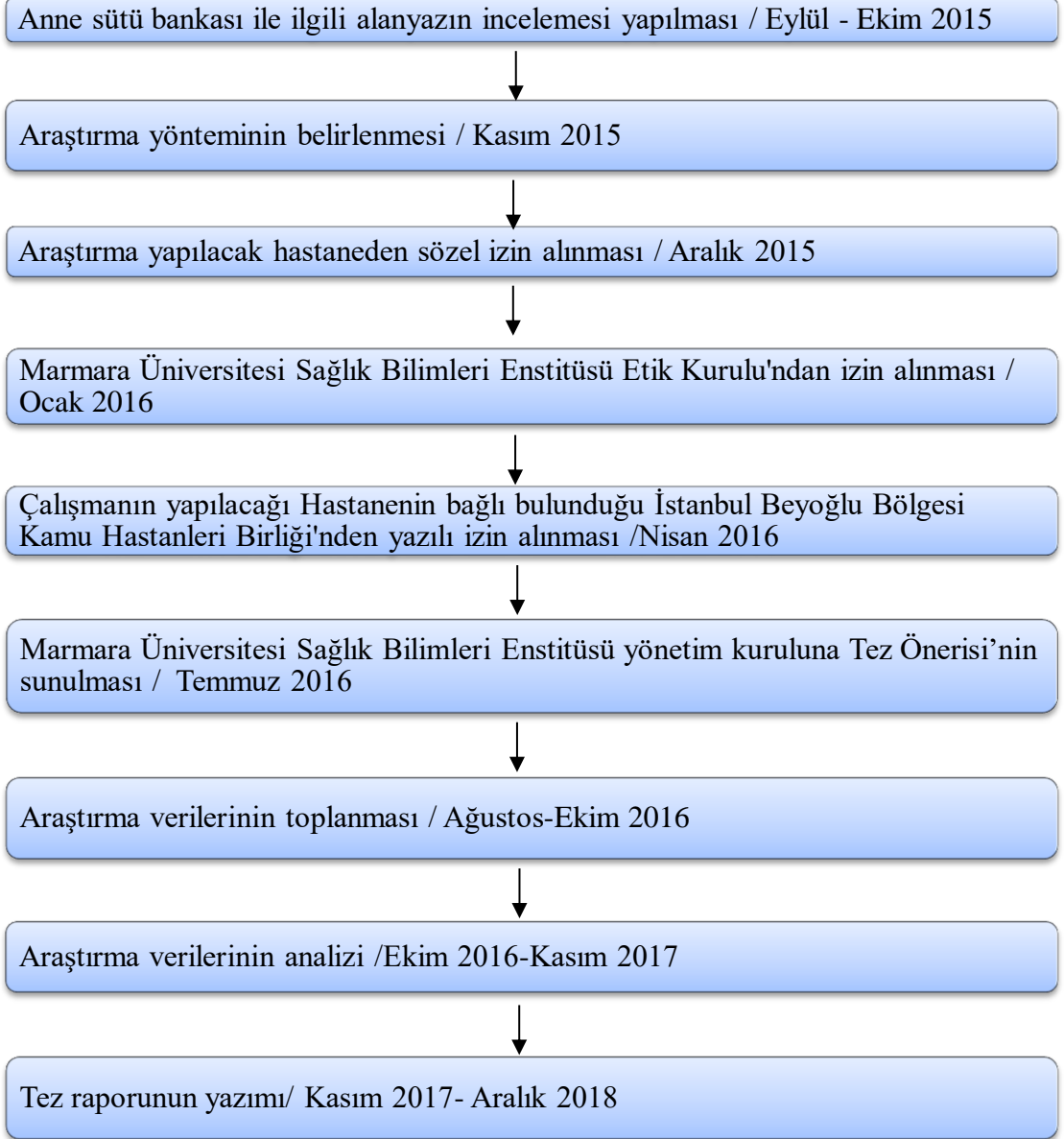
5. 6. 3. Yarı yapılandırılmış görüşme formu (Ek-2): Form, araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda hazırlanmış annelerin bilgi ve tutumlarına yönelik 7 adet yarı yapılandırılmış görüşme sorusundan oluşmaktadır. Form ile ilgili 5 uzman görüşüne başvuruldu.

5. 7. Araştırmanın Değişkenleri

5. 7. 1. Bağımlı değişkenler: Annenin anne sütü bankası ile ilgili tutumu.

5. 7. 2. Bağımsız değişkenler: Annenin yaşı, mesleği, eğitim durumu, medeni durumu, iş durumu, önceden doğum yapıp yapmaması, daha önce erken doğan bebeğin varlığı, daha önceden olan çocuklarını emzirme durumu ve süresi, daha önceki çocuklarını formül süt ile besleme durumu, bir yaşından önce ölen bebeğin varlığı, spontan gebelik ya da yardımcı üreme teknikleriyle gerçekleşen gebelik, anne sütü bankası ile ilgili bilgisi.

5. 8. Araştırma Planı

5. 9. Veri Toplama Yöntemi

Verilerin toplanması, 4-6 kişiden oluşan mini grup (Freitas et al., 1998) görüşmesi yapılarak bir moderatör (araştırmacı) ve bir raportör eşliğinde gerçekleştirildi. Çalışma araştırma örneklem seçim kriterleri doğrultusunda toplam 26 anne ile doyuma ulaşınca sonlandırıldı. Görüşme için öncelikle annelerden sözel izin alındı ve teker teker görüşülüp uygun ortak zaman dilimi belirlendi. Görüşmeler uygun ortam hazırlığından sonra yüzyüze odak grup görüşmesi şeklinde yapıldı. Çalışmaya katılan annelere yaka kartlığı dağıtıldı; tercihleri doğrultusunda bu yaka

kartlarına isimlerini ya da rumuz ismi yazılması istenildi. Görüşmeye başlamadan önce çalışmanın amacı, görüşme yaparken ses kayıt cihazının kullanılacağı, alınan bilgilerin ve fikirlerin kimse ile paylaşılmayıp gizli kalacağı belirtildi. Annelerin “Bilgilendirme Formu” ve “Onay Formu” ile yazılı izni alındı. Öncelikle “Anneyi Tanıtıcı Bilgi Formu” ile annelerin demografik bilgileri toplandı. Sonrasında görüşme sırasında yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla annenin araştırma konusu ile ilgili duygu, düşünce, görüşleri alındı. Bilgiler ses kayıt cihazına kayıt edilirken, çalışmanın güvenilirliği açısından raportör (Ek-5) tarafından da yazılı kayıt altına alındı. Görüşmeler 45-60 dakika arası bir sürede yapıldı. Görüşmeler katılımcılardan benzer duygu, düşünce, görüşler gelmeye başladığı zaman yani doyuma ulaştığı zaman sonlandırıldı.

5. 10. Verilerin Değerlendirilmesi

Verilen çözümlenmesi aşamasında, katılımcıların verdiği tüm yanıtları, tepkileri, sessiz kaldığı anlar vb. gözlem notlarından da yararlanarak, veri kaybı olmaması açısından görüşme yapıldıktan kısa bir sürede eksiksiz bir şekilde yazıya dönüştürüldü. Verilerin çözümlenmesinin birinci aşamasında bu verilerden araştırmanın amacı doğrultusunda kodlama işlemi (1. düzey kodlama) yapıldı. İkinci aşama da veriler sınıflandırıldı (2. düzey kodlama). Üçüncü aşama da ise sınıflandırılan veriler doğrultusunda temalar oluşturuldu (3. düzey kodlama) (Tablo 4) (Erdoğan, 2014). Güvenilirlik yönünden araştırmacı haricinde başka bir uzman (Ek-5) tarafından da verilerin çözümlenmesi yapılmıştır. Sosyodemografik özelliklerin analizinde ise verilerin normal dağılım özelliklerine göre sayı, yüzde, ortalama, standart sapma kullanıldı.

Tablo 4. Verilerin Kodlanması ve Temaların Oluşturulması

1. Düzey Kodlama (Anlam Çıkarma)	2. Düzey Kodlama (Sınıflama)	3. Düzey Kodlama (Temaların Oluşturulması)
-------------------------------------	---------------------------------	---

Kaynak: Erdoğan S. Nitel Araştırmalar. Erdoğan S, Nahcivan N, Esin N (Editörler). Hemşirelikte Araştırma Süreç, Uygulama ve Kritik. Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul. 2014; 131-165.

5. 11. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma çalışmanın yapıldığı kurumdaki annelerle sınırlı olup, ülkeye genellenemez.

5. 12. Araştırmanın Etik Yönu

Araştırmanın yapılmaya başlandığı andan itibaren araştırma boyunca bilimsel ve evrensel etik ilkelere uyuldu. Etik ve gerekli izinlerin alınabilmesi açısından öncelikle araştırmanın yapılması planlandığı Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi' nden sözel izin alındı. Araştırmaya başlamadan önce TC. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulu' ndan (Ek-6) etik onay ve TC. Sağlık Bakanlığı Beyoğlu Bölgesi Kamu Hastaneleri Birliği' nden yazılı izin alındı. Araştırma örneklem seçim kriterleri doğrultusunda seçilen ve araştırmaya katılan annelerden araştırmanın amacı, araştırma sonucunun olası katkıları, toplanan verilerin, alınan ses kayıtlarının araştırma amacının dışında hiç bir yerde kullanılmayacağı belirtilip bunlara yönelik araştırma "Bilgilendirme Formu" ve "Onay Formu" ile yazılı izinleri alındı.

6. BULGULAR

Araştırma bulguları;

6. 1. Preterm bebeği olan annelerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin özelliklerin dağılımı

6. 2. Preterm bebeği olan annelerinin anne sütü bankası ile ilgili bilgi ve tutumlarına yönelik bulgular

olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır.

6. 1. Preterm Bebeği Olan Annelerin Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Yenidoğan yoğun bakımda preterm bebeği olan annelerin tanıtıcı özelliklerine ilişkin bulgular, annelerin tanıtıcı özellikleri (Tablo 5), annelerin doğum özellikleri (Tablo 6) olmak üzere iki başlık altında verilmiştir.

Tablo 5. Annelerin Tanıtıcı Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	n	%
Eğitim Durumu		
Okuma Yazma Bilmiyor	1	3,8
Okuma Yazma Biliyor	5	19,2
İlkokul	6	7,7
Ortaokul	2	23,1
Lise	9	34,6
Üniversite	3	11,4
İş Durumu		
Çalışıyor	6	23
Çalışmıyor	20	77
Medeni Durumu		
Evli	26	100
Bekar	0	0
TOPLAM	26	100

Araştırmaya katılan annelerin yaşları 19 ile 38 arasında değişmekte olup, ortalaması $27,96 \pm 5,75$ yıldır.

Annelerin eğitim durumları incelendiğinde ise %3,8'i (n=1) okuma yazma bilmiyor, %19,2'si (n=5) okuma yazma biliyor, %23,1'i (n=6) ilkokul, %7,7'si (n=2)

ortaokul mezunu, %34,6'sı (n=9) lise ve %11,4'ü (n=3) üniversite mezunudur (Tablo 5).

Annelerin çalışma durumları incelendiğinde %77'si (n=20) çalışmıyor, %23'ü (n=6) ise çalışmaktadır (Tablo 5). Yine annelerin meslek durumları incelendiğinde ise %77'si (n=20) ev hanımıdır. Annelerin meslek durumları incelendiğinde ise %23'ünün (n=6) satış elemanı, gıda teknikeri, eczacı teknikeri, modelist, mali müşavir ve muhasebe gibi çeşitli meslek gruplarından olduğu görülmektedir.

Annelerin medeni durumları incelendiğinde ise %100'ü (n=26) evlidir (Tablo 5).

Tablo 6. Annelerin Doğum Özellikleri

Doğum Özellikleri	n	%
Doğum Sayısı		
Canlı doğum	10	38,5
1	11	42,3
2	3	11,5
3	2	7,7
4		
Ölü doğum		
0	24	92,3
2	2	7,7
Erken Doğum		
Evet	6	23,1
Hayır	20	76,9
Küretaj		
Evet	2	7,7
Hayır	24	92,3
Düşük		
Evet	3	11,5
Hayır	23	88,5
1 Yaş Öncesi Ölen Bebek		
Evet	0	0
Hayır	26	100
Gebeliğin Nasıl Gerçekleştiği		
Normal Yoldan	25	96,2
Müdahale İle	1	3,8
TOPLAM	26	100

Annelerin doğum özellikleri incelendiğinde annelerin %38,5'inin (n=10) ilk doğumu, %42,3'ünün (n=11) ikinci doğumu, %11,5'inin (n=3) üçüncü doğumu ve

%7,7'sinin (n=2) de dördüncü canlı doğumudur. Annelerin sadece %7,7'sinin (n=2) ölü doğum hikayesi vardır (Tablo 6).

Annelerin %7,7'sinin (n=2) küretaj, %11,5'inin (n=3) düşük öyküleri vardır. Annelerin hiç birinin 1 yaş öncesi ölen bebeği olmamıştır (Tablo 6).

Annelerin %96, 2'si (n=25) normal yoldan gebe kalmıştır (Tablo 6).

Annelerin bebeklerini besleme durumları incelendiğinde %53,8'inin (n=14) emzirme deneyimi olmuştur. Emziren annelerden bir kısmı doğumdan sonraki birkaç aylık süre zarfında bebeklerini formül süt ile beslemeye de geçtiği için, bebeğini formül süt ile besleyen annelerin oranı %26,9'dur (n=7).

Annelerin %38,5'inin (n=10) ilk doğumu olduğu için, bebeklerini beslenme ile ilgili herhangi bir deneyimi yoktur.

Annelerin anne sütü bankası bilgisi incelendiğinde annelerin %15,4'ü (n=4) anne sütü bankasını daha önceden duyduğunu, %84,6'sı (n=22) ise daha önceden duymadığını belirtmiştir.

6. 2. Preterm Bebeği Olan Annelerinin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumlarına Yönelik Bulgular

Bu bölümde yapılan odak grup görüşmeleri sonucunda,

1. Anne Sütü Farkındalığı
2. Anne Sütü Paylaşımı
3. Bilgi Eksikliği
4. Üzüntü
5. Endişe
6. Anne Sütü Paylaşımının Dini Boyutu
7. Anne Sütü Bankası Hakkındaki Düşünceler
8. Anne Sütü Bankası Farkındalığı
9. Anne Sütü Bankası Kurulumu
10. Kararsızlık

olmak üzere temalar oluşturulmuş ve ilgili bulgular sunulmuştur (Tablo 7).

Tablo 7. Araştırma Konusuna Özgü Kodlamalarla İlgili Bulgular

1.Düzye Kodlama (Anlam Çıkarma)	2.Düzye Kodlama (Sınıflama)	3.Düzye Kodlama (Temaların Oluşturulması)
<ul style="list-style-type: none"> • Vücudu koruyucu • Hastalıkları iyileştirici • Enfeksiyon önleyici • Bağışıklık sistemini güçlendirici • Sağlıklı kilo aldırıcı etkisi • Tüm hayatı boyunca sağlığının iyi olmasında etkili • Anne sütü ile ilgili geleneksel bilgiler	<p>1. Anne sütünün bebeklerin bağışıklık sistemini geliştirip, hastalıklara karşı koruyucu, sağlıklı kilo aldırıcı etkisi</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Fiziksel gelişime olumlu etkisi • Kemik gelişimine olumlu etkisi • Diş gelişimine olumlu etkisi • Zihinsel gelişiminde olumlu etkisi • Beyin gelişiminde olumlu etkisi • Solunum sisteminin gelişmesinde olumlu etki	<p>2. Anne sütünün bebeğin gelişimine olumlu etkisi</p>	Tema 1: Anne Sütü Farkındalığı
<ul style="list-style-type: none"> • Kolay sindirim etkisi • Barsaktan geçişi kolay • Kolay gaz çıkartma etkisi • Sindirim problemi • Gaz çıkartma problemi • Kaka yapma problemi • Aşırı kiloya bağlı hareketsizlik	<p>3. Anne sütü ve formül sütlerin bebeğin sindirim sistemi üzerine etkisi</p>	

-
- Bebek için eşsiz besin olması
  - Preterm bebek için en iyi besin
  - Öncelikli besin
  - Preterm bebeğin ihtiyacı için haftasına uygun olması
  - Preterm bebeğin anne sütünde protein ve yağ oranı fazla
  - Preterm bebeğin anne sütünde vitamin oranı fazla
  - Doğal
  - Sadece anne sütünde bulunan maddeler
  - Zengin içerik
  - Bebeğin bütün gereksinimlerine karşılması
  - Kolostrumun bebek sağlığı için çok önemli olması

4. Anne sütünün içeriği bakımından bebeğe en uygun besin olması

-
- Anne sütü verdiği için mutlu hissetme
  - Anne sütü ile besleme anneye kilo veririr
  - Annenin kendini yararlı hissetmesi
  - Anne bebek bağını güçlendirmesi

5. Anne sütünün anneye ve bebeğe olan etkisi

-
- Anne sütü arama çabası
  - Sütanne emzirmesine olumlu bakma
  - Bebeğinin sadece anne sütüyle beslenmesini isteme
  - Formül süt ile beslemeyi tavsiye etmeme
  - Çocuğu için herşeyi yapma isteği
  - Bankadan süt alma isteği
  - Başkasının sütüyle beslenebilir mi diye doktora danışma
  - Anne sütü alması aşık olmasından daha önemli
  - Sütün gelmesi için sütünü sağmada ısrarcı
  - Bebeğini emzirme isteği

6. Bebeğini anne sütüyle besleme isteği

-
- Formül sütler pretermelerde kilo alması için kullanılır düşüncesi
  - Pretermelerde anne sütü yetmediğinde takviye edici
  - Yardımcı takviye olması
  - Su ile yapılması
  - İnek sütüne göre daha iyidir
  - Tıbbın gelişmesiyle anne sütüne yakın formül sütlerin olması
  - Vitamin içermesi
-

7. Formül sütlerin içeriği ve kullanımının önemi

- Formül sütleri hazırlamak ve formül sütler ile beslemek zahmetli
- Emzirme zahmetsiz
- Formül sütler ile beslemede kilo alma, obezite açısından kontrollü beslemek gerektiği
- Emzirmede anne ve bebek arasında bağ oluşması
- Emzirmede bebeğin sahiplenilmesi
- Formül süt alan çocukların sık hastalanması
- Formül sütlerin bağışıklık sistemini güçlendirmemesi
- Anne sütünün formül sütlerden daha sağlıklı olması
- Besleyici etkisinin olmaması
- Sağlıksız kilo aldırması
- Fiziksel olarak hızlı büyümesi
- Doğal değil
- Yararının olmaması
- Çabuk hastalanır
- Doyumsuzluk

8. Anne sütünün formül sütlerle karşı üstünlüğü

-
-
- Anne sütü ziyan olacağına banka olması durumunda bankaya bağışlama isteği
  - Bebeğin kaybı durumunda kalan sütlerini anne sütü bankasına bağışlama, sütün kesilmemesi durumunda sağmaya devam edebilirlik
  - Anne sütü bankası olsa bağış yapmayı istemesi
  - Fazla sütünü döktüğü için üzülme
1. Sütünü anne sütü bankasına bağışlayabilme düşüncesi

- Yeğenine sütünü vermek isteme
  - Başkasına yardım etme amacı
  - İhtiyacı olanlar üzerinden empati yapma
  - Sütüm fazla olsa da versem düşüncesi
  - Aynı serviste yatan ve annesinin sütü olmayan bebeğe kendi sütünü verme isteği
  - Preterm bebeklere üzülme
  - Başkasına da yararlı olma isteği
  - Yardımlaşma düşüncesi
  - Hemşire olsaydı ailelere süt paylaşımı teklifinde bulunma düşüncesi
  - Ünlü birinin süte ihtiyacı olan bir çocuk ilk sütünü paylaşmasından annenin etkilenmesi
2. Anne sütünü ihtiyacı olan bebek ile paylaşma düşüncesi

Tema 2: Anne Sütü Paylaşımı

- Doğum sonu psikolojik sorun sebebiyle çocuğunu teyzesinin emzirmesi
  - Erkek kuzeni ile süt kardeş olma
  - Komşusunun oğluyla süt kardeş olma
  - Babasıyla kayınvalidesinin süt kardeş olması
  - Annesinin kardeşini emzirirken kuzenini de emzirmesi
  - Yeğenin sütannesi olma
3. Süt kardeş varlığı

- Anne sütü paylaşımının gereksiz olması düşüncesi
  - Anne sütü bankasından süt paylaşımı ile kalite olmayacağı düşüncesi
  - Sütünü yeğenine verdiği için pişman olma
4. Anne sütü paylaşımı ile ilgili olumsuz düşünceler
-
-

-
-
- Anne sütü ile ilgili araştırma yapması
  - Anne sütünün etkisini bilmeme
  - Anne sütünün saklama koşullarını bilmeme

1. Anne sütü ve saklanması ile ilgili bilgi eksikliği

-
- Formül sütlerin etkisini bilmeme
  - Formül sütlerin vücutta yaratacağı olumsuz etkilerini bilmeme
  - Formül sütlerin içeriğini bilmeme

2. Formül sütlerin etkisiyle ilgili bilgi eksikliği

-
- Süt paylaşımında ailedeki diğer kardeşlerin süt kardeşliğinde bilgi eksikliği
  - Emzirme ya da biberonla beslenmenin süt kardeş olmaya etkisini bilmeme
  - Dini açıdan süt kardeşlik konusunda bilgi eksikliği

3. Süt kardeşlikle ilgili bilgi eksikliği

Tema 3: Bilgi Eksikliği

-
- Anne sütü paylaşımında babadan izin almak gerekli mi?
  - Anne sütü paylaşımında hastalık geçişiyle ilgili bilgi eksikliği

4. Anne sütü paylaşımı ile ilgili bilgi eksikliği

-
- Anne sütünün fazlasının mı bağışlanabileceği?
  - Kan bankası gibi olabilmemesi
  - Kan bağışı gibi olabileceği
  - Türkiye’ de anne sütü bankasının olmamasına bağlı bilgi eksikliği

5. Anne sütü bankası ile ilgili bilgi eksikliği

-
-
- Sütü gelmediğinden dolayı üzüntü
  - Sütünün azlığından dolayı üzüntü
  - Sütü olmadığı için çaresizlik
  - Sütü az geldiği için destek arama çabaları

1. Annenin sütünün yeterli olmamasından dolayı üzüntü hissi

-
- Formül süt almasına bağlı olarak çocuğun kaka yapamamasına üzülmeye
  - Formül süt alımına bağlı olarak çocuğun ıkmama hareketlerinin olmasından dolayı üzülmeye
  - Formül süt alan çocuğunun kaka yapmasından dolayı kendini rahatlamış hissetme
  - Sütü olmadığı için bebeğine formül süt verilmesine üzülmeye

2. Bebeğine formül süt verilmesinden dolayı üzüntü hissi

-
- Bebeğini göğsüne alamama
  - Annenin uzun süre hastanede kalması anne sütünün miktarını azaltması
  - Annenin psikolojisinin sütün miktarı üzerindeki etkisi
  - El ile süt sağmanın emzirme kadar etkili olmadığı düşüncesi

3. Annenin duygu durumunun süt miktarında etkili olması

Tema 4: Üzüntü

-
- Formül süt alan bebeklere duyulan üzüntü
  - Yetimhanede kalan bebeklere anne sütü alamamasından dolayı duyulan üzüntü
  - Terk edilen bebeklere alıp bakma düşüncesi
  - Annesi ölen bebeklerin anne sütüyle beslenememesi

4. Anne sütü ile beslenemeyen bebeklere üzülmeye

-
-
- Çocuğuna yetememe duygusu
  - Ani duygu-durum değişikliğine bağlı süt miktarının etkilenmiş olması
  - Sütünün az gelmesi
  - Bebeğinin anne sütü alamayacağı endişesi

1. Süt miktarına bağlı endişe

-
- Bankadaki yapılacak gerekli analizler, kontrollerden endişe
  - Sağlık kontrollerinin hassasiyetli yapılmamasıyla ilgili güvensizlik, endişe
  - İhmal endişesi
  - Sütlerin karışma endişesi
  - Enfeksiyon kontrolü hakkında endişe
  - Temiz, hassasiyetli olunmaması endişesi
  - Bankanın yapacağı bilgilendirmeye ilgili güvensizlik (Süt kardeş olma)
  - Süt bankasına bağış yapanların kontrolden geçmesi düşüncesi
  - Sütü bağışlayanın sağlığı hakkındaki endişe
  - Bağış yapacak kişi süt sağmada temiz davranmayabilir düşüncesi
  - Bağışçının sosyal yaşamı (sigara, alkol vb. kullanması)
  - Bağışçının ilaç kullanıp kullanmadığı
  - Bankadan alınacak süttten bebeğine enfeksiyon bulaşma endişesi
  - Bankadan alınan sütün bebeğe zarar vermesi endişesi
  - Alınan süttten hastalık bulaşma endişesi

2. Anne sütü bankasının işleyişi **Tema 5: Endişe** hakkında endişe

-
-
- Çocuk esirgeme kurumundan çocuk alındığında süt kardeş olma endişesi
  - İki bebeğin aynı annenin sütünden faydalanması
  - Birbirinin sütünü emme ile süt kardeş olunması
  - Aynı annenin sütü ile aynı zamanda beslenen bebeklerin süt kardeşlik durumu
  - Aynı annenin sütü ile beslenen bebeklerin kardeşlerinin de süt kardeş olma durumu
  - Biberonla beslenince süt kardeş olması
  - Süt kardeşlikte süt paylaşımında cinsiyet farketmez
  - Bir damla süt paylaşımında bile süt kardeş olunması
  - Karnı doyunca süt kardeş olunması
  - Süt kardeşlikle ilgili geleneksel bilgiler

1. Süt kardeş olma kavramı

-
- Verileceği kişinin bilinmeme ihtimalinden dolayı fazla sütü olsada bankaya vermek istememe
  - Bankaya verip sütünün tanımadığı birine gitmesindense tanıdığı birini emzirme
  - Kime verildiği bilinmezse süt kardeş evliliklerinin olacağı
  - Tanımadığı kişiyle paylaşmaktansa akrabasıyla, tanıdığı kişiyle süt paylaşma
  - Sütannelik yaptığında süt kardeşi olduğunu söylemek
  - Süt paylaşımında bulunduğunu herkese söyleme
  - Süt kardeşlerin evlenme yasağı
  - Süt kardeşlerin özkardeş gibi olması durumu
  - Süt kardeşlerin evlenme yasağından dolayı birbirini bilmesi durumu
  - Aynı süt ile beslenen çocukların diğer kardeşlerinin evlenmesine etkisi
  - Süt kardeş olmayanlar evlenebilir

2. Anne sütü paylaşımının evlenmeye etkisi

Tema 6: Anne Sütü Paylaşımının Dini Boyutu

-
- Süt kardeşlik dinde var olan, doğal bir durum olması
  - Nikah düşmemesi
  - Abdest bozulması
  - Caiz olmaması
  - Aynı yatağa yatmasının günah olması
  - Peygamberlik zamanında süt kardeşliğin olması
  - Peygamberin de süt kardeşi, sütannesi olması
  - Peygamberlik zamanında süt kardeş ile evlenmeyi önlemi
  - Süt alınacak kişinin müslüman olması isteği
  - Süt kardeş evliliğiyle ilgili geleneksel bilgiler
  - Süt verenin dini açıdan hakkının geçmesi
  - Süt kardeşini beğenme durumu
  - Sütünü yeğenine verdiği için pişmanlık

3. Dinin süt kardeşliğe etkisi

-
-
- Formül süt verdiği çocuğunun sağlığının iyi olması
  - Tanımadığından süt almaktansa formül süt vermek isteme
  - Anne sütünün yetmemesi durumunda anne sütüne ihtiyacı yoksa formül sütler ile besleme
  - Bir süre anne sütü bankasından süt verilse bile bebeğinin beslenmenin daha sonra formül sütler ile yapacağı
  - Süt almadan da erken doğan bebeklerin yaşamını sürdürdüğü düşüncesi
  - Allah' tan yardım isteme
  - Formül sütlerin anne sütüne yakın hale getirilmesi

1. Anne sütü bankasından süt almak yerine formül süt vermeyi tercih etme

-
- Sütannesinin bilinmesi
  - Sütannesinin tek bir tane olacağı düşüncesi
  - Annenin aracı olmadan direkt sütünü vermesi
  - Süt kardeşlerinin birbirini tanıması
  - Bildiği birinden alınan sütün temiz olacağı ifadesi

2. Sütanneliğin güvenilir olduğu düşüncesi

Tema 7: Anne Sütü Bankası Hakkındaki Düşünceler

-
- Paylaşımında bulunanların tanıştırılmamasından ötürü süt kardeş evliliklerinin oluşabileceği
  - İleride süt kardeş evliliklerinin olabileceği
  - İslamiyetin çökebileceği düşüncesi
  - Müslümanlığın çökebileceği düşüncesi
  - Savaşların olacağı düşüncesi
  - Siyasi olayların olabileceği düşüncesi
  - Yabancı ülkelerin dış baskısı olabileceği düşüncesi
  - İnsani kültürün biteceği düşüncesi
  - Anne sütü bankasından süt paylaşımı yapılırken sütün kimden geldiği önemsenmeden paylaşımının yapılacağı düşüncesi
  - Anne sütü bankasının prosedürünün bozulabileceği düşüncesi
  - Kalitenin olmayacağı düşüncesi

3. Anne sütü bankasının kurulmasının olumsuz etkiler doğuracağı düşüncesi

-
-
- Kurum olduğundan dolayı süt bankasının enfeksiyonla bulaşmasıyla ilgili önlemleri alacağı düşüncesi
  - Kuruluş amacının ihtiyacı olanlara süt sağlaması düşüncesi
  - Süt bağışlayanların sağlıklı kişiler olduğu
  - Bankadan alınan sütlerin sağlıklı sütler olacağını düşünme
  - Zamanla süt bankasının prosedürünün daha da iyi olacağı
  - Sütün çeşitli analizlerden geçirildikten sonra verileceği düşüncesi
  - Her açıdan sağlığa uygun olması
  - Kurucusunun dini yönden bilgili olması
  - Süt paylaşımında bulunan ailelerin tanışmasında bankaya güvenin artacağı
  - Kan bankası gibi ihtiyacı olduğunda acil kişi gözetimi olmadan süt kullanılmaması

1. Anne sütü bankasının işleyişine yönelik düşünceler

-
- Hastanede kalıştan dolayı anne sütü için farkındalık
  - Preterm bebek doğmasından dolayı farkındalık
  - Bebeğin hastanede uzun kalışından dolayı farkındalık
  - Bebeğin formül süt alışıında yaşanan barsak sorunlarıyla ilgili farkındalık
  - Yaşayarak farkına varma
  - Panik durumunda farklı bakış açısının olması
  - Süt miktarından dolayı farkındalık
  - Term doğum yapan annelerde sütün iyi oluşundan dolayı anne sütü bankasına yönelik farkındalık olmaması
  - Anne sütü bankası süt olmaması durumunda anne sütünden mahrumiyeti engeller

2. Preterm annelerinin anne sütü bankası ile ilgili farklı bakış açısı

-
- Süt bankası ile ilgili gerekli bilgilendirmelerin yapılması
  - Emzirmeyle ilgili sosyal medya etkinliklerinin olması

3. Anne sütü bankası ile ilgili toplumsal farkındalık oluşturma

Tema 8: Anne Sütü Bankası Farkındalığı

-
- Türkiye’ de anne sütü bankasının olmaması
  - Türkiye’ de açılması planlanan bir kurum
  - Yabancı ülkelerde var olması
  - Kanın ihtiyaçsa anne stnnde aynı Şekilde ihtiyaç olduğu düşüncesi
  - Ani durumda anne sütü bulamama düşüncesi
  - Bankanın anne sütü paylaşımında kaynak olması
  - Anne sütü bulmanın zor olması
  - Erken doğumların artması
  - Preterm bebeklerin beslenmesinde sütün daha etkili olduğu düşüncesi

4. Anne sütü bankasının gerekliliğine yönelik fikirler

-
-
- Kimler arasında süt paylaşımı yapıldıysa bilgilendirme, tanıştırma isteği
  - Anne sütü bankasını kullananların dosya kaydı oluşturulması
  - Açılan dosyada kişinin bütün bilgilerinin var olması
  - Dosyadaki bilgilerle ilgili güncelleme yapılması
  - Dosyaya kimlere paylaşım yapıldığı yazılması
  - Depolama sisteminin dikkatli yapılıp, kontrol edilmesi
  - Bağışçı ve alıcı arasında kontrollerin yapılıp aracı olması
  - Kaydın ömür boyu sistemde kalması düşüncesi

1. Anne sütü bankasının kayıt sistemine yönelik fikirler

-
- Bankaya süt bağışlayanların kontrolden geçirilmesi düşüncesi
  - Bankaya bağışlanan sütün içeriğinin kontrolden geçirilmesi
  - Bankaya alınacak sütün bankada sağılması
  - Sütün sağılmasıyla ilgili malzemelerin bankadan temin edilmesi
  - Bankada temiz ortam olması için önlük, maske ve bone kullanılması
  - El hijyenine dikkat edilmesi
  - Kontrollerin doktor ve hemşire tarafından denetlenmesi
  - Sütü bağışlayanlara enfeksiyon eğitimi verilmesi

2. Anne sütü bankasında olası enfeksiyonu önlemeye yönelik fikirler

Tema 9: Anne Sütü Bankası Kurulumu

-
- İhtiyacı olanlara süt verilsin
  - Annenin kaybı durumunda bebeğin sağlığı için süt alınsın
  - Annenin hasta olması durumunda bebeğin sağlığı için süt alınsın
  - Fiziki, konforu bozulacak düşüncesiyle sütünü bebeğine vermeyen annelerin süt bankasını kullanmaması
  - Preterm bebeklerin öncelikli olması
  - Bebeğin hasta olması durumunda alınması
  - Yetimhanedeki çocuklar
  - Göçmen çocukların ihtiyacı olması
  - Kanserli hastaların ihtiyacının olması durumu

3. Anne sütü bankasından süt alım koşulları

-
- Bebeğin doktorunun anne sütü bankasından süt alma önerisi
  - Bankadan süt paylaşımında babadan izin alınması
  - Sosyal çevre
  - Sosyal medya
  - Bilgilendirme araçları

4. Anne sütü bankasının kurulması halinde bankadan anne sütü kullanılmasına etkisi olacak faktörler

-
- Süt bağıışı konusunda kararsızlık
  - İhtiyaç halinde bile süt bankasından süt kullanmayla ilgili kararsız kalma
  - Bilgi eksikliğine bağılı süt paylaşımıyla ilgili kararsız kalma
  - Sütün kimden geleceğini bilmeme düşüncesiyle süt bankasından süt almada kararsızlık
  - Şu anki süt miktarına bağılı kararsızlık

1. Çeşitli nedenlerle anne sütü bankasından süt alımı konusunda kararsız kalma

Tema 10: Kararsızlık

6. 2. 1. Tema 1: Anne sütü farkındalığı

Araştırmaya katılan annelere anne sütü ile ilgili düşünceleri sorulduğunda önemli bir çoğunluğu “hastalıklara karşı koruyucu”, “bebeğin gelişiminde olumlu etki”, “formül sütlere göre daha iyi ve sağlıklı”, “anne içinde faydalı”, “preterm bebek için en iyi besin olduğu” şeklinde yanıt vermiştir (Tablo 7).

1. “Anne sütünün bağışıklık sistemini geliştirip, hastalıklara karşı koruyucu etkisi”

“Hastalıklarımı çok daha çabuk yeniyor. Mesela sarılık duyuyoruz. Anne sütü alıyor. Toparlanıyor. Bağışıklık sisteminin yanında hani kanser gibi ciddi hastalıklara karşı da çok çabuk. İleriki yaşlarda da mesela ilk ağız sütünde mesela farklı olduğunu biliyorum. Bir profesörden duymuştum. Neredeyse 100 yaşına kadar atacağı temeli bu ilk süt damlalarıyla olduğunu duymuştum. Yani çok değerli olduğunu duymuştum.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Büyüdüklerinde bağışıklıkları daha iyi oluyor diye biliyorum. Çabuk hastalanmıyorlar diye biliyorum.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütünü çok değerli diyorlar ama her türlü hastalığa falan iyi diyorlar. Bir damlasını bile zayi etmeyin, ilk sütleri çok önemli diyorlar. Hemşireler bir damla bile getir dedi. Sağ dedi bana.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Ee yani anne sütünün çok faydalı olduğunu anneannelerimizden, annelerimizden mümkün olduğunca süt ver sütünü alsın dediklerini duydum.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

2. “Anne sütünün bebeğin gelişimine olumlu etkisi”

“Bir de zeka anlamında da daha iyi anne sütü alanlarda diyorlar. Beyin gelişimi için. Bir de anne sütü çok fazla kilo aldırıyor.” (GÖ, 28 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Yani şöyle söyliyim benden 2,5 yaş küçük kız kardeşim var. Ben 1,5 yaşına kadar emmişim. Öyle istekli değil ama. Kız kardeşim afedersiniz 5 yaşına kadar annemin göğsünü almış. Gerçekten ikimizde de farklılık var. Kemik yapısında farklılık var, dişlerde olsun, hastalık geçirme de olsun. Ben en ufak şey de hasta olurum nezle, grip. Onda hiç bir şey yok.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütü hem beyin gelişimi için de fiziksel gelişim için de çok iyi diyorlar. Fiziksel olsun, zihinsel için onlar için çok iyi diyorlar.” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Örneğin ahciğeri. Benim annem dedi ki; mesela yani ahciğeri gelişmemiş o yüzden iğne vurdular bana falan diyorum. Niye üzüntü yapma, stres yapma diyor. Emzirdiğim zaman ahciğerleri geliştirmiş.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Beyin gelişiminin mamayla beslenen bebeklere göre daha etkili oluyor bebeklerin.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütü her şeyden önce gelir. Sağlık açısından toparlanması için. Sonuçta her derde devadır dedikleri gibi anne sütünü aldığı zaman bebek daha gelişmesi olsun, varsa bir sağlık problemi, en basit bir sarılığın bile anne sütüyle atılabildiğini söylüyorlar. Hem saha sağlıklı olması için çok önemli bence. Çok daha hassasiyetli olmak gerekiyor. Kilo alımında da şikayetçi değilim anne sütünde.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

3. “Anne sütü ve formül sütlerin bebeğin sindirim sistemi üzerine etkisi”

“Mamayla beslenen çocuklar daha zor hem kakasını zor yapıyor, hem sindirimi daha zor. Hem de gaz çıkartamıyor. Diğer sülle beslenen çocuklara bakıyorum. Çok çabuk gazda çıkartıyor. Çok çabuk kakasını da yapıyor. Bu gibi etkileri de var. Bana göre anne sütü daha sağlıklı. Mama dediğim gibi ne derler. Yani anne sütü doğal bir şey, mama dışarıda yapılan bir şey. Yani bir şekilde benim fikrim her şeye rağmen anne sütü. Onun haricinde hepimizin bildiği şeyler çocuk gelişimi hakkında; ama dediğim gibi anne sütü daha zengin mama ve benzeri ürünlere göre.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Benim bir tanıdığım vardı, yan komşum. O da tamamen mamayla besledi. Hiç anne sütüyle beslemedi. 4 aylık bebek ama 4 yaşında çocuk gibi. Baya büyük görüyordum ben. Annesi de yani pek istemiyordu. Mama ile besliyordu. Ama beslemek zorunda kaldı, anne sütü kesildiği için. 4 yaşındaki gibi böyle bir şişlik yapıyor.” (NÇ, 30 yaş, 27. Gestasyonel Hafta)

“Mamayla beslenen çocuklar daha zor hem kakasını yapıyor, hem sindirimi daha zor. Hem de gaz çıkartamıyor.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Şu an da benimkine sütü olmadığı zaman mama veriyorlar ya.. Tuvaletini edemiyor çocuğum. Böyle dolmuş.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Yani suyu kaynatacaksın, onun soğumasını bekleyeceksin. Çiçek yenge var işte. Geldi nıyıyor biliyor musun?. Çiçek yenge Enes neden bu kadar zayıf falan halan emiyor senin sütünü. Ya görmüyor musun 2-3 yaşındaki çocuk baya bir sağlıklı falan filan işte öyle anlatıyor. Ben de işte bir tane çocuğu küçük bir akraba daha var. Diyorum maşşalası var. O da diyo ki niye öyle biliyo musun. Bütün gün hastaneden çıkmıyor. Mama yiye yiye o hale gelmiş diyo. Düşün yani. Enes böyle zayıf mayıf ama hareketli. Aynı yaşta öbürküsü pof pof oturmuş böyle hani hiç hareketsiz falan.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

4. “Anne sütünün içeriği bakımından bebeğe en uygun besin olması”

“Mamaya pek güvenmiyorum açıkçası. Hiçbir zaman. Doğal yönden beslenmesinde daha fayda var. Tabi ki annenin sütü gelmez o yollara başvurabilir. Ama hani annenin sütü varsa ve beslemiyorsa bu annenin çocuğuna karşı yaptığı bir kötülük Anne sütü erken doğumlarda da, gününde doğan bebeklerde de çok önemli. Verilen sütün çok önemli olduğunu biliyorum. O yüzden her dönem de anne sütü çok önemli. Anne sütü bütün gereksinimlerini karşılıyor. Şu an da zaten kiviözde olan çocuklar için de hepimiz sağıp gönderiyoruz; yararını bildiğimiz için.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Mesela benim kızım hiç emmediydi ama yine mamalarla beslemek zorunda kaldık, aç kalmaktansa. Anne sütü de istemiyorlardı. O zaman kalmadı yani, sütü de kalmadı. Tabi ki o durumda mecburen mama vericez. Kalkıpta yemek yapıcakta halimiz yok çocuklara 6 aya kadar en azından bir de ek gıdaya geçene kadar mama kullanması daha mantıklı. Anne sütü varsa öncelikli anne sütü ama o da yetmiyorsa yinede.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Bi de anne sütü doğal. Diğer mamalarda olduğu gibi katkı maddesi olmadığı için uu. Tabii ki daha yararlıdır.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Bende doktorlardan duyduğum kadarıyla anne sütünde olan bir vitamin hiçbir mamada yok diye duymuştum.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Benim bildiğim kadarıyla anne sütünün içindeki protein ve vitaminler erken doğan bebeklerde daha hızlı gelişimini gerçekleştiriyor hani duyduğumuz kadarıyla ve erken doğan annelerin normal doğana göre protein oranlarının daha yüksek olduğunu ve çocuğun beslenmesinde ve kilo almasında daha etkili olduğunu biliyorum o kadar. Başka daha detaylı bilgim yok. Proteinin daha farklı olduğunu duydum araştırmalarımda. Daha protein oranlarının, içindeki vitamin oranlarının daha zengin olduğunu duydum. Ve çocuğun ihtiyacına göre yani. O anda ben mesela 26 haftalık doğum yaptım. Bu 26 haftalık bebeğe göre daha yoğun proteinler ve daha zengin olduğunu biliyorum sadece o kadar.” (AC, 28 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“İleriki yaşlarda da mesela ilk ağız sütünde mesela farklı olduğunu biliyorum. Bir profesörden duymuştum. Neredeyse 100 yaşına kadar atacağı temeli bu ilk süt damlalarıyla olduğunu duymuştum. Yani çok değerli olduğunu duymuştum. Ne bileyim Yüce Mevla’ mın kudreti anne sütü. İnsanların yapmış olduğu şeyden çok fazla bir şey yok. Hazır mamalar mesela kimyasal, şunlar, bunlar anne sütü öyle değil. Yüce Mevla’ mın vermiş olduğu anne sütündeki değer hiç bir şeyde olduğunu düşünmüyorum yani.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Biraz önce ne oldu biliyor musunuz? İçeriye girdi şimdi ilk süt sağacak. Ben içerdeyim süt sağdım. Sonra çıktım. Bu bana sordu ki seninkisi niye sütün beyaz dedi, benimkisi sarı dedi. En güzel sarı dedim. Böyle devam etti. Sadece bunu söyledim içeri de. Sağlıklı böyle sap sarı süt. İlk sütünü sağdı geldi dediki senin sütün beyaz benim ki sarı dedi. Bak sen şu haldesin. İnşallah senin kızında senin gibi olur.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

5. “Anne sütünün anne ve bebeğe olan etkisi”

“Sonuçta sağlıklı bir şey hem anneye de. Siz kilo veriyorsunuz. Hem karşı taraf gelişiyor. Gerçekten bu hem anne, hem çocuk için faydalı bir şey” (MA, 25 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Kendi kendime de çok soru sordum. Ben isterim ki sütüm çok geliyorsa ve başka çocuğa da yararı olacaksa ben isterim ki benim sütüm başka çocuğa da yarar versin.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Ama ben tanıdığım birine veririm yani. Tanıyorum veririm yani. Hatta şu an bile bol birisi varsa da veririm yani bakıyorum. Birisine faydam olur.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütü çocuğa emzirirken eldivenlerini çıkartıp tenine dokunması anne ile çocuğun bağına daha da güçlendirdiği, emerken onun o göğsünün kokusu annenin kokusunu daha fazla aldığını ve çocukla annenin arasında çok güçlü bir bağ olduğunu duymuştum. O kadar.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

6. “Bebeğini anne sütüyle besleme isteği”

“3 hafta çocuğuma süt aradık.. .. O anda işte doktorlara sorduk başkasından süt alsak olur mu diye olmaz dedi. Eğer bir süt bankası olmuş olsaydı, doktorlar bana buradan alalım deseydi, ben tamam derdim. Yeter ki çocuğum kendine gelsin diye alırdım. Hiç düşünmeden alırdım..” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Süt bankası deyince biraz siyasi olayların olduğu düşünüyorum. Bir yerde neden dersiniz bu sütkardeşliği tamam var. Peygamberimizin de sütü, sütkardeşi, sütannesi vardı.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Tabi ki de Türkiye’ de böyle bir şey olsaydı mama yerine sütanne sütü kullanırdık. Niye mamayı kullanalım ki.” (BD, 19 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“O gece sütüm yok dediler mesela. Ben zorla zorla sağmaya çalışıyorum. Bir milim fazla çıksın diye uğraştım...Ben mamayı falan tavsiye etmiyorum. Hani şimdi ben burda da kızıyorum. Sütüm gelmiyor, sütüm gelmiyor. Yani zorlayın diyorum kendinizi. Tamam hastane şartları, düzgün beslenemiyoruz, içim almıyor, şey olmuyor. Yani bir şekilde benim fikrim her şeye rağmen anne sütü.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Ben alırım da, veririm de. İster tanıdığım olsun, ister tanımadığım olsun. Tanıdık, tanımadık fark etmez. Yeter ki bebeğin sağlığı için gerek olsun.” (SC, 20 yaş, 29. Gestasyonel Hafta)

“Ama benim tek amacım ne biliyo musun? Çocuğum hemen toparlasın da göğsümü vereyim bir an önce süt gelsin.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

7. “Formül sütlerin içeriği ve kullanımının önemi”

“Bir de anne sütü çok fazla kilo aldırıyor. O yüzden de biraz daha mamaya yönelik kullandırıyorlar. Ama almıyor benim kızım da mama denedik. 3-4 tane aldık olmadı. Mamayı almadı. Prematüre bebeklerde kilo alması daha önemli tabi.” (GÖ, 28 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Mama tabi anne sütü gibi tartışılmaz. Yoktur. Ama dediği gibi prematüre olan çocukların annelerinde sütün gelmeme gibi durumlarda katkı olarak ya da işte ne bileyim. İ. Öyle.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Kilo alımıyla alakalı olabilir mi? Kilo alması, beslenmesi, vücut direncinin artırıyor olabilir diye düşünüyorum. Ki mamaların içinde de zaten vitaminler var bebek için A, C, E vitaminleri, K vitamini falan da var diye biliyorum aynı değerde ama anne sütü daha doğal. Mama biraz daha takviye edici bir gıda olarak düşünebilirim.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Su ile yapılıyor zaten. Su içiriyorsun çocuğa resmen.” (SC, 20 yaş, 29. Gestasyonel Hafta)

“Bir şey söyleyeceğim eskiden inek sütü veriliyordu. Yok nişasta ile mamalar yapılıyordu falan şekerle mekerle ama şimdi tıp gelişti, araştırmalar yapıldı. Lactamil mesela kullanıyoruz. Onları kendi sütü yapma konusunda daha anne sütüne yakın oldu diyorlar. Hem fikirim katılıyorum o konuda anne sütü olmayan yerlerde inek sütünün yanında mamalar daha iyi.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütünün yetmediği takdirde ama alması gerekiyor bazen bence de yani. Anne sütü yetmiyor, bazı annelerin alması gerekiyor mamalar yine en iyi. Anne sütüne en yakın mamalarda var deniliyor. Anne sütü kadar olmasa bile ama. Mesela benim kızım hiç emmediydi ama yine mamalarla beslemek zorunda kaldık, aç kalmaktansa.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

8. “Anne sütünün formül sütlere karşı üstünlüğü”

“Ama sütün yoksa o elinde değil ki. Yok ama sütün yoksa da mama veriyorsan. Yani diğer türlü kim gece 3’ te kalkıp gecenin bir yarısı mama hazırlıyacak. Süt en kolayı yaşla sırtını, emzir onu. Yok mamayı hazırla, soğukta sıcak hazırla.” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Ama çok hasta oluyo bence mama ile beslenen çocuklar. Bağışıklık sistemleri daha kuvvetsiz oluyo bence. Anne sütü her yönden daha iyi yani.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Bana kalırsa kof bir şişmanlık ne derler hani halk dilinde öyle söylerler. Hani tamam çocuk bariz hızlı bir şekilde kilo alır ama sağlıklı bir kilo almaz.. Benim tecrübelerim. Doymuyorlar mamayla.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütü çocuğa emzirirken eldivenlerini çıkartıp tenine dokunması anne ile çocuğun bağına daha da güçlendirdiği, emerken onun o göğsünün kokusu annenin kokusunu daha fazla aldığını ve çocukla annenin arasında çok güçlü bir bağ olduğunu duymuştum.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Mamaya pek güvenmiyorum açıkçası. Hiçbir zaman. Doğal yönden beslenmesinde daha fayda var. Tabi ki annenin sütü gelmez o yollara başvurabilir. Ama hani annenin sütü varsa ve beslemiyorsa bu annenin çocuğuna karşı yaptığı bir kötülük Anne sütü erken doğumlarda da, gününde doğan bebeklerde de çok önemli. Verilen sütün çok önemli olduğunu biliyorum. O yüzden her dönem de anne sütü çok önemli. Anne sütü bütün gereksinimlerini karşılıyor. Şu an da zaten küvözde olan çocuklar için de hepimiz sağıp gönderiyoruz; yararını bildiğimiz için.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Ben de anne sütünden başka hiç bir şeyin yararlı olmadığını biliyorum. Yani yaramıyor çocuklara diye biliyorum.” (SD, 22 yaş, 35. Gestasyonel Hafta)

“Mama bağımlılık gibi, kafein gibi içtikçe içesi geliyor herhalde.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 2. Tema 2: Anne sütü paylaşımı

Araştırmaya katılan annelere anne sütü paylaşımı ile ilgili düşünceleri sorulduğunda süt paylaşımına bir yardımlaşma olarak baktıklarını, olumlu bakış açısı sergiledikleri, sütü gelmeye devam ettiği durumunda bağışlayabilecekleri, çoğunun süt kardeşinin olduğu, ihtiyacı olan bebekler için süt paylaşımı yapabilecekleri, önemli olan çocukların sağlığının iyi olması olduğunu verdikleri yanıtlarda belirttiler (Tablo 7).

1. “Sütünü anne sütü bankasına bağışlayabilme düşüncesi”

“Ben bağışlardım. Mesela ben dün akşam bir biberon süt döktüm. Yani dökme yerine oraya bağışlamayı tercih ederdim.” (BD, 19 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Ben de başkasına bağışlarım. Bağışlarım yani sütüm çoksa ziyan olup döküleceğine bağışlarım.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Bebeğimi kaybetsem de ben bağışlardım. Ederdim. Eğer ona faydası ben de yaşadım o acıyı. O şey yapmasın diye eğer ona faydalı olacaksa sağmaya devam eder bağışlardım.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

2. “Anne sütünü ihtiyacı olan ile paylaşma düşüncesi”

“Ben veririm de alırım da. Mesela geçen gün sütüm gelmiyor diye, elim daha 20 gün önce doğum etti. Ben ona dedim ki kızını ver emzireyim dedim. O daha doğrusu kabul etmedi. Sonra ben dedim, yok dedim. Yok dedim yarın öbür gün birbirine aşık olur dedim. Geri kendimizi çektik. Vermeyi düşünürüm ben. Ben tanımadığım bir insana nasıl desem, mesela geçen gün bu dedi ki sütüm yoktur diye. Benim çocuğum şu an süt almıyor ya. Ben ona bir iki defa düşündüm, aklımdan geçirdim, yalan söylemeyeyim, getireyim de vereyim. Benim sütüm buraya geliyordu. Çocuğum içmiyordu diye.” (HA, 22 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Valla benim ilk hastaneye yattığımdan beri sütü gelmeyen anneler için benim şahsi düşüncem fazla çıksa da diğer çocuklara paylaştırılsa. Ya oluyo mu olmuyo mu eşimle de çok konuştuk biz. Bir annenin sütü gerçekten fazla geliyorsa ve erken doğum olan bu talihsizlikleri yaşayan bir sürü çocuk varsa, hatta ben kendim hemşire olsam, böyle bir şey yapar mıyım? Hatta okuduğum birkaç makale yurt dışında anne sütünü kanser hastalarına içirildiğini duydum. Böyle bir şey varsa bununla ilgili bilgilendirilip annelerden destek alınabilir diye düşünüyorum.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Bence vermek iyidir. Yardımlaşmış oluruz.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Yabancı bir artist Salma Hayek gtimişti mesela Afrika’ da bir çocuk kampına. Orda annesi vefat eden bir çocuğu alıp göğsünü çıkartıp emzirmesi mesela o sahne ben çok duygulandırmıştı.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

3. “Sütkardeş varlığı”

“Hem de iki tane var, bir tane de değil. Anne sütü yetmedi diye emerek süt kardeş olmuşuz. Hem komşumuzun sütünden, hem yengemin sütünü içmişim. Şimdi süt kardeşiyim.” (HA, 22 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Ben Esmâ küçük kızım. Esmâ’ da psikolojik sorun yaşadım. Ben kabul edemiyordum. Ben bu çocuğa bakamam. İki çocuk vardı. Emziremem. Emzirdim ama devamlı doymuyordu. Ablam o sırada kızını emzirirken benimkini de ben görmiyim üzülmeiyim diye emziriyormuş. Mantıklı olarak iyi bir şey yapmış. Çünkü çocuk aç ki kötü oluyordu. Ben o sırada hastaneye gidiyordum sık sık. Emzirmiş.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Valla ben amcamın oğluyula sütkardeşiyim ama bir şey yok. Cici annem yani yengem hem beni emzirmiş. Annem de onu emzirmiş aynı evde.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Bizde babamla kaynanam sütkardeş mesela. Birbirlerinin sütlerini emmişler biliyolar da söylemişler. O ona abi diyo o ona bacı diyo.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütünü yeğenime verdi baya. Bir 5-6 ay boyunca verdi. Hem kendi oğluna, abime, hem kuzenime verdi emzirerek. Şu an süt kardeşler.” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Ben mesela kaynıma verdim. Abimin çocuğuna verdim.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

4. “Anne sütü paylaşımı ile ilgili olumsuz düşünceler”

“Şu an karar verebilecek bir şey değil yani. O anda verdim. Şimdi pişman oldum ama.. Kaynımın çocuğuna verdim.. Neden keşke dedim biliyo musun. Benim kızım, kaynımın oğlu sarışın. Çok güzel diyor. Biri kız, biri oğlan. Çok yakışıklı, ben Mehmet’ i çok beğeniyorum diyor.. Benim kan olayında ve organ bağıışı konusunda tereddütlerim var.. Anne sütü bankası ile hiçbir kalite olamaz.. Ben vermem şahsen bankaya. Veremem. Yani gereksiz.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Verdim ama biraz pişmanlık oldu.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 3. Tema 3: Bilgi eksikliği

Araştırmaya katılan anneler yarı yapılandırılmış görüşme soruları dahilinde bazı annelerin ilk çocuğu olmasına, daha önce formül sütlerin kullanmamasına bağlı olarak anne sütü ve formül sütler ile ilgili bilgi eksikliği, anne sütü bankası ile ilgili bilgisi olduğunu belirten annelerde de bu bilgilerin eksik olduğu, geleneksel olarak süt paylaşımı ve süt kardeşlikle ilgili bilgileri olduklarını belirtmelerine karşın bu konuda da bilgi eksikliklerinin olduğu saptanmıştır (Tablo 7).

1. “Anne sütü ve saklanması ile ilgili bilgi eksikliği”

“Kilo alımıyla alakalı olabilir mi? Kilo alması, beslenmesi, vücut direncinin artırıyor olabilir diye düşünüyorum. Protein oranlarının daha yüksek olduğunu ve çocuğun beslenmesinde ve kilo almasında daha etkili olduğunu biliyorum o kadar. Başka daha detaylı bilgim yok. Proteinin daha farklı olduğunu duydum araştırmalarımda.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Duymadım ben. Yani diğer çocuğum hani sağlıklı şey doğdu ya. Hani bu şeyle ilgili anne sütüyle ilgili, ne yapar çocuklara, erken doğum olsa da bir şey bilmem. Olmadı yani bilmiyorum.” (SD, 22 yaş, 35. Gestasyonel Hafta)

“Gerçi şöyle bir şey de var. Ben sütün ne kadar fazla, ne kadarlık bir süt çok süt geliyor, ne kadarlık süt yeterli olur onu da bilmiyorum mesela. Sağdığım bir süt 150 milim. Süt çok mu az mı onu da bilmiyorum. Yani onu bize bilen birinin yönlendirmesi gerekiyor. Bak sen saatte 100 milim sağlıyorsun, 300 milim sağlıyorsun diye buraya fazla süt getiriyorsun diye bunlar kalıyor deseler, biz de ona göre yol alırız. Paylaşırız tabi ama bilmiyorum çocuğuma 15 milim veriyoruz, 20 milim veriyoruz diye ama bunun fazlası ne oluyor gün içinde ne kadar kullanılıyor. Bir fikrimiz yok. Ben sağlıyorum 300 milim süt getiriyorum. Hemşireye diyorum bunun ne kadarını veriyorsunuz diyorum. Dondurulupta kullanılan süt bir gün kullanılıyormuş. Fazlası atılıyor mu veya benim az az mı paketlemem gerekiyor?” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

2. “Formül sütlerin etkisiyle ilgili bilgi eksikliği”

“Mamanın sadece kilo şeyinde katkısı olduğunu biliyoruz. Onun dışında ne hastalıklar hiç bir şeyin önüne geçtiğini bilmiyoruz ki..” (BD, 19 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Mama sağlıklı. Ama etkilerini başka fazla bilmiyorum.” (FÇ, 29 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Benim o konuda çok fazla bilgim yok. Yani anne sütü kadar pek fazla yararı olmaz.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Çok fazla iyi olmadığını biliyorum; ama zararı ne dersiniz bilemiyorum.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

3. “Sütkardeşlikle ilgili bilgi eksikliği”

“Emmediği için diğeri yine aynı kişinin sütünü emdiği için kardeşi, kardeş olmuyor. Ben emdiğim için ben kardeş oluyorum. Ben emdiğim için ben kardeş oluyorum. Ben o kokuyu aldığım için yine o duygusal bağ olabilir mi acaba?” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Benim bilgim yoktu. Süt kardeşler evlenemez diye duymuştum. Başka bir bilgim yok. Ama birbirinin sütünü emse süt kardeş olur. Diğer türlü biberonla olsa bilmiyorum.” (MŞ, 31 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Benim net bir bilgim yok. Hiçbir şekilde bilgim yok. Ben dinimizde de niye böyle bir şey var anlamış değilim. Kardeş niye evlenemiyorlar.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Bende öyle düşünüyorum. Erkek olsa veririm de yani. Kız olsa vermem yani. İkisi kız olursa veririm. İkisi erkek olursa veririm yani. Diğer türlü vermem. Cinsiyetlerinin aynı olması önemli.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

4. “Anne sütü paylaşımı ile ilgili bilgi eksikliği”

“Şimdi arkadaş süt istiyor mesela ben diyecem ki eşimden izin istiyorum. Öyle bir şey var mı ben de böyle duydum, bunu merak ediyorum.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Peki bu sülle hastalık geçiyor mu?” (BD, 19 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

5. “Anne sütü bankası ile ilgili bilgi eksikliği”

“Ya sütün fazla oluyor. Bankaya falan veriyorsun herhalde öyle mi?” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Onu duydum. Ama yani sadece duydum. Yani ama nasıl kan bankası gibi bir şey olabilir mi? Herhalde kan bağıışı yapılıyor ya onun gibi bir şey herhalde. Fazla sütünü mü götürüyor?” (GÖ, 28 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Bana bu kan merkezini çağrıştırıyor.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Bende duymadım. Sizin verdiğiniz formda gördüm. Zaten Türkiye’ de yok. Yabancı ülke de var herhalde.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 4. Tema 4: Üzüntü

Araştırmaya katılan anneler, anne sütü ile ilgili sorulan sorulara süt miktarının azalmasından, anne sütünün geç gelmesinden dolayı kendilerini çaresiz hissettiklerini ve buna bağlı olarak da bebeklerini formül süt ile beslediklerini, formül sütlerin bebeklerinde konstipasyon, gaz gibi sorunlar yarattığı için onlara üzüldüğünü, bu üzüntünün sütlerini de etkilediğini, anne sütü ile beslenemeyen ve terk edilmiş bebekleri gördüklerinde üzüldüklerini belirtmişlerdir (Tablo 7).

1. “Annenin sütünün yeterli olmamasından dolayı üzüntü”

“Çünkü ben 3 hafta boyunca süt gelmediği için çocuğum çok şey yaptı. Ben kendi kendime neden benim sütüm olmuyo diye psikolojik bunalıma girdim.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Ben sadece dua ediyorum da, bol bol sütüm gelsin de kızıma. Başka birşey diyemem yani. Gerçekten anne sütü o kadar ki annemle telefonda konuşuyorum. Hiç ihmal etme, ye diyor. Şu an sütüm az geliyo ya kızım sütsüz kalıcak diye çok üzülüyorum.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Benim de mesela geçen serviste yatarken sütüm yok. Gidip annelerden süt isteyeceğim diyordum.” (HA, 22 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

2. “Bebeğine formül süt verilmesinden dolayı üzüntü hissi”

“Yani bırak afedersin var ya o tuvaletini ettiği zaman ben rahatlıyorum ya. Tuvaletini edemiyor çocuğum. Böyle dolmuş. Masaj yapıyorum olmuyor.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Çocuk kabız oldu ve hala da kabız. Zorluyorum. Bu gibi problem yapıyor. Zorluyorum böyle. Ağlıyor ama ancak yapıyor. Sade bir öğün yani mama verdiler.” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

3. “Annenin duygu durumunun süt miktarında etkili olması”

“Ama çocuğumun bu halde olduğunu düşünüyorum bir an. Annem de moral veriyor ama.. Annem de diyor ki sen sütünü sağda göğsünü verdiği zaman gelir diyor. İlla ki gelecek ama azalıyor. O psikolojik.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Tamam hastane şartları, düzgün beslenemiyoruz, içim almıyor, şey olmuyor. Ben evdeyken mesela daha fazla geliyordu. Buradayken nerdeyse yarı yarıya düştü randımanı.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Şimdi biz tam elimizle sağdığımız için makinayla süt gelmiyor ama bebek kendisi böyle bir şey etse güzel daha çok gelmeye başlayacakta.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

4. “Anne sütü ile beslenemeyen bebeklere üzülmeye”

“Hem çocuğun sindirimi açısından ben çok üzüliyorum, gaz çıkaramayan kabız olan bebeklere ya bu şekilde benim fikrim.” (BT, 28 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Alıp mesela o gün giden bebeği bile alıp bakabilir miyim düşüncesi bile geçiyor insanın aklından. Terk edilen bebekler var.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“O kadar annesiz çocuklar var yani kimsesiz. Annesi olmuyo. İlla ki alacak. İşe yarayan birisi alacak.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Doğum esnasında annesi ölen bebekler için de olabilir..” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 5. Tema 5: Endişe

Araştırmaya katılan anneler anne sütü ile ilgili sorular sorulduğunda süt miktarlarının az olmasından dolayı endişe duydukları, anne sütü bankası ile ilgili sorular sorulduğunda ise bebeklerinin enfeksiyon riski, süt paylaşımında bulunulacak olan kişilerin birbirlerini tanımamasına bağlı olarak oluşabilecek sütkardeş evliliği ile bağlantılı olarak bankadaki oluşabilecek olan aksaklıklar ile ilgili endişe duydukları yanıtını vermiştir (Tablo 7).

1. “Süt miktarına bağlı endişe”

“İki sene önce bana sorsaydınız belki de göz ardı ederdim. Ama şimdi ki psikolojide? Üç hafta çocuğuma süt aradık. Çocuğuma süt veremiyordum. Kendim faydalı olamıyorum.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Çünkü benim bir korkuyla. Ani duygular inişli çıkışlı sütümde gidebiliyor mesela.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Şu an sütüm az geliyo ya kızım sütsüz kalıcak diye çok üzülüyorum.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

2. “Anne sütü bankasının işleyişi hakkında endişe”

“Belki şey açısından düşünülebilir mesela. Hani atıyorum ben süt alıcam ama bu süt kimden geliyo, kadın sağlıklı mı, gerekli yeterli kontrol yapıldı mı?. Çünkü görmüyorsunuz, etmiyorsunuz. Ya ihmal varsa.” (MA, 25 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Nasıl verirler bilmem, nasıl olması gerektiğini bilmeyiz sonuçta. Veren olur yani. İyi bir temiz ortam. Şimdi mesela nasıl temiz olur mu burda ki kadar. Kendi çocuğumuz gibi hassasiyetli olur mu, orda öyle yapabilir miyiz acaba.. Bir de her sütü karıştırırlar mı? (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Ne olduğu, ne kadar araştırıldığı. Yani çok araştırılacak, edilecekte gene de onda, binde bir ihtimal de. Gene de almak istemem.. Bu bankada karıştırma ihtimali çok yüksek olabilir..” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Herkesin kaydının alınıp nasıl kan bağışlanırken kan tahlillerden geçiyor. Sütte öyledir diye tahmin ediyorum.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Benim çocuğum yararlandığı gibi başkaları da yararlansın. Dediğim gibi aileler tanıştışılacaksa, sağlık durumları iyi ise alırım da.” (HA, 22 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Bir de hastalık, sağlık var. Kimden, nerden, ne olacak, ne gelecek, ne edecek.. Hastalık durumunda çok büyük riskler var.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Anne sağlıklı mı, değil mi mesela. Eğer sağlıklıysa sütünü alsınlar.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Bildiğin insan yani. Bakalım alacağın insanın yaşam tarzı nasıl. Sigara kullanıyor mu?” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Herhangi bir bilgi olmadığı için, yani içinde ne yazıyo ne yazmıyo herşeyi bilicem, hani ne kullanıyor, ne kullanmıyor, hanım efendinin dediği gibi. Yani kim olduğunu, sütün nasıl olduğunu bilmediğim için. Aynen yle. Ben işte akrabamdan istedim, niye başkasından istemedim? İsteyebilirdim ama akrabamdan istedim. Çünkü nasıl bir insan olduğunu biliyorum, nasıl bir insan olduğunu da biliyorum. Hangi ilacı kullandığını da biliyorum. Sonuçta ocuk emziriyor. Ama hiç kullanmadığı.. Ama sonuçta çocuğunu emziriyor ordan biliyorum. Ama gidip onun bunun sütünü almam ben.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 6. Tema 6: Anne sütü paylaşımının dini boyutu

Araştırmaya katılan annelerin bir kısmı anne sütü paylaşımı sorulduğunda süt kardeşlik kavramının ve paylaşımının dinen var olduğu, sütannelik aracılığıyla süt paylaşımında kişilerin birbirini tanıdığı, paylaşım yapıldığında mutlaka çocuklara süt kardeşlerini söylemek gerektiği, fakat anne sütü bankası olduğunda kişinin tanınmamasından dolayı yasak olan süt kardeş evliliklerinin ortaya çıkabileceği, dini olarak anne sütü bankasının uygun olamayacağı cevabını vermiştir (Tablo 7).

1. “Sütkardeş olma kavramı”

“Eğer kendi ocuğumu emziremiyorsam diğer kadının bir ocuk yani sonuçta ikisi de aynı kadından faydalaniyor.” (MA, 25 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Anne sütü kardeşliği bir anne başka bir çocuğa verirse süt kardeş oluyor. Emzirse ya da biberonla verse arada fark yoktur diye düşünüyorum.” (NÇ, 30 yaş, 27. Gestasyonel Hafta)

“Bir yandan da anne sütü emiyorlar ama mesela diyor ki aynı ayın çocuğu sütü emerlerse kardeş oluyorlar.” (BD, 19 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Benim kızım oldu sonradan, onunda oğlu oldu. Ama onlarda süt kardeş oluyormuş.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Çocuğuma verebilirim. Doğal yani. Sütkardeşlik olabilir yani. Kız ya da erkek çocuk fark etmez.” (SC, 20 yaş, 29. Gestasyonel Hafta)

“Hemen bir damla bile içse sütkardeş oluyormuş diye biliyorum.” (SD, 22 yaş, 35. Gestasyonel Hafta)

“Öncelikle sütkardeş olabilmesi için öncelikle emzirilen bebeğin karnının doyması lazım.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Kaynanam anlatıyordu kendisi birbirimizin sütünü emdiğimiz için biz mesela ona kardeşim diyor kanım daha çok ısınıyor mesela yani. Ötekilere o kadar ısınmıyor diyo kaynanam.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

2. “Süt paylaşımının evlenmeye etkisi”

“Bir sürü poşet hemşire hanım birikmiş süt diyerek, dolapta diyerek. Yani bu düşündüklerim, sıkıntılarım mesela olmazsa, kime verilecek gibi, rahatça verebileceğim biri olsa veririm yani. Öyle bir şey olsa veresim gelir. Ama sıkıntılar çok olduğu için vermem.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Ben lavaboya döktüm maşrapayla, maşallah 45 gün boyunca. Öyle bir şey olsa bankaya verir miydim, gerçi vermezdim herhalde..Yok emzirirdim tanıdığım birisininkini.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Belki terk edilmiş çocuklara verilecek. Daha dikkat edilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ve ben zannetmiyorum verebileceğimi dikkatli bir şekilde yani dinden caiz olmadığı için. Belki ben çocuk esirgeme kurumundan bile bir çocuk alıp evlendirebilirim diye düşünüyorum.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Tanıdık, bildik, benim tanıdığım, benim bildiğim, ileri evet böyleler kardeşler diyebildiğim kişilerle paylaşım yaparım.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Aile söyleyecek. Mesela ben ona verdiğim için oğluna diyecek ki senin bir sütkardeşin var demem gerekiyor.” (HA, 22 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Bence öyle bir şey yaptığınızda herkesin önünde vasiyet edin. Bunlar süt kardeş diye. Şansa bırakmamak lazım.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Süt kardeş evlenemez sonuçta.” (İD, 30 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Senin kızın var, benim oğlum var mesela evlenemez, emdiği için mesela.” (FÇ, 29 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Sonuçta o onun kardeşi yani. Süt kardeşler.. Bacı kardeş gibi.” (FÇ, 29 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Allah’ tan annelerimiz bilinçli de sütkardeş olduğumuzu.. Allah’ tan biliyoruz. Annemiz söylemiş. Ondan sonrakilerle de sütkardeşiz sonuçta. Ondan sonradan bir kız kardeşim daha var mesela. Benim kardeşimle de olamaz.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

3. “Sütkardeşlikte din etkisi”

“Süt bankası deyince biraz siyasi olayların olduğu düşünüyorum. Bir yerde neden dersiniz bu sütkardeşliği tamam var. Peygamberimizin de sütü, sütkardeşi, sütannesi vardı.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Hatta nikâh düşmez kardeş olurlar falan. Büyüklerimizden o şekilde duyduk süt kardeşini.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Yani sütkardeş olayı. Yani ileri de hiç birbirini tanımadan birbirleriyle konuşur olabilir. Çünkü caiz değil evlilik.. Abdestimiz bozulmuyor.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Yani beraber yatamazsın.” (FÇ, 29 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Zamanla mesela ilk emerken ilk şeyimi çok olsun diye hep ikiz doğarmış peygamberimizin çocukları neslimiz çoğalsın diye. Birbirinin sütünü emerdi beslenmesi içinde birbirinin sütünü emermiş gene birini almış ama bir öncekini bir sonrakine sütkardeş olmasınlar diye.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Almam. Hakikaten kimden neyin geldiğini bilemezsin. Belki Müslüman değil. Müslüman olmayan insanında genelde bir şeyi yiyip, içilmez diye biliyorum. Cenabet

olan bir sürü insan var. Cenabet olandan bir şey yiyip, içmekte doğru değil. Değil ki ben süt alıp, yedirip, içireyim.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Yakınım olsa verdim diyorum ya, kaynımın çocuğuna verdim. Neden keşke dedim biliyo musun? Benim kızım, kaynımın oğlu sarışın. Çok güzel diyor. Biri kız, biri oğlan. Çok yakışıklı, ben Mehmet’ i çok beğeniyorum diyor. Bu böyle gider, ilerler. Belki ileri de birbirlerini de severler. Aşık olurlar. Her şey iyidir dediğim gibi. Oğlan iyi, kız iyi ne gerek var. Yani bir damla, iki damla süt için olmasa da olurdu yani belli mi olur.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Mesela çocuğuma birinden süt alsam bilmek isterim. Değerli birşey yani kimin hakkının çocuğuma geçtiğini bilmek isterim. Sütüm fazla gelirse. Ama bağışlardım? Genellikle mesela bu şeylerde verdiğim sütün bebeklerin de bilmek isterdim. Yani kime gittiğini, nasıl olduğunu. Bu konuda daha çok bilmeden vermektense bilmek daha çok tercih ederdim yani.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Verdim ama biraz pişmanlık oldu.Şimdi ben mesela abimi kaybettim. Ondan sonraki çocuklar üç tane oğlu var. Mesela kızımı vermeyi bile düşünürdüm işte ki, ama o artık şeyim kalmadı.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 7. Tema 7: Anne sütü bankası hakkındaki düşünceler

Araştırmaya katılan annelere, anne sütü bankası ile ilgili sorular sorulduğunda anne sütü bankası ile ilgili bilgilerinin yetersizliğine, endişelerine ve bebeğinin sağlık durumlarına göre bankadan süt alma isteğinin değiştiği saptanmıştır (Tablo 7).

1. “Bankadan süt almak yerine formül süt vermeyi tercih etme”

“Benim kızım iki aylık emdi. Geri zaman mama içti. Şu an çok iyi kanı vitaminleri baya güçlü.” (SD, 32, 31 Gestasyonel Hafta)

“Mama veririm gerekirse. Tanımadığım insandan hiç süt almam.” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“İhtiyaç varsa çocuğuma alırım tabi, ama ihtiyaç yoksa almam. Mama verirdim yani.” (GÖ, 28 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Ama biraz alırım ama sonradan mamaya döneriz.” (DA, 21 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Çok çocuk anasız, babasız, sütsüz dünyaya geldiler ve yaşadılar. Bak 5,5 aylık doğanlar var. Yaşadılar yani. Yetişemediğim yerde Yüce Rabbime havale ederim..” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Kilo alımıyla alakalı olabilir mi? Kilo alması, beslenmesi, vücut direncinin artırıyor olabilir diye düşünüyorum. Ki mamaların içinde de zaten vitaminler var bebek için A, C, E vitaminleri, K vitamini falan da var diye biliyorum aynı değerde ama anne sütü daha doğal. Mama biraz daha takviye edici bir gıda olarak düşünebilirim.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

2. “Sütanneliğin güvenilir olduğu düşüncesi”

“Sütannesi bir tane çocuğu emziriyor. Biliyor onu.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Hani sütannesi dediğim gibi karşılıklı birbirini tanıyarak veriyorsun.” (BT, 28 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Sütanne sade verdiği kime süt verdiyse sütannesi bilir hangi bebeğe süt verdiğini. Ama bankada kime verdiğini nasıl görücen nasıl bilicen. Süt bankasında sütünü bırakıyosun sade ama sütannelikte bebeği verip emziriyorlar. Sütkardeşi süt çocuğu olmuş oluyo. Hemde çocukta büyüyünce söylüyorlar.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Herhangi bir bilgi olmadığı için, yani içinde ne yazıyo ne yazmıyo herşeyi bilicem, hani ne kullanıyor, ne kullanmıyor, hanım efendinin dediği gibi. Yani kim olduğunu, sütün nasıl olduğunu bilmediğim için. Aynen öyle. Ben işte akrabamdan istedim, niye başkasından istemedim? İsteyebilirdim ama akrabamdan istedim. Çünkü nasıl bir insan olduğunu biliyorum, nasıl bir insan olduğunu da biliyorum. Hangi ilacı kullandığını da biliyorum. Sonuçta çocuk emziriyor. Ama hiç kullanmadığı.. Ama sonuçta çocuğunu emziriyor ordan biliyorum. Ama gidip onun bunun sütünü almam ben. Süt bankası benim ona yani. Ondan bilmediğim için. Gidip o yüzden akrabadan istedim. Niye başkasından isteseydim. Gidip isterdim burada verirdim.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

3. “Anne sütü bankasının kurulmasının olumsuz etkiler doğuracağı düşüncesi”

“Bende hani tanıdığım olursa yoksa bankada hani kime gideceğini bilmediğim için. Kızım nasıl olur evleneceği zaman tanımadığım olursa.” (DA, 21 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Süt bankası deyince biraz siyasi olayların olduğu düşünüyorum. Ama bu süt bankası olayında kimin annesi kime gideceği, edeceği belli olmayacak. Karışacak. Herkes birbiriyle kardeş olacak. Böyle evlilikler oluşacak. Burada Müslümanlık çökecek. Ben öyle biliyorum.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Çok çabuk laçkalaşabiliyor bu olaylar. Laçkalaşabiliyor yani. Bu bankada karıştırma ihtimali çok yüksek olabilir. Sütler, şeyler. Bunlar da sıradanlaştırırlar. Bir de biz Müslüman bir ülkeyiz. İslamiyet çökecek. İşte ne kadar sağlam olabilir. Kopmalar olacağını düşünüyorum. Sağlıklı bulmuyorum bu olayı ben şahsen. Tasvip etmiyorum. Bilmiyorum hani tanıştığın, ettiğin kişilerle olabilir. Bu bankaya girerse bu iş çok laçkalaşabilir, suyu çıkar. Ve siyasi görüşlerde. Güçlerin bize bunu empoze ettiğini düşünüyorum..Bütün kültür biter insani. Her şey olabilir. Savaşlar bile olabilir. Anne sütü bankası ile hiçbir kalite olamaz.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Bence şey olabilir. Aile mesela bir kişi size süte ihtiyacınız var, bende süt bağışlıyorum. O aile tanıştırlıp sonrasında orası aracılığıyla şahıs üzerinden devam edilebilir. Aracı gibi kullanılabilir. Bilmeden değil de bilerek hani o şekilde daha mantıklı. Bir anne zaten kaç çocuğu besleyebilir ki. Bir çocuğu aynı şekilde iki çocuğu aynı şekilde besleyip sonuç alınabilir. Yani poşet poşet bırakmak yerine belki kucağında emzirerek hani ne bileyim. Bakarak ya da belli bir saatlerde gidip düzenli bir şekilde aynı kişi üzerinden devam edebilir. Banka denilince gidiyorsun. Sıra gelince hangisi gelirse onu alıyorsun. Anne bir kişi üstünden sadece bir anne üstünden gidilebilir tanışılmış vaziyette.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 8. Tema 8: Anne sütü bankası farkındalığı

Araştırmaya katılan annelerin önemli bir çoğunluğu anne sütü bankası ile ilgili olumlu bakış açısına sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 7).

1. “Anne sütü bankasının işleyişine yönelik düşünceler”

“Bencede o bankanın kurulmasındaki amaç gerçekten ihtiyacı olan annelere, gerçekten süte ihtiyacı olan bebeklere verilmesidir. Sonuçta bir kurum belli bir tehlikenin içine girmek istemez. Sonuçta aldığı, bağış yapılan sütün bir analizini yapar. Bir görür. Ona göre alır. O da kendini sonuçta riske atmaz. Ama ülkemizde bence ilk başlarda belli aksaklıklar olur; ama birkaç sene sonra yerine oturacağını düşünüyorum.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Ama süt bankası süt alırken sağlık durumuna bakarlar herhalde öyle değil mi. Bir şey olursa. Düşünürse onlar düşünür herhalde.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Yararlı bir sütte banka hani zaten onu alacaktır. Kan bankası gibi herhangi bir sağlık problemi yoksa anne de sağlık şeyi gibi banka onu alacaktır. Gerektiğinde çocuklara verecektir diye düşünüyorum.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Zaten bu işi sağlığa yararlı olsun diye yapıyorsak tamamen sağlığa uygun olmalı.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Çok dikkat edilmesi gerekiyor. Gerçekten dinen her şeyi bilecek bir kurucusu olması gerek.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Bence şey olabilir. Aile mesela bir kişi size süte ihtiyacınız var, bende süt bağışlıyorum. O aile tanıştırlıp sonrasında orası aracılığıyla şahıs üzerinden devam edilebilir. Aracı gibi kullanılabilir. Bilmeden değil de bilerek hani o şekilde daha mantıklı. Bir anne zaten kaç çocuğu besleyebilir ki. Bir çocuğu aynı şekilde iki çocuğu aynı şekilde besleyip sonuç alınabilir. Yani poşet poşet bırakmak yerine belki kucağında emzirerek hani ne bileyim. Bakarak ya da belli bir saatlerde gidip düzenli bir şekilde aynı kişi üzerinden devam edebilir. Banka denilince gidiyorsun. Sıra gelince hangisi gelirse onu alıyorsun. Anne bir kişi üstünden sadece bir anne üstünden gidilebilir tanışılmış vaziyette.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

2. “Preterm bebek annelerinin anne sütü bankası ile ilgili farklı bakış açısı”

“Yani hiç bilmediğim için belki o zaman göz ardı edip yaşamadığım için ama göz ardı edip ama benim için edebilirdim. Ama burda orda hastane şeyiyle yaşadığımız için göz ardı etmeyebiliriz.” (SG, 36 yaş, 25. Gestasyonel Hafta)

“Yani farklıdır tabi düşünceleri. Çünkü bizim ihtiyacımız var ama onların bizim gibi değil.” (AE, 20 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Mamayla beslenen çocuklar daha zor hem kakasını yapıyor, hem sindirimi daha zor. Hem de gaz çıkartamıyor. Diğer sütte beslenen çocuklara bakıyorum. Çok çabuk gazda çıkartıyor. Çok çabuk kakasını da yapıyor. Bu gibi etkileri de var.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Ben şimdi yaşadım gördüm insan her şeyi yaşayarak gerçekten fark ediyor.” (BD, 19 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“O an panik durumunda onu hiç düşünmüyorsun. Kimden aldığım kime verdiğimi düşünmem.” (GÖ, 28 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Bence nasıl kan bir ihtiyaçsa sütte öyledir yenidoğan bir bebek için. Özellikle preterm doğan bebek için.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Kendi kendime de çok soru sordum. Ben isterim ki sütüm çok geliyorsa ve başka çocuğa da yararı olacaksa ben isterim ki benim sütüm başka çocuğa da yarar versin.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Normal doğum yapan der ki: normal şey yapan zaten benim sütüm çocuğuma anca yetiyor. Başka bir şey yapsın. Ama şu an bizim o psikoljide şey olduğu için hastane kokusu bile delirttiği için sanırım erken doğum yapan kadınlar daha çok ister.” (MA, 25 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

3. “Anne sütü bankası ile ilgili toplumsal farkındalık oluşturma”

“Eğer kurulacak olsa dediğim gibi sonuna kadar bilgilendirmek istiyorum.” (FM, 38 yaş, 31. Gestasyonel Hafta)

“Sosyal medya da falan böyle etkinlikler oluyor mesela. Emzirme ile ilgili falan oluyor. Ama şimdi konuştukça fikirlerimiz değişti. Belirlenen seminerler yapılarak insanlar bilgilendirilmeli.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

4. “Anne sütü bankasının gerekliliğine yönelik fikirler”

“Süt bankası yurt dışına açılmış bir konu. Bizim ülkemizde yok.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Kanı bulmak kolay ama anne sütünü bulmak kolay olmuyor.Yani olması lazım. Türkiye’ de hiçbir tane yok. Şimdi deseler ki ansızın git bul gel nerden bulcan. İhtiyaç şey ihtiyacın var yani.O kadar annesiz çocuklar var yani kimsesiz. Annesi olmuyo. İlla ki alacak. İşe yarayan birisi alacak.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Sadece Türkiye’ de olmadığını, yurt dışında böyle bir şeyin gerçekleştiğini ve Türkiye’ de de böyle bir şeyin yapılması beklenen ve istenen bir durum olduğunu duydum.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Bence nasıl kan bir ihtiyaçsa sütte öyledir yenidoğan bir bebek için. Özellikle prematüre doğan bebek için.” (MY, 28 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Sanırım erken doğumda arttığı için kurulsu daha iyi olur.” (MA, 25 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Bence kurulsun mantıklı bir şey olur. En basiti annesiz, terk edilen bebeklere faydalı olacağını düşünüyorum. En azından anne sütünden mahrum olmamış olurlar.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 9. Tema 9: Anne sütü bankası kurulumu

Araştırmaya katılan anneler anne sütü bankası olmamasına bağlı olarak bankanın kurulumuna olumlu baktıkları saptanmıştır (Tablo 7).

1. “Anne sütü bankasının kayıt sistemine yönelik fikirler”

“Sütü alınan anneler bakılsın. Bir hastalığı olan annenin sütü, yani süttten geçiyor herhalde çocuğa da ilk önce hastalığı olan anne kontrol edilir, muayene edilir. Bir sıkıntısı yoksa ve bağışlamak istiyorsa, bunun sonucunda kayıt alınır, dosyası açılır. Bu dosyaya bağışladığı süt yazılır. Zaten bir süt üç ay saklanıyor galiba dondurucuda. Hani kısa sürelerde saklanıyor. Bir anneye de hani işte iki çocuk tahsis edilir. Veya çocuk ne kadar besleniyorsa o dosya üstünden o çocuklar aynı düzeyde beslenebilir. Nasıl hastanede dosya açıyorsunuz. Hasta dosyası. Orda da dosya üstünden kime ne verildiği bir anneden ne kadar süt alındığı işte hangi bebeklere verildiği bu belki anne belki süt veren kendi bilgilerini gizli tutmak isteyebilir. Ona o doğrultuda işlem yapılması gerekiyor, paylaşmak istemeyene.

Paylaşmak isteyenle görüşülüp tanışılıp yapılabilir. Teknoloji çok ilerledi artık bence yani her şey mümkün. Hepsi bu şekilde takip edilebilir..” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Kurulsa da ismi, cismi, her şeyi alınsın bilgileri, ne hastalığı var. Nedeni nedir, ne değildir. Arkadaşlarıma da katılıyorum. Dosya açılsın gerekirse. Kurulacaksa bu şekilde kurulsun. Hani her şey araştırılsın. Hani nerde oturuyor. Adres değiştirirse bilgisini versin. Adres mi değiştiriyor. Nasıl e-devlete sürekli güncelleme geliyorsa buna da ordan ulaşılabilsin yani.” (BT, 29 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Alınırken kontrol edilip, herşeyi kontrol edilip, kontrol sistemi altında yapılırsa depolama o zaman sağlıklı olur. Ama ülkemizde bence ilk başlarda belli aksaklıklar olur; ama birkaç sene sonra yerine oturacağını düşünüyorum. Çünkü bizde sistem biraz geriden takip ediyor. İnsanlarımız da bilinçsiz bu konuda. Hala kan bağışını yaparken bile düşünüyörüz yani. Yapalım mı, yapmayalım mı diye yani.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Bilmiyorum bende alır mıyım, verir miyim. Öyle bir şey olsa tek anne olarakta, bir anne olarak bir çocuğa verebilirim, onu da ömür boyu tanıyacaksam, görüşeceksem eğer. İyi bir aileyle sütkardeş olarakta büyümelerini isterim ki ileride yanlış bir şey yapmasınlar diye. Tek anne olması öncelikli bana göre. Bir kişiye verilecekse veririm mesela. Ama birkaç çocuğa verilecekse vermem. Çocuğum için de sağlıklıysa dediği gibi eğer illa anne sütü alması gerekiyorsa benim çocuğumun sağlığı onunla düzelcekse o aileyi de tekrar aynı şekilde tanırım. Tek bir anneden almak isterim. Onunla da iletişim kurma, kurarım ömür boyu görüşürüm. Veririm de, alırım da o konuda.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

2. “Anne sütü bankasında olası enfeksiyonu önlemeye yönelik fikirler”

“Sütü alınan anneler bakılsın. Bir hastalığı olan annenin sütü, yani süttten geçiyor herhalde çocuğa da ilk önce hastalığı olan anne kontrol edilir, muayene edilir.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Hastalıklara bakılsın önce. Anne sağlıklı mı, değil mi mesela. Eğer sağlıklıysa sütünü alsınlar.” (ST, 26 yaş, 34. Gestasyonel Hafta)

“Dediğim gibi kontrol altında doktorların, hemşirelerin kontrolü altında sterilize bir ortamda işte onların verdiği malzemelerle, o şekilde sadece. Orda sağılıp, orda saklanıp, temiz bir şekilde isterim. Evde sağıp getirmek yerine orda doktor kontrolünde işte aynı biz mesela nasıl çocuk yoğun bakıma girerken temiz bir önlük, ellerimizi yıkıyoruz, nasıl dikkat ediyoruz falansa. Hani onların getirdiği malzemelerde kontrol altında, test edilmesini isterdim.” (SA, 25 yaş, 32. Gestasyonel Hafta)

“Çok hassasiyetli ve önemli davranılması gerektiğini düşünüyorum. Dışarıdan aldığım sütün bile çok steril olması gerektiği sonuçta o da bütün hasta çocuklara verilecek. Bence verilmeden önce böyle anneleri daha da bilgilendirilmeleri gerekiyor diye düşünüyorum. En azından bir eğitim, bir kurs gibi bir şey alabilirler, sütünü bağışlayacaksa. Vermek isteyen anneye bilgilendirmek amaçlı kurs gibi bir şeylerde yapabilirler.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

3. “Anne sütü bankasından süt alım koşulları”

“Valla benim ilk hastaneye yattığımdan beri sütü gelmeyen anneler için benim şahsi düşüncem fazla çıksa da diğer çocuklara paylaştırılsa. Ya oluyo mu olmuyo mu eşimle de çok konuştuk biz. Bir annenin sütü gerçekten fazla geliyorsa ve erken doğum olan bu talihsizlikleri yaşayan bir sürü çocuk varsa, hatta ben kendim hemşire olsam, böyle bir şey yapar mıyım? Hatta okuduğum birkaç makale yurt dışında anne sütünü kanser hastalarına iştirildiğini duydum. Böyle bir şey varsa bununla ilgili bilgilendirilip annelerden destek alınabilir diye düşünüyorum.” (AC, 28 yaş, 26. Gestasyonel Hafta)

“Nasıl mesela, doğum esnasında annesi ölen bebekler için de olabilir, sütü gelmeyen anneler için de olabilir, belki hastalıklı anneler için de olabilir. Sonuçta çocuğunu emziremeyen annelerin çocukları için kullanılıyo olabilir. Sonuçta sütü olupta emzirmeyen annelere o süttten vericeklerini zannetmiyorum. Sonuçta bu bağışladığımız kanları hiç ihtiyacı olmayan hastaya verirler mi, bağışlanan vermezler. Bencede o bankanın kurulmasındaki amaç gerçekten ihtiyacı olan annelere, gerçekten süte ihtiyacı olan bebeklere verilmesidir. Yetim olan annesiz özellikle..” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

“Bana göre ihtiyacı olan alsın. Ay yok benim fiziğim bozulmasın diyen anneler var. Emzirmeyen anneler var. En basit şu an karşı komşumun gelini fiziği bozulmasın diye anne sütü vermiyormuş çocuğa. Duyunca ben şok oldum. Mecburi olacak anneye mesela çocuğa kullanılsın. Öyle bir banka da açılacaksa şartların arasında bu da olsun. Bence olsun. Yok ben göğsüm sarkmasın, fiziğim bozulmasın, ben çalışıyorum, ay ben uykusuz kalamam diyen annelere verilmesini istemem yani.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“En önemli şey hani verem, kanser olan çocuklar için annesi o şekilde olan onlara veririm. Senin sütün var. Göğüslerin sırf düşmesin diye sen gidip süt alıyorsan o kişiye vermem yani. Belli şartları da koyarım. Eşimde o zaman helal desin yani. Özellikle böyle yurttan kalan çocuklar oluyor ya, hani böyle kıyı da köşe de kalıyor. Örneğin 7 aylık doğum yapanlar var çocuğu çok hassas olanlar var. Çocuğuna sütünü veremiyor ama sütü var. Örneğin o şekilde olanlar var. Allah korusun şimdi kadın verem işte sütü bol ama çocuğuna veremiyor. Annesiz kalmış insanlar var, böyle doğum ediyolar sonra da annesiz kalıyor. Böyle sütsüz kalıyor.” (SP, 26 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

4. “Anne sütü bankasının kurulması halinde bankadan anne sütü kullanılmasına etkisi olacak faktörler”

“Ben anne sütü bankası çok gerek olursa almak isterim. Fakat yani doktorlarım müsaade ederse aynı zamanda bebek tölere ederse eder mi, bakalım, annenin sütünü alır mı? Sorun gibi şeylerde olabilir. Onun gibi şeyler olursa kesinlikle olmaz diye düşünüyorum.” (NÇ, 30 yaş, 27. Gestasyonel Hafta)

“Dediğimiz gibi bir anne sütü bankası olacaksa ilk etapta babaya da danışırım. Sonradan sağlığı için daha faydalı olacaksa öyle olduğunu düşündüğüm zamanki öyle olur. Zaten ama yine de ilk etapta başka alternatifler, mamayla falan beslemeye çalışırım. İhtiyaç halinde alabilirim. Verebilirim de ama tanıdık insanlarla. Tanımadık insanla alıp verme gibi şeyim olmaz.” (SA, 25, 32. Gestasyonel Hafta)

“Sosyal medya da falan böyle etkinlikler oluyor mesela. Emzirme ile ilgili falan oluyor. Ama şimdi konuştuğumuz fikirlerimiz değişti. Belirlenen seminerler yapılarak insanlar bilgilendirilmeli.” (SD, 34 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

6. 2. 10. Tema 10: Kararsızlık

Araştırmaya katılan annelerin daha çok bilgi eksikliğine bağlı olarak kararsız oldukları saptanmıştır (Tablo 7).

1. “Çeşitli nedenlerle anne sütü bankasından süt alımı konusunda kararsız kalma”

“Ben bağışlamam herhalde. Ama diyelim ki tanıdığım bir kişi veririm. Hastanede tanıyorsam eğer veririm. Ama gidip bankaya vermem. Hani o süt kime verilecek bilmiyorum.” (MŞ, 31 yaş, 33. Gestasyonel Hafta)

“Valla ben alır mıydım artık araştırır kimden geldiğini bilmediğim zaman bilmiyorum. Ama valla kararsızım bu konuda bebeğim için şey diyelim doktorlara bırakırdım.” (FY, 38 yaş, 28. Gestasyonel Hafta)

“Bilmiyorum bende alır mıyım, verir miyim.” (ZY, 37 yaş, 36. Gestasyonel Hafta)

“Çok fazla sütüm olmadığı için. Maşallah, Subhanallah fazla sütüm olması durumunda veririm. Çok fazla taraftarı değilim ama veririm kızımı bile kimseyle paylaşamıyorum.” (GÖ, 28 yaş, 30. Gestasyonel Hafta)

7. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma bulguları her bir tema başlığı altında tartışılmıştır.

7. 1. Preterm bebeği olan annelerinin anne sütü bankası ile ilgili bilgi ve tutumlarına yönelik bulguların tartışılması

7. 1. 1. Tema 1: Anne sütü farkındalığı

1. *“Anne sütünün bağışıklık sistemini geliştirip, hastalıklara karşı koruyucu etkisi”*

Samli ve ark. (2006) tarafından annelerin süt çocuğu beslenmesi ve emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının ortaya çıkarılması amacı ile yapılan niteliksel çalışmada annelerin *“Anne sütünün tüm hastalıklardan koruduğuna inanıyorum.”*, *“Anne sütü zaten bir ilaç. Bir buçuk aylıkken çocuğum anjin olmuştu. Doktor ilaç vermedi. Sen emzir, geçer dedi.”*, *“Anne sütü sadece D vitamini hariç, tüm vitaminleri içeriyor. Sulu olması, temiz, ılık ve hazır olması bence çok önemli.”*, şeklinde ifadelerde buldukları görülmüştür. Bayram (2006) tarafından hastanede doğum yapan annelerin doğum sonu dönemde emzirme ve anne sütünün önemine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin % 99,5’ inin anne sütü hastalıklardan korur, % 98,6’ sının anne sütü ile beslenen bebeklerde şişmanlık ve alerji sorunlarının daha az görülür yanıtını verdikleri görülmüştür. Özer ve ark. (2010) tarafından 0-6 aylık bebeği olan annelerin anne sütü ve emzirmenin faydaları konusundaki bilgi ve davranışları ile etkileyen faktörlerin saptanması amacıyla yapılan çalışmada annelerin %67,9’ unun anne sütü bebekte görülebilecek olan astım dahil alerjik hastalıkların oluşmasının sıklığı ve bu hastalıkların ihtimalini azaltır, %92,6’ sının bebekte görülebilecek herhangi bir bulaşıcı hastalığa karşı koruyucu etki gösterir, %67’ sinin bebekte gelişebilecek olan aşırı kilo alımını önler cevabını verdiği görülmüştür. Görgen ve ark. (2007) tarafından bir çocuk hastanesine başvuran 0-1 yaş arası bebeği olan annelerin anne sütü ve emzirme hakkında bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılan anket çalışmasında

seçmeli cevaplarda annelerin %49,2' sinin en çok yüzdellik yanıt olarak anne sütü bebeği hastalıklardan korur yanıtını verdikleri görülmüştür. Arslan ve Yeniterzi (2013) tarafından 32-37 haftalık preterm bebeğe sahip ebeveynlerin, bebeklerinin anne sütü alması konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı türde yapılan anket çalışmasında seçmeli cevaplarda annelerin bilgisi sorgulandığında annelerin %17' sinin anne sütünün hastalıklardan koruduğu yanıtını verdikleri görülmüştür. Radwan ve Sapsford (2016) tarafından Emirati' deki annelerin emzirme ve süttten kesme kararlarını etkileyen algıları ve görüşleri tanımlamak ve araştırmak amacıyla yapılan niteliksel çalışmaya katılan anneler emzirmenin bebeklerini hastalıklardan koruduğunu belirtirken bir annenin "*Emzirme çocuğuma bağışıklık kazandırır.*" ifadesinde bulunduğu görülmektedir. Rabinowitz ve ark. (2018) tarafından donör anne sütü, bebek maması, arkadaş veya akrabalar arasında gayri resmi olarak paylaşılan süt ve internet üzerinden bir satıcıdan alınan süt dahil olmak üzere farklı takviye seçeneklerine ilişkin tüm-genel bakış açılarını tanımlama amacıyla yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde annelerden birinin süt ile beslenen çocuğum hemen hastalanmaz, çabuk iyileşir yanıtını verdiği görülmektedir. Bu araştırmada annelerin daha önceki deneyimlerinin, çevreden edindikleri gözlemlerinin anne sütü ile beslenmede etkili olduğu görülmüştür. Annelerinin bu düşüncelerinin olması bebeğini anne sütüyle besleme eğilimlerini de yüksek oranda etkilemektedir. Yapılan çalışmaların incelenmesi sonucunda annelerin anne sütünün etkileri ile ilgili olarak anne sütünün bebeği hastalıklardan koruyacağı dair düşüncelerinin yüksek oranda olduğu görülmektedir. Bu araştırma bulguları ile alanyazın taramasındaki bulgular benzerlik göstermektedir (Samlı ve ark. 2006; Bayram 2006; Özer ve ark. 2010; Görgeç ve ark. 2007; Arslan ve Yeniterzi 2013; Radwan ve Sapsford, 2016; Rabinowitz ve ark., 2018). Alanyazında da anne sütünün içerik yönünden otoimmün sistem üzerinde olumlu etkisi olup hastalıklara karşı koruyucu etkisi belirtilmektedir. Otoimmün hastalıklarında yanında viral nedenli hastalıklar, otizm, metabolik sendrom, obezite, diyabet, özellikle yetişkinlik dönemlerinde ortaya çıkan tansiyon ve kolesterol yüksekliği görülme riskini azalttığı da belirtilmiştir (<http://turkpediatri.org.tr/emzirme-haftasi/>, Erişim Tarihi: 23 Mart 2018).

2. “Anne sütünün bebeğin gelişimine olumlu etkisi”

Özer ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada annelerin %94,6’ sının anne sütü, büyüme faktörlerinden zengin olduğundan bebeğin sağlığına olumlu etkisi olduğunu belirttikleri görülmüştür. Arslan ve Yeniterzi (2013) tarafından yapılan çalışmada annelerin bilgisi sorgulandığında annelerinin %26’ sının anne sütünün bebeğin büyüme ve gelişmesini sağladığı, %8’ inin de anne sütünün bebeklerin zeka gelişimini olumlu yönde etkilediği yanıtlarını verdikleri görülmüştür. Radwan ve Sapsford (2016) tarafından yapılan niteliksel çalışmaya katılan anneler emzirmenin faydalarından bahsederken bir annenin “*Emzirme bebeğimin beyni ve kemikleri için iyidir.*” ifadesinde bulunduğu görülmüştür. Bu araştırmada annelerin verdiği yanıtlar incelendiğinde anne sütünün bebeğin fiziksel, zihinsel, kemik, diş, solunum sisteminin gelişiminde etkili olduğu, büyüme ve gelişmesi için gerekli olduğu yanıtlarını vermişlerdir. Özer ve ark. (2010), Arslan ve Yeniterzi (2013), Radwan ve Sapsford (2016) tarafından yapılan çalışmada benzer bulgulara rastlanılmıştır. Alanyazın taramasında diğer ulaşılan çalışmalardaki anneler doğrudan bebek gelişimi üzerindeki etkilerinden söz etmese de, çoğu annenin, anne sütünün bebek için en uygun ve en yararlı besin olduğunu belirtmeleri bebek gelişimindeki olumlu göstergelerden olduğu düşünülmüştür. Burada bu oranların yükseltilmesi için hemşireye düşen en önemli görev ise her doğum yapan, ulaşılabilen her anneye mutlaka anne sütü ve emzirme eğitiminin verilmesi olduğu, eğitiminde doğru emzirme tekniği, emzirme sıklığı, süt sağılması ve saklanması vb. konularının ayrıntılı olarak anneyi destekleyici bir şekilde belirtilmesinde bebek ve anne sağlığı açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

3. “Anne sütü ve formül sütlerin bebeğin sindirim sistemine etkisi”

Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada annelerin %93,3’ ünün anne sütü ile beslenen bebeklerde ishalin daha az görülebileceğini ve bebeklerin daha mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Özer ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada annelerin %95,2’ sinin anne sütünün sindirimini daha kolay olduğunu cevabını verdiği görülmüştür. Gündoğan (2012) tarafından emziren annelerin emzirme ile ilgili bilgi, uygulama ve davranışlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan anket

çalışmasında seçmeli cevaplarda annelerin anne sütünün yararlarını bilme oranlarına bakıldığında %2,5' inin anne sütünün sindiriminin daha kolay olduğunu belirttiği görülmüştür. Bu araştırmada anne sütünün bebeğin sindirim sistemine olumlu etkisi olduğu düşüncelerini belirten annelerin, bebeğini sadece anne sütüyle besleme istekleri ve bebekleri formül süt aldıklarında üzüntü duydukları görülmüştür. Bayram ve ark. (2006), Özer ve ark. (2010), Gündoğan (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin çocuk sayısının anne sütü ile beslenme deneyimi oluşması açısından etkili olduğu düşünmekle birlikte anne sütünün bebeklerin sindirim sistemi üzerine etkisinde olumlu düşüncelerinin olduğu görülmekte, bu araştırmadaki bulgular ile benzerlik göstermektedir. Anne sütünün kolay sindirilmesi bebekte daha az gaz oluşumuna neden olacaktır. Dolayısıyla da gaz sancısı, konstipasyon nedeniyle bebeğin konforunda olumsuz etkilenmeyeceği düşünülmektedir.

4. “Anne sütünün içeriği bakımından bebeğe en uygun besin olması”

Dalgıç ve ark. (1998) tarafından 15-49 yaş grubu, evli ve doğurgan çağıdaki kadınların anne sütü ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %99,4' ünün anne sütünün bebek beslenmesinde bebeğin sağlığı için en faydalı besin maddesi olduğu, %29' unun anne sütü bebeklerin sadece büyümesinde faydalı olduğunu, %11,4' nün formül süt alan bebeklerin daha iyi büyüdüğü ve daha sağlıklı olduğunu, %41,3' nün emzirilen bebeğe gece formül süt verildiğinde daha iyi olduğunu belirttiği görülmüştür. Mackenzie ve ark. (2013) tarafından anne sütü bankası olmayan bir bölgede annelerin anne sütü bankası ile ilgili tutumunu belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin ifadelerinde “*Gerekli besin maddeleri ve antikorlar içerir.*” ifadesinin bulunduğu görülmüştür. Özer ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada annelerin %94,9' unun anne sütünün büyümeyi sağlayan zengin bir içeriği olduğunu, %98,1' inin ilk 6 ay bebeğin gereksinimlerinin sadece anne sütüyle beslenilerek karşılanabileceğini belirttikleri görülmüştür. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada annelerin %100' ünün anne sütünün bebeğin beslenmesindeki en iyi besin maddesi, %96,7' sinin bebeğin büyüme ve gelişmesinde etkili olan en iyi içeriğe sahip olduğu, %98,1' inin bebeklere ilk 4-6 ay da bebeklerin sadece anne sütü ile beslenmesi gerektiği bunun yanında %14,4' ünün formül sütün daha sağlıklı olduğu

cevabını verdikleri görülmüştür. Radwan ve Sapsford (2016) tarafından yapılan niteliksel çalışmaya katılan anneler anne sütü ile ilgili bebeğim için, vücudu, beyin ve kemik gelişimi için iyidir cevabını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmada bütün annelerin anne sütünün içeriğinin bebeklere en uygun besin olduğunu belirttikleri görülmüştür. Yapılan çalışmalarda annelerin büyük bir çoğunluğu anne sütünün bebek için en iyi besin olduğu ile ilgili cevaplar verdikleri görülmektedir. Bunun yanında Dalgıç ve ark. (1998) ve Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmalarda ise annelerin büyük bir kısmının anne sütünün bebek beslenmesinde bebeğin sağlığı için en faydalı besin maddesi olduğunu düşündüğü görülenin yanında, bazı annelerin formül sütler ile beslenen çocukların daha sağlıklı olacağı düşüncesinde oldukları görülmüştür. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada ise annelerin %33,5' inin anne sütü ile ilgili bilgi almasına karşın, daha önceki çocuklarını anne sütü ile besleme deneyimlerinin, anne sütünün bebeğin gelişimine olumlu etkisi olduğu düşüncesini etkilediği düşünülmektedir. Yapılan bilgilendirmeler ve eğitimlerle anne sütü ile ilgili doğru bilginin arttığı düşünülmektedir.

Annelerle yapılmış olan çalışmalarda preterm bebek sütü ile term bebek sütünün farklılıklarına ilişkin annelerin görüşlerine ait bulgulara ulaşılamamıştır (Dalgıç ve ark. 1998, Bayram 2006, Görgen 2007, Özer ve ark. 2010, Arslan ve Yeniterzi 2013, Kara 2013, Can ve ark. 2014, Gürol ve ark. 2014, Ekşioğlu ve ark. 2015). Ancak preterm bebek sütü ile term bebek sütü arasındaki farkların incelendiği çalışmalar da bu fark kanıtlanmıştır. Aydın ve ark. (2009) tarafından preterm ve term yenidoğanların anne sütlerini biyokimyasal açıdan karşılaştırmak ve laktasyonun farklı günlerinde, biyokimyasal parametrelerde değişiklik olup olmadığını saptama amacıyla yapılan çalışmada preterm anne sütlerinin üçüncü gün protein, kolesterol seviyelerinde term bebeklere göre yüksekliğinin anlamlı olduğu görülmüştür. Narang ve ark. (2006) tarafından anneler üzerinde anne sütünün içeriğinin bileşiminin belirlenmesi amacıyla karşılaştırılmalı olarak yapılan çalışmada ise protein seviyeleri preterm bebeklerde term bebeklere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunurken, yağ ve laktoz seviyeleri ise düşük bulunduğu görülmüştür. Fakat preterm bebeklerin depolarının azlığı ve büyüme hızı göz önünde bulundurulduğunda protein seviyelerinin yüksek olması önemlidir. Preterm ve term bebek anne sütündeki çeşitli komponentlerde değişiklik olsa da bebek bir ayağa yaklaştığı zaman preterm bebeğin

anne sütü term bebeğin anne sütünün içeriğine benzemektedir. Bu yüzden preterm bebeğin anne sütünün desteklenmesi bebeğin büyüme ve gelişmesi açısından önemlidir (Aydın ve ark., 2009; Yeo et al, 2012; Ballard and Morrow, 2013; Dursun ve Bülbül, 2013). Bu araştırmada ise anneler preterm bebek sütünün daha fazla protein, vitamin içerdiğini belirtmişlerdir. Bulgularda alanyazınla paralel doğru bilginin olduğunun görülmesi, annelerin günümüzde bilgiye daha kolay ulaşmaları, doğum öncesi eğitimler ile ilişkilendirilebilir.

Özer ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada annelerin kolostrum bilgisi sorulduğunda annelerin %94,9' unun önemli olduğu, %73,4' ünün kolostrumun içeriğinin protein, mineral, vitaminlerden bakımından zengin olduğu, %90,7' sinin sık rastlanılan bulaşıcı hastalıklardan koruduruğu cevabını verdiğini görülmüştür. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada annelerin %97,6' sının ise kolostrumun bebeğe mutlaka verilmesi gerektiğini cevabını verdiğini görülmüştür. Samlı ve ark. (2006) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin "*İlk, kolostrum denilen sarı bir su geliyor. O çok faydalı*", "*Kaynanamlar ilk gelen pis süt aksın diyerek onu sağdılar, sonra emzirdim*" şeklinde ifadesinde bulunduğu görülmüştür. Eker ve Yurdakul (2006) tarafından hastanede doğum yapan annelerin bebek beslenmesi ve emzirmeye ilişkin bilgi ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %95,7' sinin kolostrumu dışarı boşaltmadan bebeğine verdiğini ifade ettiği görülmüştür. Dalgıç ve ark. (1998) tarafından yapılan çalışmada annelerin %27,6' sının bebek beslenmesinde kolostrumun kullanılmayacağını, bebeğe verilmeyeceğini belirttiği, %15,9' unun kolostrum ile beslenen bebeklerde hastalık görülmenin daha az olduğu yanıtına hayır yanıtını verdiğini görülmüştür. bu araştırmada anneler kolostrumun bebek beslenmesinde önemli olduğunu belirtmişlerdir. Alanyazın taramasında yapılan çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlar olduğu görülmüştür (Samlı ve ark. 2006, Eker ve Yurdakul 2006, Özer ve ark. 2010). Fakat yapılan çalışmalarda bebek beslenmesinde kolostrumla ilgili olumsuz düşüncelerin de olduğu görülmüştür (Dalgıç ve ark., 1998; Samlı, 2006). Annelerin anne sütü ve kolostrumla ilgili geleneksel bilgisinin olması anne sütüyle ilgili eğitim alıp almamaya ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Kolostrumla ilgili bilgi düzeyinin artması için anne sütü ve emzirme eğitiminin doğum öncesinde mutlaka verilmesi, doğum sonrasında ise annenin desteklenmesinin, emzirmenin ertelenmemesinin, hemen yapılmasının

annelerin bilgi düzeyinde ve bebeklerin sağlığında olumlu katkısı olacağı düşünölmektedir.

5. “Anne sütünün anne ve bebeğe olan etkisi”

Özer ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada annelere anne sütü ve emzirmenin yararı sorulduğunda annelerin %62,8’ inin kilo vermesinin daha kolay, %63,8’ inin annelerin doğumsonu dönemde eski kilosuna daha kolay döndüğünü, %76,3 anne ise bebek ile arasındaki bağı güçlendirdiği, %56,7’ sinin annenin kanamasını azalttığını, %74,4’ ünün annede daha az oranda meme kanseri görülür cevabını verdiği görölmüştür. Dalgıç ve ark. (1998) tarafından yapılan çalışmada annelerin %76,5’ inin anne emzirdiği sürece hamile kalmaz cevabını verdiği görölmüştür. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada annelerin %95,7’ sinin emzirmenin anne ve bebek bağını oluşturacağı cevabını verdiği görölmüştür. Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından çalışan annelerin bebeğini emzirme ve anne sütü ile beslemesine ilişkin yaşantıları ve bunları yönlendirmede işveren tutumlarının etkisini belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmada çalışmaya katılan annelerden birinin “... Emzirmeme gibi bir şey düşünemezdim, kararlıydım emzirme konusunda. Hastalıkları önleme, meme kanseri...” şeklinde ifadesi kullandığı görölmüştür. Radwan ve Sapsford (2016) tarafından yapılan niteliksel çalışmaya katılan anneler emzirmenin vücut şekli ve kilosunun normale döndürmek için faydasından, vücutları için iyi olduğundan bahsettikleri görölmüştür. Bu araştırmada anne sütünün anneye olan etkisi altında anne bebek arasındaki bağ, annenin doğum sonu dönemde daha kolay kilo vermesi bulgusu alanyazın taraması ile benzerlik görölmektedir (Bayram 2006, Özer ve ark. 2010). Yapılmış olan diğer çalışmalarda anneler anne sağlığı üzerinde farklı etkilerine de değindikleri görölmüştür (Dalgıç ve ark. 1998, Gökdemirel ve ark. 2008). Annelere verilen ve verilecek olan eğitimlerde anne sütü ile beslemenin, emzirmenin anne üzerindeki etkilerinin yer alması anne sütüyle beslenme oranlarında etkili olacağı düşünörmektedir.

6. “Bebeğini anne sütüyle besleme isteği”

Gökdemirel ve ark. (2008)’ nın çalışmasında annelerin ifadelerinde bebeklerini emzirme ve anne sütü ile besleme konusunda ısrarcı oldukları, emzirmenin yararlarının farkında oldukları, bebeklerini formül süt ile beslemek istemedikleri, bebeğinin beslenmesini işinden önce tuttuğu, çalışmaya başladığında emziremeyeceği zamanlar için süt makinası kiraladığı gibi ifadelerde bulunduğu görülmüştür. Samlı ve ark. (2006)’ nın çalışmasında annelerin “*Anne sütünü 2 yaşa kadar vereceğim. Televizyonda öyle diyorlardı.*”, “*Çevremden “bebeğini aç bırakıyorsun” suçlamaları bile geldi ama ben ilk 6 ay anne sütü dışında bir şey vermedim.*” şeklinde ifadeye bulunduğu görülmüştür. Bu araştırmada annelerin verdiği yanıtlarda bebeklerini anne sütü ile besleme konusunda ısrarcı oldukları görülmektedir. Yapılan alanyazın taraması sonucunda da incelenen çalışmalarda benzerlikler göstermektedir (Samlı ve ark. 2006, Gökdemirel ve ark. 2008). Anne sütü konusunda ısrarcı tutum bebeklerin beslenmesinde anne sütü ile beslenme oranını artıracak gibi bunun etkisinin anne ve bebek sağlığı üzerinde olumlu olacağı düşünülmektedir. Bu konuda hemşirelere düşen en önemli görev anne sütünün üzüntü ve endişelerinden ötürü azalıp, emzirmenin olumsuz etkilenmemesi için annelere desteklerini devam ettirmektir.

7. “Formül sütlerin içeriği ve kullanımının önemi”

Mackenzie ve ark. (2013)’ nın çalışmasında annenin “*Anneler emziremediğinde ya da yeterli miktarda sütleri olmadığında hastanede mama veriliyor.*” ifadesinde bulunduğu görülmüştür. Dalgıç ve ark. (1998) tarafından yapılan çalışmada annelerin %93,7’ sinin bebek doymadığı zamanlarda bebeğe takviye için hergün 1-2 kere formül süt ile beslenebileceği, %88,6’ sının formül süt ile beslenen çocukların sağlığı ve büyümesinin iyi olmayacağı cevabını verdiği görülmüştür. Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından yapılan çalışmada annelerin verdikleri cevaplarda “*... On günlükte çok ağlıyordu, doktora götürdüm, yaramıyor mu sütüm diye. Kilosu boyu çok iyi geldi. On günlüğe göre normal ama istiyorsanız, çok ağlıyorsa mama S..... maması verebilirsiniz anne sütüne en yakın mamadır, gazı varsa M .....nın. rezene çayını verin dedi. Günde bir biberon mama verdim, çalışmaya başlayınca ikiye, üçe çıktı.*”,

“ ...Kısa sürdü benim emzirmem, sorunlar yaşadık, ilk günlerde bayağı ağlıyordu, doktoru çağırdık dedi ki bu çocuk aç, o gece biberonla mamaya başladık... Hemşire hanım geldi bayağı uğraştı olmadı, iki üç gün sütüm gelmedi, doktor en azından geceleri mama verin dedi... Üçüncü aydan sonra emmemeye başladı, o dönemde işe de başladım, gündüz biberonla mama aldığı için tamamen bıraktı.” ifadeleri olduğu görülmektedir. Anne sütünün yetmediği, yeterli miktarda olmadığı zaman bebek beslenmesinde formül sütlerin kullanıldığı bulgusu araştırmamızda ve yapılmış olan diğer çalışmalarda görülmektedir. Burada hemşirenin rollerinden birisi olan eğitmen rolünde vereceği eğitim ve yapacağı bilgilendirmelerde annenin, bebeğinin beslenmesinde anne sütünün yeterli olup olmadığını nasıl anlayabileceği bilgisi önemlidir. Anneye emzirme, anne sütü sağma eğitimi verirken bunun da belirtilmesinin formül sütlerin kullanımına yönelimde etkili olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında formül sütlerin çare olarak görülmesi, piyasada bir çok formül süt markasının olması, formül sütlerin tanıtımları, içeriklerinin gelişmesi anne sütü verme eğiliminde azalma, kullanımının artmış olmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Annelerin anne sütünün formül sütlere karşı üstünlüğünü düşünmeleri bebeğini anne sütü ile besleme oranını artmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Fakat yapılmış olan çalışmalara bakıldığında anneler formül sütlerin bebek beslenmesinde bir çıkış yolu olarak görmektedir (Dalgıç ve ark. 1998, Gökdemirel ve ark. 2008).

8. “Anne sütünün formül sütlere karşı üstünlüğü”

Dalgıç ve ark. (1998) tarafından yapılan çalışmada annelerin %85,8’ inin formül süt ile beslenmenin daha zor olduğunu belirttikleri görülmüştür. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada annelerin %52,6’ sının emzirmede bebeğin ağzına memeyi vermekle emzirmede yeterli olarak belirttiği görülmüştür. Özer ve ark. (2010) tarafından yapılan çalışmada annelerin %97,4’ ünün anne sütünün temiz ve taze olduğunu belirttikleri görülmüştür. Gündoğan (2012) tarafından yapılan anket çalışmasında seçmeli cevaplarda annelerin anne sütünün yararlarını bilme oranlarına bakıldığında %2,5’ inin anne sütünün sindiriminin daha kolay olduğunu belirttiği görülmüştür. Leung ve Yau (2015) tarafından Hong Kong’ ta emziren anneler arasında annelerin anne sütü bankasının kurulumu ve anne sütü bağıışı üzerine

tutumlarının araştırılması amacıyla yapılan niteliksel araştırmada annelerin cevaplarında anne sütünün her bir damlasının mucize olduğu, bir annenin bebeğine vereceği tek ve en iyi şeyin anne sütü olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Rabinowitz ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde anne sütünün mamaya göre daha doğal daha sağlıklı olduğunu ifade ettiği görülmektedir. Bu araştırmada ve yapılmış olan çalışmalarda hem anne sütünün içeriği, bebeğe ve anneye olan yararının yanı sıra anne sütünün formül süte karşı daha zahmetsiz, temiz ve taze olduğunu belirtmişlerdir. Bu da annelerin anne sütü ile ilgili farkındalık düzeylerinin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Alanyazı taramasında ulaşılan çalışmalarda anne sütünün mamaya karşı üstünlüğü konusunda benzer bulgular olduğu görülmüştür (Dalgıç ve ark., 1998; Bayram, 2006; Özer ve ark., 2010; Gündoğan, 2012; Leung ve Yau, 2015; Rabinowitz ve ark., 2018). Bakım verici hemşirelerin anne sütü ve emzirme eğitimlerinde anneleri psikolojik açıdan desteklemesi annelerin sütlerinin arttıracağı ve dolayısıyla bebek beslenmesinde anne sütünün kullanımını daha çok arttıracağı düşünülmektedir. Anne sütü ile ilgili kamu spotlarının artırılması, mama reklamlarında anne sütü gibi, anne sütüne eş değer ibaresinin kaldırılmasının anne sütü kullanımında etkili olabileceği düşünülmektedir.

7. 1. 2. Tema 2: Anne Sütü Paylaşımı

1. “Sütünü anne sütü bankasına bağışlayabilme düşüncesi”

Aykut ve ark. (2012) tarafından annelerin sütannelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %56,2’ sinin Türkiye’ de anne sütü bankasının olması durumunda sütünü bankaya bağışlayabileceklerini belirttiği görülmüştür. Gürol ve ark. (2013) tarafından Doğu Anadolu kadınlarının anne sütü bankasına yönelik bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %64’ ünün sütünü bağışlayabileceklerini ifade ettikleri görülmüştür. Mackenzie ve ark. (2013) tarafından anne sütü bankası olmayan bir bölgede annelerin anne sütü bankası ile ilgili tutumunu belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin süt bağışlamaya sıcak baktıkları belirtilmiş ve bu konuyla ilgili girişimlerde bulunmuşlar; çalışmaya katılan annelerden “Yenidoğan ünitesindeyken onlara

sordum. Çünkü çok sütüm vardı ve birisinin sütü olmayabilirdi. Burda olmadığını söylediler.” ifadesinde buldukları görülmüştür. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından anne sütü bankacılığı ile ilgili annelerin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %68,8’ inin anne sütü bankası kurulması halinde bu bankaya sütlerinin bağışlayabileceklerini belirttiği görülmüştür. Leung ve Yau (2015) tarafından Hong Kong’ ta emziren anneler arasında annelerin anne sütü bankasının kurulumu ve anne sütü bağışı üzerine tutumlarının araştırılması amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında bebeğinin ihtiyacından fazla sütü geldiğinde sütünü bağışlayabilir, sütün bebekler için önemli bir hazine olmasına bağlı olarak sütünü verebileceğini ifade ettikleri görülmüştür. Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi için anne sütü bankasının kullanımında annelerin algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin % 39,9’ unun anne sütümü bağışlamak isterim cevabını verdikleri, % 7,1’ inin ise kararsız kaldıkları görülmüştür. Bu çalışmada ise annelerin büyük bir kısmı sütlerini anne sütü bankasına bağışlayabileceklerini belirtmişlerdir. Bu annelerin bebeklerinin preterm olması, bazılarının ise daha önceki doğumlarında pretermlik öyküsü olması, hastanede yatma öyküleri, hastanede ziyaret sırasında hastanedeki diğer bebekleri de görmeleri onların hem yardım, hem de empati duygularını ortaya çıkarttığı verdikleri yanıtlar doğrultusunda görülmektedir. Alanyazın taramasında incelenen çalışmalarda da annelerin büyük bir çoğunluğunun anne sütü bankasının olması halinde sütlerini bağışlayacakları görülmektedir (Aykut ve ark., 2012; Gürol ve ark., 2013; Ekşioğlu ve ark., 2015; Leung ve Yau, 2015; Abhulimhen-Iyoha ve ark., 2015). Bu doğrultuda araştırma sorularından biri olan “S2: Annenin olumsuz yaşam deneyimleri (daha önceki canlı/ölü doğumlar, preterm doğum öyküsü, gebelik sürecinde sorunlar vb) anne sütü bankasına karşı tutumlarını olumlu mu etkiler” sorusu “evet” olarak yanıtlanmıştır.

2. “Anne sütünü ihtiyacı olan ile paylaşma düşüncesi”

Alencar ve Seidl (2009) tarafından bağışçı kadınların duygu ve inançlarını, bağış için aradıkları özellikleri ve nedenlerini tanımlamak amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin “Bence onlara, diğer bebeklere yardım edebilmek mutluluk verici... Biz onları tanımıyoruz, başka bebekleri görmüyoruz, ama biliyoruz ki hayat

kurtarıyoruz... Onlar çok kırılğan... Çok zayıf(...)", "*Hayata katkıda bulunmak, hastanede yatan prematüre çocuklara katkıda bulunmak için süt bağışlarım... Çünkü hiç sütü olmayan anneleri düşünüyorum*". ifadelerde buldukları görülmüştür. Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin %79,6' sının ihtiyacı olan bir çocuğu emzirebileceği, %79,8' inin ihtiyacı durumunda başka bir bebeğin beslenmesi için sütünü sağma ile ilgili olarak olumlu düşündüğü görülmüştür. Mackenzie ve ark. (2013) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin süt bağışlamaya sıcak baktıkları belirtilmiş ve bu konuyla ilgili girişimlerde bulunmuşlar; çalışmaya katılan annelerden "*Sütü olmayan ve sütü için çabalayan çok anne vardı ve ben yan odada sütümü lavaboya döküyordum, bu hiç doğru değildi.*" ifadesinde buldukları görülmüştür. Karadağ ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi, emzirme, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin annelerin bilgi, tutum ve görüşlerini belirleme amacıyla yapılan çalışmada annelerin %48,2' sinin tanıdığı, %24,6' sının tanımadığı birine sütünü verebileceğini belirttikleri görülmüştür. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya' da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde fazla sütü olduğunda veya bebeği süttten ayrıldığında anne sütünü ihtiyacı olan, hasta anne/bebeğe bağışlayabileceğini, bunun bir mutluluk sebebi ve iyi bir fikir olduğunu yanıtını verdikleri görülmektedir. Annelerin anne sütünü bağışlamada istekli olma nedenlerine bakıldığında ihtiyacı olan bir çocuğa yardım etmek, çocukların sağlığını ve diğer aileleri desteklemek, bunun iyi bir fikir olduğu cevabını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmada ve alanyazın taramasında yapılan çalışmalarda annelerin, bebeklerin ihtiyacı söz konusu olması durumunda süt bağıışı ile ilgili benzer yanıtlarda buldukları görülmüştür (Alencar ve Seidl, 2009; Aykut ve ark., 2012; Mackenzie ve ark., 2013; Karadağ ve ark., 2015; Gelano ve ark., 2018). Süt paylaşımında bebeklerin sağlığının öneminin ve yardım duygusunun etkili olduğu düşünülmektedir. Anne sütünün önemini vurgulayan kamu spotlarında, broşürlerde bebek ölüm nedenleri arasında ilk sırada yer alan pretermler açısından anne sütünün öneminin ayrıca vurgulanmasının ihtiyacı karşılama düşüncesi açısından olumlu yönde etkisinin olacağı düşünülmektedir.

3. “Sütkardeş varlığı”

Kara ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada annelerin %4,5’ inin kendi sütannesinin var olduğu, %10,3’ ünün sütannelik yaptığını belirttiği görülmüştür. Can ve ark. (2014) tarafından toplumun emzirme ve süt paylaşımı uygulamalarını belirlemek ve süt annelik konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada annelerin %20’ sinin süt kardeşi, %17’ sinin başka bir bebeğe sütanne olduğunu belirttiği görülmüştür. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin %10,9’ unun çocuklarının sütannelerinin var olduğu, %8,2’ sinin daha önceden sütannelik yapmış olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ve alanyazın taramasındaki ulaşılan çalışmalarda süt kardeş varlığı ile ilgili olarak benzer sonuçlar olduğu görülmüştür (Kara ve ark. 2013, Can ve ark. 2014, Ekşioğlu ve ark. 2015). Bulgularda hem annelerin süt kardeşinin olması, hem de kendi bebeği dışında başka bir bebeğe de sütünü vermiş olan annelerin görülmesi geleneksel olarak sütanneliğin çok uzun süredir kültürümüzde yer alması ile bağlantılı olarak düşünülmektedir. Anne sütünün var olmadığı durumlarda sağlık açısından sıkıntısı olmayan annelerin sütannelik yapması, süt kardeş varlığını yaratacağı gibi yenidoğan sağlığı ve ileri dönemlerde toplum sağlığını da olumlu yönde etkileyeceğini düşündürmektedir. Bu konuyla ilgili tereddüt eden anneler için ise bilgilendirme ile anne sütü bankalarının çalışma sistemi, süt kardeşliğin nasıl olabileceğinin, dini olarak nasıl davranılması gerektiğinin bilgisi verildiğinde süt bankalarına bağışların ve süt almalarının olumlu bakış açısı olması yönünde etkileyeceği düşünülmektedir. Burada önemli bir konuda sütannelerin sağlığıdır. Sütten geçebilecek zararlı maddeler göz önünde bulundurulursa sütannelerin sağlıkları açısından tetkik yaptırımlarının enfeksiyon geçişi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

4. “Anne sütü paylaşımı ile ilgili olumsuz düşünceler”

Leung ve Yau (2009) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin ifadelerinde bebekler için yardım etmenin güzel olduğu bebeğinin ihtiyacından fazlasını verebileceğini fakat bunun için fazladan zaman harcamanın kendi bebeği için hiç adil olmadığını belirttikleri görülmüştür. Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin %53’ ünün sütünü bağışlamak istemediği, bu annelerinde isteksizliğinin nedenleri arasında verdikleri cevaplarda en başta fikirden

hoşlanmadıkları ile birlikte gelenek ve göreneklere uygun olmadığını belirttikleri görülmektedir. Kaya Şenol ve Aslan (2017) tarafından kadınların anne sütü bağışı ve anne sütü bankası hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin bir kısmının etik değildir cevabını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmada annelerin bazıları daha önceden kendi yakınları ile süt paylaşımı yapmış; fakat sonradan çocukların evlilik ihtimaline bağlı olarak pişman olduklarını belirtmişlerdir. Alanyazın taramasında ise aralarında süt paylaşımı yapılan çocukların evlilik ihtimaline bağlı olmaksızın, süt bağışlama fikrinin hoşlarına gitmediğini, süt bağışlar ise çocuğunu için haksız yere zaman harcayacağını, etik olmadığını belirttikleri görülmektedir. Bu konu ile ilgili olarak gerekli olduğu takdir de anne sütü paylaşımı ile ilgili olumsuz düşünceler için medya araçlarında anne sütünün faydaları, bebek ve anneler için önemi ile ilgili konulara, paylaşımlara daha fazla yer verilmesi bunların giderilmesi açısından faydalı olabileceğini düşündürmektedir. Bu noktada hemşirelere de önemli görev düşmektedir. Anne sütü, emzirme konusunda her doğum yapan anneye doğum öncesi gebe eğitimleri ve doğum sonu dönem de gerekli eğitimlerin verilmesi anne sütü paylaşımı konusunda olumsuz düşünceleri azaltacağını düşündürmektedir.

7. 1. 3. Tema 3: Bilgi eksikliği

1. “Anne sütü ve saklanması ile ilgili bilgi eksikliği”

Dalgıç ve ark. (1998) tarafından 15-49 yaş grubu, evli ve doğurgan çağdaki kadınların anne sütü ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %75,2’ sinin anne sütü ile beslenen bebeklere su verilmesi gerektiğini, %29’ unun anne sütünün bebeklerin büyümesi dışında herhangi bir yararı olmadığını, %50,6’ sının sağılan ve saklanılan süt ile bebeğin daha sonradan beslenemeyeceğini belirttiği görülmüştür. Bayram (2006) tarafından hastanede doğum yapan annelerin doğum sonu dönemde emzirme ve anne sütünün önemine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin hepsi bebek beslenmesindeki en faydalı besinin anne sütü olduğu cevabını vermiş olduğu halde, %66,5’ inin daha önceden anne sütü ile ilgili herhangi bir bilgi almadığı, %92,8’ inin ise anne sütünün nasıl saklanacağını bilmediğini belirttiği,

%12,9' unun inek sütünün bebek beslenmesinde anne sütünü ile karşılaştırıldığında faydasının daha fazla olduğunu, %9,1 anne ise bebek beslenmesinde ek gıdaya başlama zamanının bebek doğduktan hemen sonra olarak düşündüğü görülmüştür. Görgeç ve ark. (2007) tarafından bir çocuk hastanesine başvuran 0-1 yaş arası bebeği olan annelerin anne sütünü ve emzirme hakkında bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılan anket çalışmasında seçmeli cevaplarda annelerin %6,3' ünün bebeklerin beslenme tercihlerinde anne sütünü ile beslediklerinin nedenini bilmediğini ifade ettiği görülmüştür. Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından çalışan annelerin bebeğini emzirme ve anne sütünü ile beslemesine ilişkin yaşantıları ve bunları yönlendirmede işveren tutumlarının etkisini belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmada çalışmaya katılan annelerin cevaplarında "Süt emzirdiğim zaman işte, benim vücudumla ilgili olumsuz birtakım şeyler oluşacağını söylediler. Tabii bu çevrenin bir etkisiydi. Sonra araştırdım ve bunların olmayacağını öğrendim. Emzirmeye kesin kararlıydım." ifadesine rastlanmıştır. Arslan ve Yeniterzi (2013) tarafından 32-37 haftalık preterm bebeğe sahip ebeveynlerin, bebeklerinin anne sütünü alması konusundaki görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin anne sütünün yararları ile ilgili bilgisi sorulduğunda %29' unun bilmediği, anne sütünü ile beslenme süresi sorulduğunda ise sadece %51' inin 2 yaşına kadar cevabını verdiği görülmüştür. Kara ve ark. (2013) tarafından annelerin anne sütünü bankası ve süt anneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin, bebeklerin ilk 6 ay sadece anne sütünü ile beslenmesi ile ilgili %26,8 oranında yanlış cevap verdiği görülmüştür. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya' da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %94,4' ünün anne sütünün toplanması ve saklanması faydalı değildir yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmada bebeklerin preterm olması birkaç annede merak uyandırmış, anneyi araştırmaya sevk etmiştir. Anneler, anne sütünün etkilerinin farkında; fakat özellikle ilk bebeği olan annelerin bilgi eksikliğinin olduğu görülmektedir. Ulaşılan çalışmalarda anne sütünü bilgisinin var olduğu fakat eksik ve yanlış olduğu görülmektedir (Dalgıç ve ark., 1998; Bayram, 2006; Görgeç ve ark., 2007; Arslan ve Yeniterzi, 2013; Kara ve ark., 2013). Gökdemirel ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annenin endişesinin anneyi araştırma konusundan

tetiklemesi olumlu açıdan sonuçlandırıldığı görülmektedir. Alanyazın taramasında sadece Gelano ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada annelerin anne sütünün toplanması ve saklanmasına değinildiği görülmektedir. Annelerin anne sütü ile ilgili fikirlerinin olması yanında bilgi eksikliğinin de olması eğitim gereksinimleri olduğunu düşündürmektedir. Bu bilgi eksiklerinin kısa vadede bebeklerin beslenmesiyle ilgili sıkıntılar yaratabileceği, uzun vadede ise yaşam kalitesi ile ilgili sıkıntılar yaratabileceği düşünülmektedir. Doğum öncesinde ya da doğumdan sonra taburculuktan önce, emzirme hemşiresinin kapsamlı bir emzirme eğitimi vermesi bu tür bilgi eksikliklerini ya da yanlışlarını gidermede son derece etkili olacağı düşünülmektedir. Bu araştırmalara ek olarak Radwan ve Sapsford (2016) tarafından Emirati’deki annelerin emzirme ve süttten kesme kararlarını etkileyen algıları ve görüşleri tanımlamak ve araştırmak amacıyla yapılan niteliksel çalışmaya katılan annelerin çoğu buldukları hastanelerden emzirme ile ilgili bilgi aldıklarını belirttikleri görülmektedir. Yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda alınan eğitimler, çevrenin etkisi, bu konudaki farkındalık doğrultusunda anne sütü ile besleme oranlarını artıracacağı düşünülebilir.

2. “Formül sütlerin etkisiyle ilgili bilgi eksikliği”

Dalgıç ve ark. (1998) tarafından yapılan çalışmada annelerin %11,4’ünün formül süt ile beslenen çocuğun sağlık ve büyüme açısından daha iyi olacağını, %13,2’inin ise bebek beslenmesini formül süt yapmanın daha zahmetsiz olduğunu düşündüğü görülmüştür. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada annelerin hepsi bebek beslenmesindeki en faydalı besinin anne sütü olduğunu cevabını vermiş olduğu halde annelerin %14,4’ünün hazır olan bebek formül sütlerinin bebek beslenmesinde daha faydalı olduğunu verdiği görülmüştür. Radwan ve Sapsford (2016) tarafından yapılan niteliksel çalışmaya katılan annelerin verdikleri cevaplarda “Oğluma yatmadan önce mama verdim ve bütün gece uyudu.” ifadesinin olduğu görülmektedir. Bu araştırmada annelerin hepsi anne sütünün daha yararlı olduğunu belirtse de ilk doğumu olan anneler dışındaki diğer annelerin çoğu daha önce bebeğinin beslenmesinde formül süt kullanmışlardır. Anneler formül sütleri bebeklerinin beslenmesinde kullansalar da etkilerini bilerek kullanmadıkları düşünülmekte; bebeklerinden deneyimleyerek, gözlemleyerek elde ettikleri

ifadelerinde anlaşılmaktadır. Bayram (2006) tarafından yapılan çalışmada ise annelerin bir kısmı anne sütü ile ilgili herhangi bir bilgi almamış olduğu, fakat hepsi bebeklerin beslenmesinde kullanılacak en iyi besinin anne sütü olduğunu düşündükleri görülmektedir. Bu bulgulara ek olarak ise hazır olan bebek formül sütlerin bebek beslenmesinde daha faydalı olduğu yanıtını veren annelerin de olması bilgi eksikliğine bağlı düşünce karmaşasını düşündürmektedir. Samlı ve ark. (2006) tarafından annelerin süt çocuğu beslenmesi ve emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının ortaya çıkarılmasını amacı ile yapılan niteliksel çalışmada bir annenin ifadesinde sağlık ocağında doktorların anne sütüyle ilgili yeterli bilgilendirme yapmadığını belirtmiştir. Hemşirelerin annelere yapacağı eğitimlerde yeterli bilgilendirme olduğu takdirde anne üzerinde çevrenin daha az baskı oluşturacağı düşünülmektedir. Bunun yanında internet ortamında anne sütüne en yakın/yakın ibaresinin olması, yapılan eğitimlerde eksiklikler olması, gelenekselci aile yapısı formül süt ile beslenme oranını arttıracaklarını düşündürmektedir. Aynı zamanda sağlık çalışanları da formül sütü önerebilmektedir. Bunun nedeninin bebeğin sarılık olma riski, bebekte olabilecek fazla kilo kaybı, annenin sütünün yetmeyeceği, artmayacağı düşüncesi ya da anneye anne sütüyle ilgili eğitim vermenin anne sütünü artırmada yetersiz olabileceği düşüncesi olduğu düşünülmektedir.

3. “Sütkardeşlikle ilgili bilgi eksikliği”

Aykut ve ark. (2012) tarafından annelerin sütannelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %1,3’ ünün süt kardeşlikle ilgili bilgisinin olmadığı görülmüştür. Kara ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada süt kardeşlik ile ilgili olarak annelerin % 51,8’ inin süt kardeş olacak bebeklerin cinsiyetinin önemli olmadığını belirttikleri görülmüştür. Can ve ark. (2014) tarafından toplumun emzirme ve süt paylaşımı uygulamalarını belirlemek ve süt annelik konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada annelerin %5,8’ inin süt kardeşlerin evlenmesi ile ilgili hiç bir fikri olmadığını düşündüğü görülmüştür. Karadağ ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi, emzirme, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin annelerin bilgi, tutum ve görüşlerini belirlemesi amacıyla yapılan çalışmada

annelerin % 16,3' ünün biberon aracılığıyla başka bir annenin sütü ile beslenen bebek ve kadın arasında herhangi bir bağ oluşumu ile ilgili herhangi bir fikri olmadığını belirttiği görülmüştür. Bu araştırmada annelerin “*Aynı annenin sütünü biberon veya emzirme ile alan bebeklerin süt kardeş olur mu?*”, “*Aynı annenin sütüyle aynı anda beslenen bebekler dışındaki bebekler süt kardeş olur mu?*” gibi soruları süt kardeşlik ile ilgili bilgi eksikliğinin olduğunu göstermektedir. Ulaşılan çalışmalarda elde edilen bulgular ile bu araştırmadaki bulgular arasında benzerlikler görülmektedir. Alanyazın taramasındaki incelenen çalışmalarda anneler sütkardeşliği ile ilgili “bilgim var” şeklinde yanıt vermiş olsalar dahi, bununla ilgili ayrıntılı bir bulguya ulaşılamamaktadır (Aykut ve ark., 2012; Kara ve ark., 2013; Karadağ ve ark., 2015). Araştırmanın sorularından biri olan “S1: Annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgileri yeterli midir?” sorusu “hayır” olarak yanıtlanmıştır.

4. “Anne sütü paylaşımı ile ilgili bilgi eksikliği”

Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin % 53,9' unun anne sütü paylaşımı ile hastalık bulaşabileceğini belirttikleri görülmektedir. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından anne sütü bankacılığı ile ilgili annelerin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anne sütü bankasından yararlanmak istemeyen annelerin büyük bir kısmı hastalık bulaşma riskinden dolayı süt bankasını kullanmak istemediği görülmüştür. Kaya Şenol ve Aslan (2017) tarafından kadınların anne sütü bağıışı ve anne sütü bankası hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %45,9' unun süt bağıışı sakıncalıdır cevabını verdikleri, bunun nedenlerinin arasında sütlerini bağıışlayan annelerden hastalık bulaşabileceği, süt bağıışının güvenli olmadığı, sütün temiz olmayabileceği olduğu görülmektedir. Bu araştırma sonucunda annelerin sadece bir kısmı anne sütü paylaşımı ile ilgili babanın izni ve anne sütü ile hastalık geçişi söz konusu olup olmamasıyla ilgili bilgilerinin olmadığını belirttikleri görülmüştür. Alanyazın taramasında da ulaşılan çalışmalarda anne sütü paylaşımı ile ilgili hastalık bulaşma riskinden bahsedilmiş fakat babanın izni ile ilgili bir veriye rastlanılmamıştır. Sütanne kavramının eski zamanlara dayandığını ve toplumsal olarakta sütanne varlığının eski zamanlardan beri olması sebebiyle kültürel olarak öncelikle sütannelerin tercih edildiği düşünülmektedir.

Ancak bu durumun sakıncalarının anne eğitimlerinde anlatılmasıyla süt bankalarına olan taleplerin artacağı tahmin edilmektedir.

5. “Anne sütü bankası ile ilgili bilgi eksikliği”

Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin %2,8’ inin anne sütü bankası ile ilgili bilgisi olduğunu, %88,9’ unun anne sütü bankasının Türkiye’ de olup olmadığını bilmediğini ifade ettiği görülmüştür. Gürol ve ark. (2013) tarafından Doğu Anadolu kadınlarının anne sütü bankasına yönelik bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %90,6’ sının anne sütü bankası ile ilgili bilgisi olmadığını belirttikleri görülmüştür. Kara ve ark. (2013) tarafından yapılan çalışmada annelerin %64,3’ ünün annesütü bankası hakkında bilgi sahibi olmadığını, %19,3’ ünün kısmen bilgisi olduğunu, %16,3’ ünün bilgisinin olduğunu, anne sütü bankası olması durumunda bankadan süt alma ile ilgili kararsızlığını belirten annelerin bir kısmı kararsızlığının nedenini yetersiz bilgiden dolayı olduğunu, süt bankasından süt almak istemeyen annelerin ise istememe nedenini yetersiz bilgiden dolayı olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından anne sütü bankacılığı ile ilgili annelerin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %41,6’ sının daha önceden anne sütü bankasını duyduklarını belirtmiştir. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya’ da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anneler anne sütü bankasını duyduğunu ve annelerin verdiği ifadelerde donör anne sütünden hastalıkların bulaşmasından korktuğu yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmada annelerin sadece bir kısmı anne sütü bankasını duyduğunu ve bilgisi olduğunu belirttiği görülmüştür. Alanyazın taramasında da ulaşılan çalışmalarda bu bulguyla benzerlik görülmüştür (Aykut ve ark., 2012; Gürol ve ark., 2013; Kara ve ark., 2013; Ekşioğlu ve ark., 2015; Gelano ve ark., 2018) . Yapılan çalışmaların sonuçlarından görüldüğü gibi anne sütü bankası ile ilgili bilgisi olanların oranının az olduğu, bunun ülkemizde bir anne sütü bankası olmaması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Ülkemizde anne sütü bankası yoktur; ancak bunun yanında eski dönemlerden beri sütanneliğin olduğu bilinmektedir (Yurdakök, 1996; Tolunay, 2014). Leung ve Yau (2015) tarafından Hong Kong’ ta emziren anneler arasında

annelerin anne sütü bankasının kurulumu ve anne sütü bağı üzerine tutumlarının araştırılması amacıyla yapılan niteliksel araştırmada annelerin verdikleri cevaplarda sağlık çalışanları ile ilgili olarak “*Bir hemşireden olumsuz yorumlar duyduktan sonra bile bebeğimi emzirmede ısrarcı oldum. Sanırım başka anneler bundan vazgeçebilir! Sağlık profesyonelleri yeterli eğitim ve bilgi almazlar ya da kendi emzirme deneyimlerine sahip değillerse yanlış anlayabilirler. Sorumlu insanlar bizim bakış açımızdan düşünemezlerse, anne sütü bankasının kurulabileceğini düşünmüyorum.*” ifadesi görülmektedir. Anne sütü bankasının açılması halinde Türkiye’ de bir ilk olacağı için bütün prosedürlerinin hazırlanıp gerekli bilgilendirme ve eğitimler yapılması gerektiğinin anne sütü bankasının kullanılmasında etkisi olacağı düşünülmektedir. Burada etkili olabilecek bir unsurda sağlık çalışanlarına gerekli ve kapsamlı eğitimler verilmesi annelerin süt bankalarını kullanma oranlarını artıracığı düşünülmektedir. Bu çalışma bulguları sonucunda araştırmanın sorularından biri olan “S1: Annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgileri yeterli midir?” sorusu “hayır” olarak yanıtlanmıştır.

7. 1. 4. Tema 4: Üzüntü

1. “Annenin sütünün yeterli olmamasından dolayı üzüntü”

Samlı ve ark. (2006) tarafından annelerin süt çocuğu beslenmesi ve emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının ortaya çıkarılması amacı ile yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında doğum izninin kısa olması, işe başlamasında ve buna bağlı süt miktarındaki azalma, annenin tekrardan hamile kalmasıyla bebeğini süttten kesmesi, bebeğini emzirme sırasında sağlıklı olup emzirmeden kestiğinde bebeğinin kilosunun azalmasına bağlı olarak üzüldüğünü belirttiği görülmüştür. Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından çalışan annelerin bebeğini emzirme ve anne sütü ile beslemesine ilişkin yaşantıları ve bunları yönlendirmede işveren tutumlarının etkisini belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmada çalışmaya katılan anneler, sütleri gelmediği için ilk birkaç gün hekim önerisiyle bebeklerini formül süt ile beslemiş olup bu durum devam ettiği için süt azalmış ve tamamen formül sütle beslemeye devam etmişlerdir. Bir kısmı da işe başladığı için anne sütünün azaldığını belirtmişlerdir. Çalışmalarda tüm annelerin bu durumlar karşısında üzüntü

duydıkları saptanmıştır. Wilson (2012) tarafından bebeklerin yenidoğan ünitesinde yatan preterm bebek annelerinin anne sütünü ile ilgili duygu ve deneyimlerini araştırmak amacıyla yapılan çalışmada anneler süt miktarına bağlı olarak endişelerini dile getirmiş ve verdikleri cevaplarda *“Sütüm gelmediği dönem cesaretim kırılıyor. Sütüm neden birden bire gitti, ne oldu?”*, *“Sütüm bitti ve yapacak hiç birşeyim yok.”* ifadelerinde buldukları görülmektedir. Mackenzie ve ark. (2013) tarafından anne sütü bankası olmayan bir bölgede annelerin anne sütü bankası ile ilgili tutumunu belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında *“Bütün kötü şeylerden kurtulurdu... Yani preterm ya da hasta bebeklere annesinin sütü yeterli gelmezse ya da annesi besleyemezse eğer hastanede formül vermek zorunda kalmazlardı.”* ifadesinde bulunduğu görülmüştür. Bu araştırmadaki annelerin preterm doğum yapması sebebiyle sütün gelmesi gecikebilmekte ve buna bağlı olarak özellikle ilk günlerde bebeğine sütünü veremeyebilmektedirler. Beklenen doğum zamanından daha erken zamanda doğmuş, daha küçük bir bebek olması, bebeğin hastanede bulunması, çeşitli cihazlara bağlı olarak hayatını devam ettiriyor olması annenin psikolojisini etkilemekte, bununla birlikte annelerin bebeklerinin bakımı için hastanede kalmaları da süt miktarları üzerinde olumsuz bir etki yaratabilmektedir. Burada hemşire anneyi psikolojik olarak desteklenmeli, annenin beslenmesini ve süt sağmasını değerlendirmeli, bebeğin fotoğrafı, görüntüsü ya da ses kaydı eşliğinde süt sağmasını belirtmeli, süt sağma ve süt sağma saatleri konusunda babanın da bu konuda görev almasını sağlamalıdır.

2. “Bebeğine formül süt verilmesinden dolayı üzüntü hissi”

Bu araştırmada anneler anne sütü olmadığı zaman formül süt ile beslenen bebeklerinin sindirim sorunları olduğunu annelerin bu durumu kendilerinin gözlemledikleri görülmüştür. Anne sütünün yeterli olmamasından dolayı üzüntü hissi oluşan annelerden bebeğine formül süt verildiğinde sindirim problemlerine(kabızlık) bağlı olarakta üzüntü hissi oluşmaktadır. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda anneler bu bulgularla ilgili üzüntü hissi belirtmeselerde anne sütünün sindiriminin kolay olduğunu belirttikleri görülmektedir (Özer ve ark., 2010; Gündoğan, 2012). Alanyazında taramasında kanguru bakımının bebekte stresin önemli ölçüde azaltmasının, bebek solunumunun, kalp hızının, tansiyonun olumlu

yönde değişiminin, bağ ve güven oluşumunun sağlamanın yanında annelerde de stresi, anksiyeteyi azalttığı, bağlanmayı artırdığı, annenin ağrılarını azalttığı belirtilmektedir (Cho ve ark., 2016; Çetinkaya ve Ertem, 2017). Burada annenin sütü gelmese dahi anneye süt sağma ve beslenme eğitimi, dinlenme konusunda destek, bebeğinin sağlık durumundan dolayı yanında kalmayan annelere bebeğin sağlık durumuna bağlı olarak özellikle kanguru bakımı vermenin annede psikolojik açıdan olumlu sonuçlar yaratacağı düşünölmektedir.

3. “Annenin duyu durumunun süt miktarında etkili olması”

Samli ve ark. (2006) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında “Çevremden ‘ bebeğini aç bırakıyorsun’ suçlamaları bile geldi ama ben ilk 6 ay anne sütü dışında bir şey vermedim.”, “Doktor kontrolde anne sütü yeterli mamaya gerek yok dedi, ama evdeki baskılara dayanamadım. Biberonu zorla verdim. Sonra da anne sütünü iyice bıraktı.”, “Hastanelerde beslenme konusunda ayda bir iki saatlik toplantılar olsa veya sağlık ocağı hemşireleri bizi eğitim için çağırrsa, seve seve giderdim.”ifadesinde bulunduğu görölmüştür. Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından yapılan niteliksel çalışmaya katılan annelerin cevaplarında “Sonra asıl emzirme pazartesi günü başladı. Bir arkadaşım geldi sağ olsun, onun yardımıyla. Rahatlatmak için beni, bak dedi yapabilirsin herkes emzirdi, kolay bir şey, en güzel olan bu. Onun yardımıyla başardık. Çocuk emmeye başladı, her şey yoluna girdi.”ifadesinde bulunduğu görölmüştür. Bu araştırmada anneler süt miktarlarının azalmasında hastanede kalmaları, bebeğini göğsüne alamama, emzirememe gibi durumların kendi duyu durumu üzerindeki etkilerinden dolayı süt miktarının azlığından yakınmışlardır. Yapılmış olan çalışmalarda yakın çevrenin desteğinin annenin psikolojik olarak toparlanmasında önemini belirttikleri görölmektedir (Samli, 2006; Gökdemirel ve ark.,2008). Bunun yanında emzirme danışmanlığı eğitimlerinde eğer emzirme ve bebeğine süt verme ile ilgili yapılan yanlış ya da eksik var ise öncelikle annenin desteklenmesi bunun daha sonra belirtilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu araştırmada ve yapılmış olan çalışmalarda anneler kendilerine psikolojik destek sağlayacak birisine gereksinim duydıklarını belirtmektedir. Burdaki en önemli destek özellikle hem anne sütü ile ilgili eğitimlerde ve de bebeğin sağlık durumuyla ilgili bilgilendirmede, hem de anne

sütüyle ilgili cesaretlendirmede bebeğe ve anneye bakım veren hemşirenin olduğu düşünülmektedir. Bunlara ek olarak bebeğinin bulunduğu yoğun bakımdaki diğer preterm ailelerinin tanıştırılması birbirlerine destek vermesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

4. “Anne sütü ile beslenemeyen bebeklere üzülmeye”

Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından yapılan niteliksel çalışmaya katılan annelerin cevaplarında “..*Ücretsiz izin aldım ama ben çok mağdur değildim o konuda eşimin desteğinden dolayı ücretsiz izin alabildim. Ama arkadaşım, okulda benle aynı yıl doğum yapan biz üç arkadaşız, hiçbirisi ücretsiz izin kullanamadı maddi olanaksızlıklar yüzünden. Ben çok üzülüyorum iki arkadaşım da 40' ı bittiğinde normal doğum sonu izin bittiğinde hemen başladılar, yani 40 günlük bebeği bıraktılar...*” ifadesinde bulunduğu görülmektedir. Alencar ve Seidl (2009) tarafından başışçı kadınların duygu ve inançlarını, başış için aradıkları özellikleri ve nedenlerini tanımlamak amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında “*Çünkü dokuz gün hastanede yattım ve... odamda hiç sütü olmayan iki tane anne vardı onların umutsuzluklarını gördüm (...) bebekleri aç olduğu için ağlıyordu; ancak çok az anne sütleri vardı. Bebeklerini emzirmeye çalıştılar; ancak anneleri bebeklerden daha fazla ağlıyordu.*” ifadesinde bulunduğu görülmektedir. Mackenzie ve ark. (2013) tarafından yapılan niteliksel çalışmada bir anne “*Sütü olmayan ve sütü için çabalayan çok anne vardı ve ben yan odada sütümü lavaboya döküyordum, bu hiç doğru değildi.*” derken başka bir anne “*Bütün kötü şeylerden kurtulurdu... Yani preterm ya da hasta bebeklere annesinin sütü yeterli gelmezse ya da annesi besleyemezse hastanede formül vermek zorunda kalmazlardı.*” ifadesinde bulunmuştur. Bu araştırmada anneler kendi bebeklerinde olduğu gibi anne sütüyle beslenemeyen diğer bebeklere de üzüldüğünü ifade etmektedir. Yapılmış olan çalışmalarda annelerin ifadelerinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Gökdemirel ve ark., 2008; Alencar ve Seidl, 2009; Mackenzie ve ark., 2013). Bu bulgular anne sütüyle ilgili farkındalığın olduğunu düşündürmektedir. Ulaşılabilen diğer çalışmaların nicel olmasına bağlı olarak annelerin ifadelerinde anne sütü alamayan bebeklere üzülmeye ifadelerine ulaşılamamıştır. Fakat bunun ile ilgili olarak annelerin anne sütüyle ilgili farkındalıklarının olmadığı anlamına gelmediği

düşünölmekte, annelerin ifadelerinde anne sütünün formöl sütöere göre daha doğal, sağlıklı, hastalıklardan koruyucu özelliöte, bebek ve anne için herşeyden üstün bir besin olduğunu belirtmiş olmaları anne sütü ile beslenemeyen bebekler için üzüntü hissi olabileceğini düşündürmektedir (Dalgıç ve ark., 1998; Bayram, 2006; Samlı, 2006; Göręen ve ark., 2007; Özer ve ark., 2010; Arslan ve Yeniterzi, 2013).

7. 1. 5. Tema 5: Endişe

1. “Süt miktarına bağlı endişe”

Samlı ve ark. (2006) tarafından annelerin süt çocuğu beslenmesi ve emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının ortaya çıkarılması amacı ile yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında “İlk 5 gün sütüm yoktu, tanıdık kadınlar gelip emzirdi. Şerbet de verdik. Sonra sütüm geldi.”, “Çalışınca herhalde stres ve yorgunluktan sütüm azaldı.” ifadesinin bulunduğu görölmüştür. Gökdemirel ve ark. (2008) tarafından çalışan annelerin bebeğini emzirme ve anne sütü ile beslemesine ilişkin yaşantıları ve bunları yönlendirmede işveren tutumlarının etkisini belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmaya katılan annelerin cevaplarında “... Ben emzirmeyi düşünüyordum, yani hiçbir zaman bebeğe herhangi bir katkı düşünmedim. Benim çalışma koşullarım daha rahattı o dönemde. Doğumum yaz tatiline denk gelecekti, izinlerle falan, tek endişem çocuğun belki reddetmesiydi.” ,“... Yasal iznimden sonra yıllık iznimi kullandım. Gerçekte gitmek istemiyordum, fakat gitmek zorundaydım. Çocuğu iş yerime götürme olanağım yoktu, emzirme odası bulunmuyordu ve bebekler için bir okul yoktu. Kreş vardı ama üç yaşında başlıyor. Süt sağma odaları yoktu ve dolayısı ile bütün gün sütümü sağamıyordum.” ifadeleri olduğu görölmektedir. Wilson (2012) tarafından bebeklerin yenidoğan ünitesinde yatan preterm bebek annelerinin anne sütünü ile ilgili duygu ve deneyimlerini araştırmak amacıyla yapılan çalışmada anneler süt miktarına bağlı olarak endişelerini dile getirmiş ve verdikleri cevaplarda “Sütüm gelmediği dönem cesaretim kırılıyor. Sütüm neden birden bire gitti, ne oldu?”, “Sütüm bitti ve yapacak hiç birşeyim yok.” “Onun kokusu için kuvözden bir örtü aldım ama işe yaramadı.”, “Herkesin sütünün ne kadar geldiğini görmeye çalışıyordum. Diğer insanların sütleriyle aynı miktarda sütümün geldiğini görmek güzeldi.”, “Diğer annenin bir göğsünden 2 şişe süt geldi.

Benimde böyle olup bu kadar rahat olsaydım diye düşündüm.” İfadelerinin olduğu görülmektedir. Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi için anne sütü bankasının kullanımında annelerin algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anne sütü bankasına süt bağışında bulunmak istemeyen annelerin isteksizlik nedenlerine bakıldığında kendi bebeği için yeterli sütününe sahip olamama korkusundan bahsettikleri görülmektedir. Bu araştırma sonucunda annenin süt miktarından dolayı bebeğin sağlığıyla ilgili endişeleri olduğu görülmektedir. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmaların bazılarında anneler endişelerini dile getirmeselerde, benzer ifadelerin olduğu görülmektedir (Samlı, 2006; Gökdemirel ve ark., 2008; Wilson, 2012; Abhulimhen-Iyoha ve ark., 2015). Bu duyguda etkenlerden biri anne sütünün bebek için faydaları diğeri de, uzun vadede anne sütünün bebek, çocuk sağlığı üzerindeki etkileri olduğu düşünölmektedir. Bu araştırmada anneler kendi deneyimlerinden ve çevresel gözlemlerinden yola çıkarak formöl sütünlerin yaratabileceği olumsuz etkilerin endişe yaratacağını gözlemlediğini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular doğrultusunda annelerin hastanede kaldıkları göz önünde bulundurulursa annenin hemşire tarafından bebeğinin bakımı, bebeğin sağlığı göz önünde bulundurularak bol su içmesi, süt sağması, emzirmesi ile ilgili desteklenip dinlenmesini sağlaması ve annenin moralini yüksek tutması endişelerinin giderilmesinde etkili olacağı düşünölmektedir.

2. “Anne sütü bankasının işleyişi hakkında endişe”

Aykut ve ark. (2012) tarafından annelerin sütünnelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anne sütü bankasından alınacak süt ile hastalık bulaşacağını düşünen anneler %53,9, süt ile hastalık bulaşacağını düşünen annelerden hepatitin bulaşacağını düşünenler %33,2 AIDS’ in bulaşacağını düşünenler ise %25,4 oranında olduğu görölmüştür. Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada anne sütü bankasını kullanmayı reddeden annelerin %39,9’ unun enfeksiyon veya hastalık bulaşmak korkusundan olduğunu belirttikleri görülmektedir. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından anne sütü bankacılığı ile ilgili annelerin bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %47,5’ inin bebeğini emziremez ise anne sütü bankasının olması durumunda süt almak istemediğini, bu annelerinde alınacak olan

sütlerle %62,2' sinin hastalık bulaşma riskinden dolayı istemediğini belirttiği görülmektedir. Kaya Şenol ve Aslan (2017) tarafından kadınların anne sütü bağıışı ve anne sütü bankası hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin yarısı süt bağıışının sakıncalı olduğu cevabını verdiği, bu annelerinde anne sütü bankasının sakıncaları sorulduğunda annelerin %19,8' inin annelerden enfeksiyon bulaşabileceğini belirttikleri, %18,9' unun da süt bağıışı temiz ve güvenli olmayabilir cevabını verdikleri görülmektedir. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya' da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağıışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde bağıışlanan anne sütünden farklı hastalıkların bulaşmasından korktuğunu, HIV geçebileceğini bildiğini yanıtını verdikleri görülmektedir. Rabinowitz ve ark. (2018) tarafından donör anne sütü, bebek maması, arkadaş veya akrabalar arasında gayri resmi olarak paylaşılan süt ve internet üzerinden bir satıcıdan alınan süt dahil olmak üzere farklı takviye seçeneklerine ilişkin tüm-genel bakış açılarını tanımlama amacıyla yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde anneler akrabalarımla, kardeşlerimle süt alışverişı yapabileceğini, çünkü onları tanıdığını, sigara içip içmediği bildiğini davranışlarını bildiğini belirttiği yanıtını verdiği görülmektedir. Bu araştırmada annelerin duyduğu endişede bebeklerin sağlığı söz konusudur. Annelerin anne sütü bankasının işleyişı ile ilgili endişelerinin olması ülkemizde anne sütü bankasının olmamasına bağlı olarakta anne sütü bankası ile ilgili bilgilerinin eksikliğini göstermektedir. Araştırmanın sorularından biri olan “S1: Annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgileri yeterli midir?” sorusu “hayır” yanıtlanmıştır. Robinowitz ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada bağıışçı annenin sağlığıyla ilgili endişesini belirttikleri görülmekte, dolayısıyla bebeklerinin sağlığıyla ilgili endişeleri olduğu düşünölmektedir. Ulaşılabilen diğer çalışmalarda da süt paylaşımı sonucunda bebeğine zarar geleceği, enfeksiyon bulaşmasıyla ilgili endişelerin olduğu buna bağlı olarakta bankanın işleyişıyle ilgili endişelerinin olabileceği görülmektedir (Aykut ve ark., 2012; Abhulimhen-Iyoha ve ark., 2015; Ekşioğlu ve ark., 2015; Kaya Şenol ve Aslan, 2017). Bunun en büyük nedenlerinden biri de Türkiye' de süt bankasının olmamasına bağlı olarak annelerin anne banka ile ilgili işleyişı bilmemeleri olduğu düşünölmektedir. Bankaya karşı bir güvensizliğin söz konusu olabileceği düşünölmektedir. Bu endişeye sebep olan bilgi eksikliğini

gidermede bilgilendirme, eğitimle ilgili sağlık çalışanlarının, sosyal sorumluluk açısından medya kuruluşlarının etkili olacağı düşünülmektedir. Burada anne sütü bankası açılması durumunda işleyişinde enfeksiyon önlemi için yapılan işlemlerle ilgili bilgilendirmenin yapılması endişeyi gidermeyle ilgili etkili olacağı düşünülmektedir.

7. 1. 6. Tema 6: Anne sütü paylaşımının dini boyutu

1. “Sütkardeş olma kavramı”

Aykut ve ark. (2012) tarafından annelerin sütannelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %98,7’ sinin süt kardeşlik kavramını bildiklerini, %82,3’ ünün kendisinin sütannesi ile, %74,2’ sinin kendi sütünü verdiği çocuklar ile, %81,3’ ünün kendi çocuğunu besleyen kadınlar ile akraba olduğunu belirttiği görülmüştür. Kara ve ark. (2013) tarafından annelerin anne sütü bankası ve sütanneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %51,8’ inin ise anne sütü paylaşımında cinsiyet farkının önemsiz olduğunu, %87,5’ inin anne sütünü verdiği zaman bu kişiyi bilmek isteyeceğini, %47,3’ ünün kendi sütü ile besleyemediği zaman gerektiğinde tanıdığı birisinden bebeğine süt vermesini isteyebileceğini belirttiği görülmüştür. Özdemir ve ark. (2014) tarafından Müslüman din bilimcilerinin anne bebek beslenmesi, anne sütü, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin bilgi, tutum ve görüşleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada katılımcıların %96’ sının emzirmele süt kardeş olunur cevabı verdikleri görülmüştür. Karadağ ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi, emzirme, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin annelerin bilgi, tutum ve görüşlerini belirlemesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %12,6’ sının tanımadığı bir annenin sütü ile bebeğini besleyebileceğini, %30,7’ sinin ise anneyi tanıma durumunda bebeğini annenin sütü ile besleyebileceğini belirttiği görülmüştür. Özkan ve ark. (2012) tarafından “Epigenetik bilginin ışığında süt kardeşlik hipotezi” başlıklı yazısında ise aynı annenin sütü ile beslenen bebeklerin benzer epigenetik yapıya sahip oldukları belirtilmiştir. Bu araştırmada anneler süt kardeş kavramı ile ilgili doğru ifadelerde buldukları gibi süt kardeş kavramını da tam olarak ifade

edemedikleri görülmüştür. Ulaşılabilen çalışmalarda annelerin süt paylaşımında bulunacağı kişiyi tanıma isteği süt kardeş olma, süt kardeş evliliklerinin olma ihtimali olduğu düşündürmektedir. Alanyazın taramasında yapılan çalışmalarda da annelerin süt kardeşlikle ilgili ifadelerde buldukları görülmüştür (Aykut ve ark., 2012; Kara ve ark., 2013). Annelerin süt kardeşlikle ilgili bilgisinin yetersiz olmasının nedeni olarak geleneksel yöntemlerle bilgi edinmiş oldukları düşünülmektedir. Annelerin anne sütü ve süt kardeşlik ile ilgili geleneksel yöntemlerle bilgi edinmesi anne sütü bankası aracılığıyla süt paylaşımında bulunma ile ilgili düşüncelerinde olumsuz yönde etki edebileceğini düşündürmektedir. Burada hemşirelere düşen en önemli görev doğum öncesi dönemde bütün gebelere anne sütü ve emzirme eğitimi verilmesi, doğum sonu dönemde ise emzirmenin desteklenmesi, prematüre anneleri için ise destek gruplarının oluşturulmasında yer almaktır.

2. “Anne sütü paylaşımının evlenmeye etkisi”

Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin %90,7’ sinin süt kardeşlerin yaptığı evliliklerini uygun bulmadığını düşündüğü görülmektedir. Can ve ark. (2014) tarafından toplumun emzirme ve süt paylaşımı uygulamalarını belirlemek ve süt annelik konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada annelerin %89,4’ ünün süt kardeşlerin evlenemeyeceğini belirttiği görülmüştür. Karadağ ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin %76’ sının süt kardeşlerin evliliklerinin yasak olduğunu belirttikleri görülmüştür. Bu araştırmada annelerin verdikleri cevaplarda süt kardeş evliliklerinin uygun olmadığını, yasak olduğunu ifade ettikleri görülmüştür. Alanyazın taramasında yapılmış olan çalışmalarda da süt kardeşlerin evlenme yasağı olduğunu ifade eden annelerin çoğunlukta olduğu görülmektedir (Aykut ve ark., 2012; Can ve ark., 2014; Karadağ ve ark., 2015). Özkan ve ark. (2012) tarafından “Epigenetik bilginin ışığında süt kardeşlik hipotezi” başlıklı yazısında süt kardeşlerin benzer epigenetik yapıya sahip olmasına bağlı olarak evliliklerde genetik hastalık görülme olasılığı söz konusu olduğu belirtildiği görülmüştür. Geleneksel olarak süt kardeşlikle ilgili bilgilerin olması ve İslam dininde kardeş evliliklerinin yasak olduğu belirtilmesinin bu bulguda etkili olduğu düşünülmektedir.

3. “Süt kardeşlikte din etkisi”

Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin %98,7’ si süt kardeşliği bildiğini belirtmektedir; %79,6’ sının bebeğin ihtiyacı olması durumunda başkasının bebeğini emzirme, %79,8’ inin başka bir bebek için sütünü sağma vermeye olumlu baktığı görülmekte; fakat annelerin %90,7’ sinin süt kardeş evliliğini doğru bulmadığı, bu annelerin ise %98,9’ unun dinen doğru olmadığını belirttikleri görülmüştür. Can ve ark. (2014) tarafından yapılan çalışmada annelerin %69,4’ ünün dini olarak süt anneliğin var olduğunu belirttikleri, bunun yanında %21,6’ sının da olumsuz yanıt verdikleri görülmüştür. Palmquist ve Doehler (2016) tarafından ABD’ deki insan sağlığına ilişkin uygulamaları açıklamak, süt paylaşımını sosyal ağları, bağışçı tazminatını, anonim süt paylaşım etkileşimlerinin yaygınlığını, alıcıların özel süt paylaşım riskleri konusundaki endişelerini ve paylaşım yapacaklarında kişileri seçme davranışlarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada donör annelerin %17,3’ ünün, alıcı annelerin ise %20,7’ sinin arkadaş ve aile üyeleriyle, büyük bir kısmının ise online sistem üzerinden tanışıp/tanışmadan süt paylaşımı yaptığı görülmüştür. Özdemir ve ark. (2014) tarafından Müslüman din bilimcilerinin anne bebek beslenmesi, anne sütü, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin bilgi, tutum ve görüşleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada katılımcıların %95’ inin kendi annesinin sütü olmadığına başka bir anneyi emen bebek ile ilgili dini uygun mudur? sorusuna uygun, %76,3’ ünün 2 veya daha fazla annenin sütüyle beslenen bebeklerin annelerin hepsinin bebeğin sütannesi olduğu, %96’ sının da aynı annenin sütüyle beslenen bebeklerin süt kardeş oldukları cevabını verdikleri görülmektedir. Bu çalışmada anneler dini olarak süt kardeşliğin var olduğunu, fakat dini olarak süt kardeş olanlara nikah düşmediğini, süt verenin hakkının geçeceğini, peygamberlik zamanından süt kardeşliğin var olduğunu, süt paylaşımı yapan annelerin ifadelerinde kendi yeğenine verdiği için pişman olduğunu, kendi çocuğunun süt kardeşini beğenme durumunu ifade ettikleri görülmektedir. Ulaşılan çalışmalara bakıldığında ise katılımcıların dini olarak sütanneliğin var olduğu ve dolayısıyla süt kardeşliğinde var olduğunu verdikleri ifadelerden anlaşılmaktadır. Bunun yanında süt kardeşlik olduktan sonra dini olarak bir takım gereklilikler var olduğunun farkında oldukları görülmektedir (Aykut ve ark., 2012; Can ve ark., 2014; Özdemir ve ark., 2014). Bu bulgulardan yola çıkılarak

müslümanlıkta süt kardeşliğin ve süt kardeş ilişkileri ile ilgili şartların olması anne sütü paylaşımında etkili olduğu görülmekte, bundan sonrada etkili olacağı düşünülmektedir. Özdemir ve ark., (2014) tarafından yapılan araştırmada ise süt paylaşımında bulunulan bebeklerin epigenetik yapılarının benzerliği İslamiyet’ te var olanı doğruladığı düşünülmektedir. Anne sütü bankasının açılması durumunda bankanın işleyiş politikasının, Diyanet İşleri Başkanlığı’ nın 14.06.2012 tarihindeki mütalaasında Anne Sütü Merkezi’ nin kurulmasında dini açıdan sakıncalı olmaması için belirtilen şartların (<https://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-18911c.pdf>, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2018) medya araçlarında paylaşılması, gebe eğitimlerinde yetkili kişiler tarafından gebelere ve doğum sonrası dönemde ebeveynlere, yenidoğan yoğun bakımda bebeği yatan ailelere hastane görevlileri tarafından yetkili kişilere yönlendirmesiyle belirtilmesinin banka ile süt paylaşımına olumlu etkisinin olacağını düşündürmektedir.

7. 1. 7. Tema 7: Anne sütü bankası hakkındaki düşünceler

1. “Bankadan süt almak yerine formül süt vermeyi tercih etme”

Dalgıç ve ark. (1998) tarafından 15-49 yaş grubu, evli ve doğurgan çağıdaki kadınların anne sütü ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin % 99,4’ ünün bebek beslenmesinde anne sütünün en faydalı besin olduğunu düşünmelerinin yanında, % 11,4’ ünün formül süt ile beslenen çocuğun sağlık ve büyüme açısından daha iyi olacağını, % 13,2’ sinin ise bebek beslenmesini formül süt ile yapmanın daha zahmetsiz olduğunu düşündüğü görülmüştür. Bayram (2006) tarafından hastanede doğum yapan annelerin doğum sonu dönemde emzirme ve anne sütünün önemine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin % 14,4’ ünün formül sütlerin bebek beslenmesinde faydasının daha fazla olduğunu düşündüğü görülmüştür. Samlı ve ark. (2006) tarafından annelerin süt çocuğu beslenmesi ve emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının ortaya çıkarılması amacı ile yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında “*Doktor kontrolde anne sütü yeterli mamaya gerek yok dedi, ama evdeki baskılara dayanamadım. Biberonu zorla verdim. Sonra da anne sütünü iyice bıraktı.*” ifadesinin olduğu görülmüştür. Radwan ve Sapsford (2016) tarafından

Emirati' deki annelerin emzirme ve süttten kesme kararlarını etkileyen algıları ve görüşleri tanımlamak ve araştırmak amacıyla yapılan niteliksel çalışmaya katılan annelerin, kendi anneleri ve kayınvalidelerinin bebeğini formül süt ile beslemede etkili olduğu, baskı uyguladıkları verdikleri yanıtlardan görülmektedir. Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi için anne sütü bankasının kullanımında annelerin algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %84,8' inin anne sütü bankasını kullanmayı red ettikleri görülmekte ve bu annelerin %17,9' unun da red etme nedenleri arasında formül süt tercih ettiği görülmektedir. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya' da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anne sütünü bankaya bağışlamak istememe nedenleri arasında bebeğini formül süt ile beslemeyi tercih etmek isteyen annelerin olduğu görülmektedir. Bu araştırmaya katılan annelerin bir kısmı anne sütü bankasından sütü alınan kişilerin tanınmaması, tamamen karşı olunması, daha önceki formül süt ile beslediği çocuğu ile ilgili deneyimi, anne sütüne yakın formül sütlerin olduğu düşüncesi, sadece anne sütüne ihtiyaç durumunda anne sütü bankasının kullanılabilceği, sütü olmayan erken doğan bebeklerin yaşamını sürdürdüğü düşüncesi, hastalık ve süt kardeş evliliği riski olacağı düşüncesine bağlı olarak, özellikle anne sütü bankasından süt alımında tereddütleri olduğu, buna bağlı olarak bebeklerine formül süt verecekleri cevabını verdikleri görülmüştür. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda ise annelerin bazıları formül sütlerin, anne sütüne göre üstün olduğu yönünde düşüncelerinin olduğu görülmektedir (Dalgıç ve ark., 1998; Bayram, 2006). Bebek beslenmesinde annelerin tercihlerinin önemli olması ile birlikte, anne sütünün yararı düşünüldüğünde annelere verilen eğitimlerin, her doğum yapan anneye ihmal edilmeden verilmesinin, preterm bebeklerde anne sütü artırıcı yöntemlerin, süt sağılmasında önemli noktaların vurgulanmasının bebek-çocuk sağlığı açısından hemşirenin üzerine düşen görevlerden biri olduğu düşünülmektedir. Annelerin bebek beslenmesinden formül sütleri tercih etme sebeplerinde çevre baskısının da etkili olduğu görülmektedir (Samlı ve ark., 2006; Radwan ve Sapsford., 2016). Bu bağlamda eğitim materyallerinin artırılması, medya araçlarında anne sütünü destekleyici paylaşımlar yapılması, formül süt reklamlarının azaltılması, içeriklerinden bahsedilirken “anne sütü gibi, anne sütüne en yakın” ibarelerin

olmamasının çevre baskısının ve toplumun düşünceleri üzerine etkili olacağı düşünülmektedir.

2. “Sütanneliğin güvenilir olduğu düşüncesi”

Kara ve ark. (2013) tarafından annelerin anne sütü bankası ve süt anneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %47,3’ ünün ihtiyacı olması durumunda bebeğine bir yakınından süt almak isteyebileceğini, %87,5’ inin sütünü vereceği bebeği bilmek istediğini, annelerin bir kısmının sütannelerinin var ve bunların komşuları olduğunu belirttikleri görülmüştür. Aykut ve ark. (2012) tarafından annelerin sütannelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışlarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %10,7’ sinin sütanesi var ve bu annelerinde %82,3’ ünün sütanesinin akrabaları olduğu; %5’ inin başka bir çocuğu emzirdiği ve bu çocukların %74,2’ sinin akrabaları olduğu; %5,2’ sinin kendi çocuklarının sütannelerinin var ve bu annelerin %81,3’ nün akraba olduğu görülmüştür. Samlı ve ark. (2006) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin cevaplarında “İlk 5 gün sütüm yoktu, tanıdık kadınlar gelip emzirdi. Şerbet de verdik. Sonra sütüm geldi.” ifadesinin olduğu görülmüştür. Karadağ ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi, emzirme, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin annelerin bilgi, tutum ve görüşlerini belirlemesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %12,6’ sının tanımadığı bir annenin sütü ile bebeğini besleyebileceğini, %30,7’ sinin ise anneyi tanıma durumunda bebeğini annenin sütü ile besleyebileceğini belirttiği görülmüştür. Rabinowitz ve ark. (2018) tarafından donör anne sütü, bebek maması, arkadaş veya akrabalar arasında gayri resmi olarak paylaşılan süt ve internet üzerinden bir satıcıdan alınan süt dahil olmak üzere farklı takviye seçeneklerine ilişkin tüm-genel bakış açılarını tanımlama amacıyla yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde anneler akrabalarıyla, kardeşlerimle süt alışverişi yapabileceğini, çünkü onları tanıdığını, sigara içip içmediği bildiğini davranışlarını bildiğini belirttiği yanıtını verdiği görülmektedir. Bu araştırmada annelerin süt paylaşımı yapmak isteyecekleri kişilerin tanıdıkları olması, annelerin süt paylaşımına sıcak bakmalarını sağladığını göstermektedir. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda annelerin çocuklarının ve kendilerinin sütannelerinin var olduğu, bu kişilerin ise akrabaları veya tanıdıkları

olduğu görülmüştür (Samlı, 2006; Aykut ve ark., 2012; Kara ve ark., 2013). Sütanneliğin geleneklerde var olması, sütannelerin ve süt kardeşlerinin bilinmesi, bildiği kişinin temiz, güvenilir olduğu düşüncesi, sütünü anne sütü bankası gibi herhangi bir aracı kullanmadan vereceği düşünceleri bebek beslenmesinde sütanneliğin olumlu olduğu düşüncelerini yarattığını göstermekte ve düşündürmektedir. Can ve ark. (2014) tarafından toplumun emzirme ve süt paylaşımı uygulamalarını belirlemek ve süt annelik konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada anneler sütanneliğin yararının farklı bir yönüne değinmiş olup, annelerin % 55,4' ünün sütanneliği yararlı bulduğunu, neden yararlı olduğu sorulduğunda ise sütanneliğin sevap olduğu, çocuklar ve sütanneler için yararlı, % 24,2' sinin ise yararlı olmadığını düşündüğü görülmüştür. Benzer şekilde anne sütü ile birçok çeşitli mikroorganizmaların bebeğe geçişi olabilmektedir. Sütanne emzirmesinde sütannenin enfeksiyon durumu bilinemez. Anne sütü bankasında ise bağışçılara serolojik, sütlere pastörizasyon işlemi ve bakteriyolojik testler uygulanmaktadır. Bu işlemler ile sütler ile hastalık geçişi engellenmektedir. Dolayısıyla sütanne emzirmesiyle hastalık geçişi riskinin yüksek olduğu, bu sebeple anne sütü bankası açılmasında bu bilgilendirmelerin bankanın kullanım oranını artıracakı düşünülmektedir. Aksi takdirde toplumumuzun geleneksel yapısının süt bankası hakkındaki düşüncelerinin olumlu olmayacağı düşünülmektedir.

3. “Anne sütü bankasının kurulmasının olumsuz etkiler doğuracağı düşüncesi”

Gürol ve ark. (2013) tarafından Doğu Anadolu kadınlarının anne sütü bankasına yönelik bilgi ve görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin bir kısmı anne sütü bankacılığı uygulamasının sosyal ve etik yönden, bir kısmı da dini yönden problem olabileceğini düşündüğü görülmüştür. Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin %43,8' inin anne sütü bankasının olması durumunda süt bağışında bulunmak istemediklerini belirtmiş; bunu belirten annelerin %66,5' inin süt kardeş evliliklerine sebebiyet vereceği düşüncesinde olduğu görülmüştür. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin bir kısmı emzirmese de dahi anne sütü bankasından bebeğine süt almak istemeyeceğini, bunun sebebinde annelerin büyük bir kısmı dinen uygunsuz olduğunu belirttikleri görülmüştür. Kaya Şenol ve Aslan (2017) tarafından kadınların anne sütü bağışı ve

anne sütü bankası hakkında görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin yarısı anne sütü bankasını sakıncalı cevabını vermiş, bu annelerin de %23,6' sının süt bağışının dinen uygun olmadığı cevabını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmaya katılan annelerin bir kısmı sütanneliğin dinen olmasına bağlı olarak anne sütü bankasının yararlı olacağı düşüncesinde olup, bir kısmı da süt kardeş evliliklerine sebebiyet vereceği, bu yüzden dinen uygunsuz olacağı düşüncesindedirler. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda da benzer bulgulara rastlanmaktadır (Aykut ve ark., 2012; Gürol ve ark., 2013; Ekşioğlu ve ark., 2015; Kaya şenol ve Aslan, 2017). zdemir ve ark. (2014) tarafından Müslüman din bilimcilerinin anne bebek beslenmesi, anne sütü, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin bilgi, tutum ve görüşleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada katılımcıların %95' inin bebeğin kendi annesinin sütünün olmaması durumunda başka bir anne sütü ile beslenebilir cevabını verdikleri görülmüştür. Diyanet İşleri Başkanlığı' nın 14.06.2012 tarihindeki mütalaasında Anne Sütü Merkezi' nin kurulmasında dini açıdan sakıncalı olmaması için yedi adet şart belirtilmiştir (<https://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-18911c.pdf>, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2018). Sosyal medyadaki toplum bilgilendirme mesajlarında, hastanelerde yapılan araştırma ve bilgilendirmelerde bu şartların belirtilmesinin, annelerin anne sütü bankasına yönelik fikirlerinde değişiklikler yaratacağı dşnlmektedir. Anne sütüyle beslenme bebek sağlığı ve geleceğin toplum sağlığı açısından oldukça önemlidir.

7. 1. 8. Tema 8: Anne sütü bankası farkındalığı

1. "Anne sütü bankasının işleyişine yönelik düşünceler"

Kara ve ark. (2013) tarafından annelerin anne sütü bankası ve süt anneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %87,5' inin sütünü verdiğinde kişiye tanımak isteyeceğini belirttiği görülmüştür. Leung ve Yau (2015) tarafından Hong Kong' ta emziren anneler arasında annelerin anne sütü bankasının kurulumu ve anne sütü bağışı üzerine tutumlarının araştırılması amacıyla yapılan niteliksel araştırmada "*Bir anne sütü bankasının kurulması halk için olumlu bir gelişme olacaktır. Bir kan bankası*

kurulmasında olduğu gibi, devlet anne sütü bankasını kurmanın ve takibinin sorumluluğunu taşır. Bağışlanan anne sütü insan vücudunda kullanılacaktır. Bence dikkatle izlenmelidir. İhtiyacı olan bebekler için bağışlanan anne sütü kalitesini sağlamak ve bağışçı ve alıcılar için yasalar, politikalar ve kılavuzlar oluşturmak önemlidir.” ifadeleri görülmektedir. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya’ da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %94,4’ ünün anne sütünün toplanması ve saklanması faydalı değildir yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmaya katılan anneler anne sütü bankasının işleyişine yönelik güven duygusu olduğunu belirtmelerinin yanında, enfeksiyon kontrolünün yapılacağı, kurum olmasından dolayı risk almak istenilmeyeceği, prosedür olarak işleyişin düzenleneceği ile ilgili kendi fikirlerini de belirtmişlerdir. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda anneler süt paylaşımında kişinin tanınması, bilinmesi üzerinde durdukları görülmektedir. Bunun nedeninin çalışmaların sınırlı olması, nicel çalışmalara daha çok yer verilmesi ve Türkiye’ de bir anne sütü bankası olmaması sebebiyle de bilgi eksikliğine bağlı olduğu düşünülmektedir. Araştırmanın sorularından biri olan “S1: Annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgileri yeterli midir?” sorusu “hayır” olarak yanıtlanmıştır.

2. “Preterm bebek annelerinin anne sütü bankası ile ilgili farklı bakış açısı”

Wilson (2012) tarafından bebeklerin yenidoğan ünitesinde yatan preterm bebek annelerinin anne sütünü ile ilgili duygu ve deneyimlerini araştırmak amacıyla yapılan çalışmada annelerin cevaplarında preterm doğumun hiç kimse tarafından beklenmedik birşey olduğu, diğer anneleri görünce bebekten erken zamanda ayrılıp bırakmanın zor olduğunu ifadeleri görülmüştür. Mackenzie ve ark. (2013) tarafından anne sütü bankası olmayan bir bölgede annelerin anne sütü bankası ile ilgili tutumunu belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmadaki preterm bebek annelerinin anne sütü bankasının sütü az olan annelerin bebeklerine yararlı olacağı, anne sütü bankası olduğu zaman bebeklerin formül sütler ile beslenmeyeceği ve hastalıklardan korunacağı gibi ifadelerinin olduğu görülmüştür. Machado ve ark. (2015) tarafından Granada’ da süt bağışında bulunan bir grup annenin bununla ilgili deneyimlerini, inançlarını, motivasyonlarını ve zorluklarını anlama amacıyla yapılan

niteliksel çalışmada annelerin ifadelerinde prematüre bebekler için süt bağışının iyi olduğunu belirttikleri verdikleri yanıtlarda görülmektedir. Bu çalışmada katılımcıların preterm anneler olmasına bağılı olarak annelerin özellikle bebeğın kilo ve hafta olarak küçük, hastanede yatıyor, ve bazı annelerinde hastanede bakım için kalıyor olmasına bağılı olarak term bebek annelerinden farklı düşünebileceklerini ifade etmişlerdir. Wilson (2012), Mackenzi ve ark. (2013), Machado ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmalarda benzer bulgulara ulaşılmıştır. Preterm bebeklerin hayati risklerinin daha yüksek olması, uzun süre hastanede yatış öykülerinin olması, term bebeğe oranla daha fazla sağılık problemleriyle karşılaşma ihtimali olmasına bağılı olarak preterm annelerin anne sütü bankası ile ilgili bakış açılarının farklı olduğu düşünölmektedir. Çalışmamızın bu kısmında annelerin preterm doğum yapmasına bağılı olarak araştırmanın sorularından biri olan “S2: Annenin olumsuz yaşam deneyimleri (daha önceki canlı/ölü doğumlar, preterm doğum öyküsü, gebelik sürecinde sorunlar vb) anne sütü bankasına karşı tutumlarını etkiler mi?” sorusu “evet” olarak yanıtlanmıştır. Burada yenidoğan hemşiresine düşen en önemli görev doğum sonu en yakın dönemde anne-bebek teması açısından kanguru bakımını sağılamak, preterm annelerine süt sağımaları açısından destek olma, mümkünse süt sağıma sırasında bebeğın uygun fotoğrafının ve video görüntüsünün sağılanması, diğerk preterm bebek anneleriyle tanıştırma olduğu düşünölmektedir. Bunların anne sütünü artmasında etkili olacağı düşünölmektedir.

3. “Anne sütü bankası ile ilgili toplumsal farkındalık oluşturma”

Samlı ve ark. (2006) tarafından annelerin süt çocuğı beslenmesi ve emzirme konusundaki bilgi ve uygulamalarının saptanması amacı ile yapılan niteliksel çalışmada annelerin verdiği cevaplardan “*Bana beslenme konusunda kitapçık verildi. Çok işime yaradı. Köyde doğum yapan birine de gönderdim.*”, “*Hastanelerde beslenme konusunda ayda bir iki saatlik toplantılar olsa veya sağılık ocağı hemşireleri bizi eğitim için çağırırsa, seve seve giderdim.*” ifadesinde bulunduğu görölmüştür. Leung ve Yau (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin verdikleri cevaplarda “*Hastaneden taburcu olduktan sonra bebeğimi beslenmesinde kendimi yalnız hissettim ve kendimi izole etti. Çünkü ailem bunun destekçisi değildi. Anne sütünün formüller kadar besleyici olmadığını söylediler çünkü formül süt üretici*

reklamlarında pek çok takviyenin eklendiğini duyuyorlardı. Bebeğimin sürekli ağladığını, zayıf olduğunu söylediler. Sütümün yetersiz olduğunu, bebeğimin sütümü sevmediğini düşündüler. Bebeğin formül süt ile beslenmesi durumunda bana yardım etmeyi teklif ettiler.” ifadesi görülmektedir. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada anne sütü bankasını duyduğunu belirten annelerin %14,3’ ünün sağlık personellerinden, %85,7’ sinin ise sosyal haberleşme araçlarından duyduğunu ifade ettiği görülmektedir. MacKenzie ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada preterm anneleri doğum öncesi dönemdeki bilgilendirmelerin, broşürlerin, magnetlerin, sosyal medyanın teşvik için önerdikleri görülmektedir. Miranda ve ark. (2016) tarafından anne sütü bankası için süt bağışında bulunan kadınların duygu ve düşüncelerini almak amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin verdikleri cevaplarda anne sütü bankası ile ilgili doğum öncesi dönemde annelerin teşvik edilmesinin banka konusunda yararlı olabileceğini düşündükleri görülmüştür. Bu çalışmada annelerin verdiği cevaplarda sağlık personelleri ve sosyal medyadan bilgilendirmenin önemine değindikleri görülmüştür. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda ise annelerin, sağlık personellerine, iletişim için kullanılacak materyallere, sosyal haberleşme araçlarına bilgi almak açısından da önem verdikleri, verdikleri bilgiler doğrultusunda bebek beslenmesinin etkilendiği görülmektedir (Samli, 2006; Ekşioğlu ve ark., 2015; Leung ve Yau, 2015; Miranda ve ark., 2016). Bu bağlamda hemşirelere ve sağlık personellerine düşen en önemli görev doğum öncesi ve sonrası yapılan eğitimlerin, hastanelerdeki bilgilendirmelerin, temel sağlık hizmeti veren kuruluşlarda da verilmesi gerekli eğitimlerin ve toplum sosyal haberleşme araçlarından bilgilendirmelerin yapılması, sosyal mesajların verilmesi eğitim ve iletişim için materyallerin hazırlanması anne ve bebek sağlığı açısından anne sütünün önemine olan vurguyu artırır. Anne sütü bankasının sağlık açısından önemi göz önünde bulundurulduğunda kurulmasındaki etkinliği yadsınamaz bir gerçek olduğu düşünülmektedir.

4. “Anne sütü bankasının gerekliliğine yönelik fikirler”

Aykut ve ark. (2012) tarafından yapılan çalışmada annelerin %61,6’ sının anne sütü bankası uygulamasını doğru bulduğunu belirttiği görülmüştür. Gürol ve ark. (2013) tarafından Doğu Anadolu kadınlarının anne sütü bankasına yönelik bilgi ve

görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %64,3' ünün anne sütü bankasının ülkemizde olmasını istediği görülmektedir. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin %71,3' ünün anne sütü bankasının kurulmasını istemekte olduğunu belirttiği görülmektedir. Leung ve Yau (2015) tarafından yapılan niteliksel araştırmada *“Bir anne sütü bankasının kurulması halk için olumlu bir gelişme olacaktır. Bir kan bankası kurulmasında olduğu gibi, devlet anne sütü bankasını kurmanın ve takibinin sorumluluğunu taşır. Bağışlanan anne sütü insan vücudunda kullanılacaktır. Bence dikkatle izlenmelidir. İhtiyacı olan bebekler için bağışlanan anne sütü kalitesini sağlamak ve bağışçı ve alıcılar için yasalar, politikalar ve kılavuzlar oluşturmak önemlidir.”* ifadesi görülmektedir. Gelano ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde anne sütü bankasının açılması hakkında anne sütüne ihtiyacı olan bebekler için faydalı olacak, çocuk sağlığına önemli açıdan katkı sağlayacaktır ifadeleri yer almaktadır. Bu araştırmaya katılan annelerin bir kısmında bebeğin sağlığını sürdürmesinde, anne sütünün etkinliği açısından bilgi eksikliği olduğu görülse de anne sütünün genel olarak bebek sağlığı üzerindeki etkileri ile ilgili bilgi sahibi oldukları büyük oranda görülmüştür. Aynı zamanda annelerin Türkiye’ de anne sütü bankasının olmadığını, anne sütü bankası kurulması durumunda, özellikle bankadan süt almakta kararsız olan annelerin dahi bankanın bir ihtiyaç olduğunu belirttikleri de görülmüştür. Ülkemizde anne sütü bankası ile ilgili yapılan çalışmalarda da annelerin çoğu Türkiye’ de anne sütü bankasının olmadığını bilmekte, ulaşılan çalışmalarda ise anneler anne sütünün önemini göz önünde bulundurduklarında bankanın bir ihtiyaç olduğunu düşünmekte olduğu görülmektedir (Aykut ve ark., 2012; Gürol ve ark., 2013; Ekşioğlu ve ark., 2015; Leung ve Yau, 2015; Gelano ve ark., 2018).

7. 1. 9. Tema 9: Anne sütü bankası kurulumu

1. “Anne sütü bankasının kayıt sistemine yönelik fikirler”

Kara ve ark. (2013) tarafından annelerin anne sütü bankası ve süt anneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %59,8' inin anne sütü bankasından faydalanmak istemediğini, bu annelerin bir kısmı kimden süt alındığını bilmediği için almak istemediğini belirttiği

görülmüştür. Leung ve Yau (2015) tarafından Hong Kong' ta emziren anneler arasında annelerin anne sütü bankasının kurulumu ve anne sütü bağıışı üzerine tutumlarının araştırılması amacıyla yapılan niteliksel araştırmada annelerin cevaplarında *“Bir anne sütü bankasının kurulması halk için olumlu bir gelişme olacaktır. Bir kan bankası kurulmasında olduğu gibi, devlet anne sütü bankasını kurmanın ve takibinin sorumluluğunu taşır.”* ifadesinde bulunduğu görülmektedir. Karadağ ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi, emzirme, sütannelik, süt kardeşlik ve anne sütü bankalarına ilişkin annelerin bilgi, tutum ve görüşlerini belirlemesi amacıyla yapılan çalışmada batılı tip bir anne sütü bankası olması durumunda annelerin %9,6' sının bankaya sütünü bağıışlamak istediğini, %6,9' unun da bankadan süt almak istediğini, alternatif tip bir anne sütü bankası olması durumunda annelerin %44,2' sinin bankaya sütünü bağıışlamak istediğini, %31,2' sinin bankadan süt almak istediği belirttiği görülmüştür. Bu çalışmaya katılan annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgisinin olmadığı görülmüş; fakat anneler anne sütü bankası olması halinde bankanın kayıt sistemine yönelik düşüncelerini belirtmişlerdir. Alnyazın taramasında ulaşılan çalışmalardan ülkemizde yapılanlar annelerin bilmediği kişiye süt vermek ya da bilmediği kişiden süt almak istememesi, süt kardeşle evlenme durumunun olduğunu düşünmeleri, batılı tipte olan anne sütü bankası ile alternatif tipte olan anne sütü bankasına göre süt paylaşım oranlarının daha düşük olması bankanın kayıt sistemine yönelik tutumlarını göstermektedir (Kara ve ark., 2013; Karadağ ve ark., 2015). Leung ve Yau (2015) tarafından yapılan çalışmada ise anne sütü bankasının takibinin devlet tarafından yapılmasına değinildiği görülmektedir. Anne sütü bankalarının kayıt sistemlerine bakıldığında bağıışçıya ait kimlik bilgileri, özgeçmiş bilgileri, tarama sonuçları, paylaşım için onayı, paylaşım çizelgesi, hijyen sağlanması ve sürdürülmesi, sütün sağılmasından bankaya ulaşmasına kadarki aşamaların eğitimleri, idari kayıtlara bakıldığında bankadaki ve bağıışçı ile alıcılara verilen malzemeler, dolapların sıcaklık kontrolleri, şişelerin sayısı, bağıışçı sayıları, pastörizasyon işleminin aşamaları, bakteriyolojik testler, bütçe, süt kullanılması durumunda bunun nedeni, bunu belirleyen sağlık personeli bilgileri, hastanelerden istek yapıldığında bilgileri, alıcıya ait onay formu, kimlik bilgileri, verilme sebebi kayıt altına alınır (Kim ve Unger, 2010; Kadioğlu ve Şahin, 2014; Kul Uçtu ve Özerdoğan, 2017). Annelerin anne sütü bankası ile ilgili

düşüncelerinin olumsuz olmasının sebeplerinden birisi de anne sütü bankası ile ilgili bilgi eksikliği olduğunu düşünülmektedir. Anne sütü bankasının açılması söz konusu olduğunda açılmasından önce başlayarak bankanın işleyişiyle ilgili bilgilendirmelerin olması, sosyal medya araçlarında anne sütü bankasının özellikle bunlarla ilgili bilgilendirmelerin yapılması, süt kardeş evliliği düşüncesine yönelik olarak yapılmış olan çalışmalarında ışığında Diyanet İşleri Başkanlığı' nın mütalaasında belirttiği şartlarının belirtilmesi anne sütü bankası açısından yararlı olacağını düşündürmektedir. Annelerin bu gibi düşüncelerine bağlı olarak hemşirelerin anne sütü ve emzirme ile ilgili eğitimlerinin her anneye atlanılmadan verilmesi anne sütü paylaşımı ile ilgili farkındalığı artıracaklarını düşündürmektedir.

2. “Anne sütü bankasında olası enfeksiyonu önlemeye yönelik fikirler”

Leung ve Yau (2015) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin ifadelerinde bağışlanan anne sütlerinin hijyen ve kontrol açısından hükümet izlemeli ve sorumlu olmalı, bağışçının ve doğum yapanın sağlık durumunu izlemeli, hükümet ve sağlık çalışanları bağışlanan anne sütünün uygun şekilde kullanılmasını sağlamalıdır gibi ifadelerde buldukları görülmektedir. Gelano ve ark. (2018) tarafından Doğu Etiyopya' da seçilmiş dört devlet hastanesinde anneler arasında bağışçı süt bankacılığı konusunda farkındalığı belirlemek amacıyla yapılan çalışmada anne sütü bankacılığında kabul etmek istemeyen annelerin %43,9' nun hijyenik olmayan süt toplama korkusunun olduğu, annelerin ifadelerinde “*Özellikle donör annenin sağlığı kontrol edilirse, bebeğini besleyemeyen anneler için anne sütü bağışlanması bir çözüm olacaktır*” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu araştırmaya katılan annelerin anne sütü bankasında enfeksiyonu önlemeye yönelik fikirleri olduğu görülmüştür. Bu fikirler annelerin anne sütü bankası ile ilgili olumlu düşüncelerinin olduğunu düşündürmektedir. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmaların niceliksel yapıda olmasına bağlı olarak annelerin büyük bir kısmı sadece anne sütü paylaşımında enfeksiyon riski ile ilgili endişeleri görülmekte; ancak enfeksiyonu önlemeye yönelik fikirleri sorulmadığından bilinmemektedir (Samlı, 2006; Aykut ve ark., 2012; Kara ve ark., 2013; Ekşioğlu ve ark., 2015; Karadağ ve ark., 2015). Leung ve Yau (2015), Gelano ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların önerilerinin olması çalışmanın niteliksel olması ile ilişkili

olup, bu gibi çalışmalara daha çok yer verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Anne sütü bankalarının enfeksiyon bulaşma riski ile ilgili olarak prosedürlerine bakıldığında öncelikle süt bağışında bulunmak isteyen kişilerin sağlık durumları, alışkanlıkları ve yaşam biçimleri değerlendirilmesinden sonra gerekli serolojik testler uygulanır. Uygun olan bağışçıların sütleri toplanır ve sütler gerekli bakteriyolojik testlerden geçirilir. Pastörizasyon işlemi uygulanır ve işlem sonrası uygulanan bakteriyolojik testten geçemeyen sütler imha edilir. Bağışçılara hijyen kuralları ile ilgili eğitimler verilir. Çalışanlar için enfeksiyon kontrolü dahil olmak üzere sürekli hizmetiçi eğitimler düzenlenir (Kim ve Unger, 2010; National Institute for Health and Clinical Excellence, 2010; Kul Uçtu ve Özerdoğan, 2017). Anne sütü bankasından süt paylaşımı yapılması sırasında enfeksiyon bulaşma riski düşüncesi hem Türkiye’ de anne sütü bankasının olmamasına bağlı olarak anne sütü bankasının işleyişini bilmemeleri, hem de bebeklerinin sağlığı hakkında annelerin genel endişelerinin olması olarak düşünülmektedir. Anne sütü bankası kurulumunda ve sonrasında düzenli olarak anne sütü bankasının işleyişi açısından yazılı eğitim materyallerinin olması, medya araçlarından anne sütü bankasının kayıt sistemine, işleyişine yönelik bilgilendirmelerin olması anne sütü bankası kullanımı açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Burada hemşire ve sağlık çalışanlarına düşen en önemli görev anne eğitimi sırasında annenin endişelerine bağlı olarak optimum yarar göreceği zaman da eğitimleri planlaması, annenin endişelerinin giderilmesi için bebeğinin sağlık durumuyla ilgili bilgilendirmenin yapılmasında görev alması, anneye aynı zamanda temizlik açısından hastane kurallarının hatırlatılması olduğu düşünülmektedir.

3. “Anne sütü bankasından süt alım koşulları”

Mackenzie ve ark. (2013) tarafından anne sütü bankası olmayan bir bölgede annelerin anne sütü bankası ile ilgili tutumunu belirlemek amacıyla yapılan niteliksel çalışmadaki preterm bebek annelerinin anne sütü bankasının sütü az olan annelerin bebeklerine yararlı olacağı, anne sütü bankası olduğu zaman bebeklerini formül süt ile beslenmeyeceği ve hastalıklardan korunacağı gibi ifadelerinin olduğu görülmüştür. Gelano ve ark. (2018) tarafından yapılan çalışmada annelerin ifadelerinde anne sütü olmayan bebeğe süt vermenin, onu desteklemenin iyi bir fikir

olduğu, aynı odada yatan bir annenin de hasta olduğu için bebeğine sütünü veremediği ve bunun mutluluk sebebi olduğu, diğer ülkelerden beslenen bebekler için bağışlanmış anne sütü olduğu bunun özellikle yetimhanelerde mevcut olduğu, ancak ülkelerinde bu gibi uygulamanın bulunmadığı yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu çalışmada anneler ülkemizde bir anne sütü bankası açılacaksa anne sütü bankasından herkesin süt almaması gerektiği, ihtiyacı olanların süt alması gerektiği, aksi halde bu durumun suistimal edileceği cevabını verdikleri görülmüştür. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalar incelendiğinde ise anneler anne sütü bankasından süt alımında ihtiyaç durumunu açıkça belirtmemiş fakat ihtiyaç durumunda başka bebeği emzirmenin, bebek için süt sağmanın mümkün olabileceği, preterm doğumun beklenmedik bir olay olması, preterm bebeklerin anne sütü ihtiyacı olacağı cevabını verdikleri görülmektedir (Aykut ve ark., 2012; Kara ve ark., 2013; Wilson, 2012). Bharadva ve ark. (2014) tarafından hazırlanan insan sütü bankası klavuzu adlı derlemede anne sütü bankasından süt alım koşullarında öncelikli olarak preterm, hasta, doğum sonrası anne sütünün geçici veya kalıcı süre ile kesilmesi gereken, annelerinin sütü gelmeyen anne sütü yetersizliği olan bebekler için; anne sütünün terapötik yararları göz önünde bulundurulduğunda, kısa bağırsak sendromu, sepsis, omfalosel, gastroşizis, bağırsak tıkanıklığı ve bağırsak fistüllerinde cerrahi sonrası bağırsak iyileşmesinin sağlanabilmesinde, annesi ölmüş, annesi tarafından terk edilmiş bebeklerin beslenmesinde anne sütü temini açısından koşul olarak belirtildiği görülmektedir. Anne sütünün yararları göz ardı edilemez bir gerçektir. Özellikle preterm bebekler için anne sütü eşsiz, preterm bebeğin ihtiyacına uygun bir besindir. En başta preterm bebekler olmak üzere anne sütüne ihtiyaç, bebeklerin anne sütlerinin yeterli olmamasına bağlı olarak söz konusu olabilmektedir. Araştırmanın sorularından biri olan “S2: Annenin olumsuz yaşam deneyimleri (daha önceki canlı/ölü doğumlar, preterm doğum öyküsü, gebelik sürecinde sorunlar vb) anne sütü bankasına karşı tutumlarını etkiler mi?” sorusu “evet” olarak yanıtlanmıştır.

4. “Anne sütü bankasının kurulması halinde bankadan anne sütü kullanılmasına etkisi olacak faktörler”

Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi için anne sütü bankasının kullanımında annelerin algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin bir kısmının neden anne sütü bankasını kullanmak istedikleri sorusuna doktor tavsiyesi ve formül sütlerin pahalı olduğu, red etme nedenleri sorulduğunda ise formül sütü tercihi, eş ve yasaların korkusu, eş ve geleneklerin korkusu cevabını verdikleri görülmektedir. Ekşioğlu ve ark. (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin %41,6' sının anne sütü bankasının duyduğunu belirtmiş, bu annelerinde %14, 3' ünün sağlık personellerinden, %85, 7' sinin ise sosyal haberleşme araçlarından duyduğunu ifade ettiği görülmüştür. Leung ve Yau (2015) tarafından yapılan niteliksel çalışmada annelerin verdiği cevaplarda hükümetin emzirmeyi desteklemesi ve teşvik etmesinin emzirme oranlarına dolayısı ile de anne sütü bankasını destekler şekilde olacağı, hükümetin ekipman olarakta anne sütü bankasını kullanacakları desteklemesinin onları rahatlatacağını belirttikleri cevabını verdikleri görülmektedir. Machado ve ark. (2015) tarafından Granada' da süt bağışında bulunan bir grup annenin bununla ilgili deneyimlerini, inançlarını, motivasyonlarını ve zorluklarını anlama amacıyla yapılan niteliksel çalışmada annelerin ifadelerinde eşinin onu desteklediğini sütlerin ulaşımında ona destek verdiğini, ailelerinin annenin süt bağışına destek verdiğini sütü bankaya ulaştırma aşamasında yardımcı olduklarını, bir anne süt bağışı yaptığını belirttiğinde çevresindekilerin şaşırıldığını, fakat onların annenin çok iyi birisi olduğunu belirttiği ve annenin onların üzerinde pozitif bir etki yaratmasının ona mutlu ve motive ettiği yanıtlarında görülmektedir. Bu araştırmada anne sütü bankası olması halinde sosyal çevrenin, bilgilendirme araçlarının, sosyal medyanın, baba düşüncesinin bankadan anne sütü kullanılmasına etkisi olacak faktörler olduğu görülmüştür. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda da benzer bulgular olduğu görülmektedir (Abhulimhen ve ark., 2015; Ekşioğlu ve ark., 2015). Bu konuda bebek sağlığı konusunda hemşirelere düşen görevde anne sütünün öneminin vurgulanması için her doğum yapan, yapacak olan anneye gerekli anne sütü, emzirme ve gerekli durumlarda süt sağılması, saklanması konularında eğitimlerin verilmesi, annelerin oldukça emzirme ve anne süt konusunda motive edilmesi olduğu düşünülmektedir. Çalışmamızda ve literatürde de belirtildiği gibi bilgilendirme araçlarının anne sütü, emzirme ve bunun için teşvik etmede

olumlu bir etkisinin olduğu görülmekte, bunlarla ilgili gerekli materyal hazırlanma ve hastanenin uygun olabileceği kısımlarında yer verilmelidir.

7. 1. 10. Tema 10: Kararsızlık

1. “Çeşitli nedenlerle anne sütü bankasından süt alımı konusunda kararsız kalma”

Kara ve ark. (2013) tarafından annelerin anne sütü bankası ve süt anneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin %23’ ünün anne sütü bankası olması durumunda anne sütü bankasından süt alma konusunda kararsız olduğunu belirttiği görülmüştür. Can ve ark. (2014) tarafından toplumun emzirme ve süt paylaşımı uygulamalarını belirlemek ve sütannelik konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmada annelerin %29,8’ inin sütanne olup olmama arasında kararsız kaldığı görülmüştür. Abhulimhen-Iyoha ve ark. (2015) tarafından bebek beslenmesi için anne sütü bankasının kullanımında annelerin algısını belirlemek amacıyla yapılan çalışmada annelerin %2’ sinin anne sütü bankasından süt almada, %14’ ünün anne sütü bankasına sütünü bağışlamada kararsız kaldıkları görülmektedir. Bu araştırma sonucunda annelerin özellikle süt alımı konusunda süt paylaşımında bulunacakları kişiyi bilmemelerine, süt miktarına, bilgi eksikliğine bağlı olarak kararsız kaldıkları görülmüştür. Alanyazın taramasında ulaşılan çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır (Kara ve ark., 2013; Can ve ark., 2014; Abhulimhen-Iyoha ve ark., 2015). Annelerin kararsız kalmalarının sebeplerinden en önemlileri süt kardeş evliliklerinin ortaya çıkabileceği, hastalık geçişi olabileceği olduğu görülmekte ve düşünölmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı’ nın 14.06.2012 tarihindeki mütalaasında Anne Sütü Merkezi’ nin dini açıdan sakıncalı olmaması için belirtilen yedi adet şartın annelere bilgilendirmeleri sırasında açıklanması karar vermelerinde etkili olacağı düşünölmektedir (<https://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-18911c.pdf>, Erişim Tarihi: 18 Kasım 2018). Anne sütü bankasının prosedür ve protokolleri hakkında annelerin bilgilendirilmesi, anne sütünün özellikle preterm bebek sağlığındaki önemi açısından vurgulanması annelerin kararsızlığının giderilmesi ve düşöncelerinin şekillenmesinde etkili olacağı düşünölmektedir. Annelerin verdikleri cevaplardan anne sütü bankası ile ilgili bilgi eksikliğinin kararsızlığa neden olduğu görülmekte

bunun da araştırmanın sorularından biri olan “S1: Annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgileri yeterli midir?” sorusu “hayır” olarak yanıtlanmıştır.

Sonuç olarak;

Araştırmada annelerin anne sütü bankası ile ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu ve annelerin olumsuz yaşam deneyimlerinin anne sütü bankasına karşı tutumlarını olumlu etkilediği saptanmıştır.

Araştırma bulguları doğrultusunda;

- Anne sütü bankasının açılmasında etkili olacağı düşünülerek özellikle yenidoğan hekimleri ve hemşireleri tarafından anne sütü bankasının gerekliliğine yönelik raporlar hazırlanmalı ve araştırmalar artırılmalıdır.
- Anne sütü bankasının açılması durumunda banka açısından bilinçlenmek açısından öncelikle sağlık çalışanlarına özellikle de yenidoğan hekim ve hemşirelerine bankanın işleyişiyle ilgili eğitimler verilmelidir.
- Toplumda anne sütü bankası ile ilgili bilgi yetersizliğine bağlı olarak bankanın açılması durumunda toplumun bilgi edinmesi açısından bankanın işleyiş prosedürü, kayıt, enfeksiyon kontrolü ile ilgili afişler, broşürler hazırlanmalıdır; bunlara sosyal haberleşme araçlarında yer verilmelidir.
- Diyanet İşleri Başkanlığı’ nın 14.06.2012 tarihindeki mütalaasında Anne Sütü Merkezi’ nin kurulmasında dini açıdan sakıncalı olmadığı belirtilmiştir. Anne sütü bankası açılması durumunda, sağlık çalışanlarının ve annelerin eğitimlerinde -anne sütü bankasına karşı tutumların olumlu etkileneceği varsayılarak- toplum düzeyinde yapılacak bilgilendirmelerde dini açıdan sakınca olmadığı yönündeki açıklama vurgulanmalıdır.

8. KAYNAKLAR

1. Abhulimhen-Iyoha BI, Okonkwo IR, Ideh RC, Okolo AA. Mothers' perception of the use of banked human milk for feeding of the infants. *Niger J. Paed.* 2015; 42(3): 223– 227.
2. Alan S, Erdeve Ö. Enteral beslenmede gelişen sorunlar ve yönetimi. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu, Asiye Nuhuğlu (Editörler). *Prematüre Bebeğin Enteral Beslenmesi*, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 83-98.
3. Alencar LCE, Seidl EMF. Breast milk donation: women' s donor experience. *Rev Saúde Pública.* 2009; 43(1): 1- 7.
4. Altuğ N. Patent duktus arteriozus. Uğur Dilmen (Editör). Suna Oğuz, Ömer Erdeve, Nurdan Uraş(Editör Yardımcıları). *Neonatoloji Cep Kitabı*, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara. 2010; 202-204.
5. Anderson JW, Johnstone BM, Remley DT. Breast-Feeding and Cognitive Development: A Meta-Analysis. *Am J Clin Nutr.* 1999; 70: 525-535.
6. Anne Sütü ve Emzirme Eğitim Rehberi. İstanbul Mehmet Akif Ersoy Göğüs Kalp ve Damar Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi. 2016.
7. APA (American Academy of Pediatrics). Policy Statement: Breastfeeding and the Use of Human Milk. *Pediatrics.* 2012; 129, 600–603.
8. Arslan F. T, Yeniterzi E. Preterm Bebeklerin Anne Sütü Alımı ve Ebeveynlerinin Görüşleri. *Perinatoloji Dergisi.* 2013;21: 77-84.
9. Arslan S, Bülbül A. Yenidoğan anemileri. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). *Pratik Neonatoloji*, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul. 2016; 169-174.
10. Aydın İ, Özgürtaş T, Turan Ö, Koç E, Hırfanoğlu İ. M, Açıkel C. H, Garipoğlu G, Akyol M, Tunç T, Erbil M. K. Preterm ve Term Yenidoğanların Anne Sütünün Biyokimyasal Karşılaştırması. *Türk Biyokimya Dergisi.* 2009;34: 242-249.
11. Aykut M, Yılmaz M, Balcı E, Sağıroğlu M, Gün İ, Öztürk A. Annelerin süt annelik ve anne sütü bankası konusunda bilgi tutum ve davranışları. 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Kongre Kitabı. Bursa; 2012, 921.
12. Ballard O, Morrow A. L. Human Milk Composition: Nutrients and Bioactive Factors. *Pediatr Clin North Am.* 2013; 60(1): 49-74.

13. Bayram F. Postpartum Dönemdeki Annelerin Anne Sütünün Önemi Hakkında Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. Afyon Kocatepe Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2006, Afyon (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nihal Cengiz).
14. Bertino E, Nicola PD, Giuliani F, Peila C, Cester A, Vassia C, Pirra A, Tonetto P, Coscia A. Benefits of human milk in preterm infant feeding. *Journal of Pediatric and Neonatal Individualized Medicine*. 2012; 1(1): 19-24.
15. Bharadva K, Tıwarı S, Mishra S, Mukhopadhyay K, Yadav B, Agarwal R K, Kumar V. Human Milk Banking Guidelines. *Indian Pediatrics*. 2014; 51: 469-474.
16. Braegger C, Decsi T, Dias JA, Hartman C, Kolacek S, Koletzko B, Koletzko S, Mihatsch W, Moreno L, Puntis J, Raanan S, Szajewska, Turck D, Goudoever JV. Practical Approach to Paediatric Enteral Nutrition: A Comment by the ESPGHAN Committee on Nutrition. *Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition*. 2010; 51(1): 110-122.
17. Bülbül A, Arslan S. Apne. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). *Pratik Neonatoloji, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul*. 2016; 45-50.
18. Bülbül A, Çelik M. Sarılık. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). *Pratik Neonatoloji, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul*. 2016; 29-44.
19. Bülbül A, Nuhoglu A. Prematüre beslenmesinde enteral beslenmenin önemi. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu, Asiye Nuhoglu (Editörler). *Prematüre bebeğin enteral Beslenmesi, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul*. 2013; 1-3.
20. Bülbül A. Yenidoğan Kliniğine Giriş. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). *Pratik Neonatoloji, 1. Basım, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul; 2016, 1-7*.
21. Büyüksulu N. Anne sütünde poliaminler. *Güncel pediatri*. 2015; 13: 122-126.
22. Cacho NT and Lawrence RM. Innate Immunity and Breast Milk. *Frontiers in Immunology*. 2017; 8: 1- 10.
23. Can G. Yenidoğanın Değerlendirilmesi. Olcay Neyzi, Türkan Ertugrul(Editörler). *Pediyatri, 4. Baskı, Nobel Matbaacılık, İstanbul; 2010, 349-360*.
24. Can H. C, Yesil Y, Eksioğlu A, Turfan E. C. Women' s Views on Wet Nursing and Milk Siblinghood: An Example from Turkey. *Breastfeeding Medicine*. 2014;9: 559-560.

25. Cho E S, Kim S J, Kwon M S, Cho H, Kim E H, Jun E M, Lee S. Intensive Care Unit on the Physiological Functions of Preterm Infants, Maternal–Infant Attachment, and Maternal Stress. *Journal of Pediatric Nursing*, 2016; 31, 430–438.
26. Çekmez F, Yeşilkaya S, Babacan O. Yenidoğan Muayenesi. Şirzat Yeşilkaya, Salim Özenç, Oğuzhan Babacan, Ediz Yeşilkaya (Editörler). *Aile Hekimliğinde Sağlam Çocuk İzlemi*. Ankara. 2013; 10- 19.
27. Çetinkaya E, Ertem G. Ten Tene Temasın Anne-Preterm Bebek Üzerine Etkileri: Sistematik İnceleme. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2017; 14(2): 167-175.
28. Dalgıç N, Hızıl S, Köse M.R. Ankara' nın On Merkez İlçesinde Anne Sütü İle İlgili Bilgi Tutum ve Davranışların İncelenmesi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*. 1998;3: 137-143.
29. Demirtaş B. Türkiye' de Anne Sütü Bankaları Olmalı Mı?. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011; 14(1), 73-77.
30. Dilli D. Nekrotizan Enterokolit. Uğur Dilmen (Editör). Suna Oğuz, Ömer Erdeve, Nurdan Uraş (Editör Yardımcıları). *Neonatoloji Cep Kitabı, Güneş Tıp Kitabevleri*, Ankara. 2010; 189-191.
31. Dursun M, Bülbül A. Prematüre bebeğin taburculuk sonrası beslenmesi. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu, Asiye Nuhoğlu (Editörler). *Prematüre bebeğin enteral Beslenmesi*, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 105- 117.
32. Durukan M. *Hayata Tutunan Preterm Bebekler*. 1. Basım, Aydıllisanat Yayınları, Ankara; 2012, 10-40.
33. Eker A, Yurdakul M. Annelerin Bebek Beslenmesi ve Emzirmeye İlişkin Bilgi ve Uygulamaları. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*. 2006;9: 158-163.
34. Ekşioğlu A, Yeşil Y, Turfan E. Ç. Annelerin Süt Bankası Hakkındaki Görüşleri: İzmir Örneği. *Türk Pediatri Arşivi*. 2015;50: 83-89.
35. Erdoğan S. *Araştırma: Süreç, Uygulama ve Kritik*. Ed: Erdoğan S, Nahcivan N, Esin N. Nobel Tıp Kitabevi, 2014; 131-165.
36. Freitas H, Oliveira M, Jenkins M, Popjoy O. The Focus Group, a qualitative research method. ISRC, Merrick School of Business, University of Baltimore (MD, EUA), WP ISRC No. 010298, 1998. 1-22.

37. Gelano T F, Bacha Y D, Assefa N, Motumma A, Roba A A, Ayele Y, Tsige F. Acceptability of donor breast milk banking, its use for feeding infants, and associated factors among mothers in eastern Ethiopia. *International Breastfeeding Journal*. 2018; 13(23).
38. Gomella TL. Yenidoğanın fizik muayenesi. *Neonatoloji*. Çeviri Editörleri: Çoban A, İnce Z. 6. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul; 2012, 31- 42.
39. Gökdemirel S, Bozkurt G, Gökçay G, Bulut A. Çalışan Annelerin Emzirme Sürecinde Yaşadıkları: Niteliksel Bir Çalışma. *Çocuk Dergisi*. 2008;8: 221-234.
40. Görgeç Ö, İleri S, Altun A, Darkınoğlu D, Aslan Ö, Gökmen Z, Keçeligil H. T. Bir Çocuk Hastanesine Başvuran 0-12 Aylık Bebeklerin Annelerinin Anne Sütü İle İlgili Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. *Göztepe Tıp Dergisi*. 2007;22:124-127.
41. Gribble KD. Peer-To-Peer Milk Donors' and Recipients' Experiences and Perceptions of Donor Milk Banks. *Journal of Obstetric, Gynecologic and Neonatal Nursing*. 2013; 184(1): 84-98.
42. Gündoğan B. D. Emziren Annelerin Emzirme İle İlgili Bilgi, Uygulama Ve Davranışlarının Değerlendirilmesi. İstanbul Bilim Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2012, İstanbul.
43. Güney R, Çınar N. Anne Sütü ve Mikrobiyota Gelişimi. *J Biotechnol and Strategic Health Res*. 2017;1 (Special issue):17-24
44. Gürol A, Özkan H, Çelebioğlu A. Turkish women' s knowledge and views regarding mother' s milk banking. *Collegian*. 2014;21: 239-244.
45. Gürsoy T, Yurdakök M. Preterm Bebeklerin Beslenmesi. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. 2008; 51: 240-251
46. Hot İ, Başağaoğlu İ. Tarihte sütannelik geleneği. *Türkiye Klinikleri*. 2014; 22 (2): 68-74.
47. İşler A. Preterm Bebeklerde Enteral Beslenme ve Hemşirelik Yaklaşımı. *Ege Pediatri Bülteni*. 2010; 17(2): 79-86
48. Jackson KM, Nazar AM. Breastfeeding, the Immune Response, and Long-term Health. *Journal of the American Osteopathic Association*. 2006; 106(4): 203-207.
49. Kadioğlu Ş, Şahin NH. Anne Sütü Bağışı: Türkiye' deki Durum. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*(İngilizce-HSP) 2014;1(2):102-114

50. Kara F, Yıldırım Z, Dağlı G. Annelerin anne sütü bankası ve süt aneliği konusunda bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi. 16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi. Kongre Kitabı. Antalya; 2013, 469.
51. Karadağ A, Özdemir R, Ak M, Özer A, Gümüş Doğan D, Elkıran Ö. Human milk banking and milk kinship: Perspectives of mothers in a muslim country. *Journal of Tropical Pediatrics*. 2015; 61: 188–196.
52. Kaya Senol D, Aslan E. Women' s opinions about human milk donation and human milk banking. *Biomedical Research*. 2017; 28(15): 6866- 6871.
53. Kılıçarslan Törüner E, Altay N, Arpacı T, Sarı Ç, Zıraman S, Ateş B, Çoşkun M, Bilgili G, Öztürk Ç, Polat A. Bebeğinizin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde ve Evde Bakımı. Ocak 2014.
54. Kıray Baş E, Bülbül A. Patent duktus arteriosus(PDA). Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). *Pratik Neonatoloji, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul*. 2016; 201-208.
55. Kim JH, Unger S. Canadian Paediatric Society, Nutrition and Gastroenterology Committee. Human Milk Banking. *Paediatr Child Health* 2010; 15(9): 595-598.
56. Köksal N, Aydoğdu H, Şentürk E, Perçin K, Özkan H. Anne sütünün immünolojik özellikleri. *Güncel Pediatri*. 2005; (3): 74-77.
57. Kul Uçtu A, Özerdoğan N. Anne Sütü Bankası. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2017, 4(2): 593-596.
58. Kültürsay N, Bilgen H, Türkyılmaz C. Türk Neonatoloji Derneği Sağlıklı Term Bebeğin Beslenmesi Rehberi. 2014.
59. Leung JCY, Yau SY. Perceptions of breastfeeding mothers on breast milk donation and establishment of human breast milk bank in Hong Kong: A qualitative study. *International Journal of Nursing*. 2015; 2(2): 72- 80.
60. Lissauer T, Fanaroff AA. Bir Bakışta Neonatoloji. Çeviri Editörleri: Okumuş N ve Zercioğlu A. Second Edition, Akademisyen Tıp Kitabevi, Ankara; 2013, (24-109).
61. Loftin R. W, Habli M, Snyder C. C, Cormier C. M, Lewis D. F, DeFranco E. A. Late Preterm Birth. *Obstetrics & Gynecology*. 2010;3: 10-19.

62. Machado R S, Calderon C C, Juarez M R, RioValle S J. Experiences of human milk donation in Andalucía-Spain: a qualitative study. *Enfermeria Global*. 2015; 37: 125-135.
63. Mackenzie C, Javanparast S, Lareen Newman L. Mothers' Knowledge of and Attitudes Toward Human Milk Banking in South Australia: A Qualitative Study. *Journal of Human Lactation*. 2013;29: 222-229.
64. Memişoğlu A. Düşük Doğum Ağırlıklı Bebeklerde Enteral Beslenme. *Klinik Tıp Pediatri*. 2014; 6(3), Mayıs-Haziran Özel Sayı
65. Miranda W D, Passos M C, Fatima Freitas M I, Fatima Bonolo P. *Cad. Saúde Colet.*, 2016; 24 (2): 139-144.
66. Moro G E. History of Milk Banking: From Origin to Present Time. *Breastfeeding Medicine*. 2018; 13(1): 16-17.
67. Narang A. P. S, Bains H. S, Kansal S, Singh D. Serial Composition of Human Milk in Preterm and Term Mothers. *Indian Journal of Clinical Biochemistry*. 2006; 21: 89-94.
68. Neyzi O., Ertuğrul T. (2010) *Pediatri 1-2*. Nobel Tıp Kitabevi, 4. Baskı
69. NICE Clinical Guideline. Donor breast milk banks: the operation of donor milk bank services. February 2010. <http://www.nice.org.uk/guidance/CG93>
70. Oğuz S, Alyamaç Dizdar E. Prematüre bebeğin formüla ile beslenmesi. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu, Asiye Nuhoglu (Editörler). *Prematüre bebeğin enteral Beslenmesi*, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 39- 51.
71. Okumuş N. Hayata prematüre başlayanlarprematüre tanımı, özellikleri, risk faktörleri ve komplikasyonları. Nurullah Okumuş(Editör). *Hayata Prematüre Başlayanlar*, 1. Baskı, Aysun Yayıncılık, Ankara, 2012; 13-19.
72. Oregon Pediatric Nutrition Practice Group. *Nutrition Practice Care Guidelines for Preterm Infants in the Community*. Washington, USA. 2013; 4-18.
73. Özdemir R, Ak M, Karataş M, Özer A, Doğan D.G., Karadağ A. Human milk banking and milk kinship: Perspectives of religious officers in a Muslim country. *Journal of Perinatology*. 2014; 1- 5.
74. Özdemir R, Karadağ A. Preterm Bebeğin Büyümesinde Enteral Beslenme Gereksinimleri-Enteral Beslenmede Hedefleri. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu,

- Asiye Nuhoglu(Editör). Prematüre Bebeğin Enteral Beslenmesi, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013;19-26.
75. Özen Tunay S. Prematüre Retinopatisi. Uğur Dilmen (Editör). Suna Oğuz, Ömer Erdeve, Nurdan Uraş(Editör Yardımcıları). Neonatoloji Cep Kitabı, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara. 2010; 213-215.
76. Özer A, Taş F, Ekerbiçer H. Ç. 0-6 Aylık Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü ve Emzirme Konusundaki Bilgi ve Davranışları. TAF Preventive Medicine Bulletin. 2010;9: 315-320.
77. Özkan H, Tuzun F, Kumral A, Duman N. Milk Kinship Hypothesis in Light of Epigenetic Knowledge. Clinical Epigenetics. 2012; 4: 14-16.
78. Palmquist A E L, Doehler K. Human milk sharing practices in the U.S. Maternal & Child Nutrition. 2016; 12: 278–290.
79. Papastavrou M, Genitsaridi SM, Komodiki E, Paliatsou S, RMidw, Kontogeorgou A, Iacovidou N. Breastfeeding in the Course of History. Journal of pediatrics and Neonatal Care. 2015; 2 (6): 00096.
80. Pekdemir Ş. İslam hukukuna göre anne sütü bankaları. The Journal of Academic Social Science Studies. 2015; 40: 537-554.
81. Quigley M, McGuire W. Formula versus donor breast milk for feeding preterm or low birth weight infants. Cochrane Database of Systematic Reviews. 2014, Issue 4.
82. Rabinowitz M R, Kair L R, Sipsma H L, Phillipi C A, Larson I A. Human Donor Milk or Formula: A Qualitative Study of Maternal Perspectives on Supplementation. Breastfeeding Medicine. 2018; 13(3).
83. Radwan H, Sapsford R. Maternal perceptions and views about breastfeeding practices among Emirati mothers. Food and Nutrition Bulletin. 2016; 37(1): 73-84.
84. Report of committee on nutrition. Vitamin K compounds and the water-soluble analogues. American academy of Pediatrics. 1961; 28: 501-507.
85. Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2017 Haber Bülteni. 28 Eylül 2018. Sayı: 6, T.C. Sağlık Bakanlığı Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü.

- 86.** Samlı G, Kara B, Ünalın P. C, Samlı B, Sarper N, Gökalp A. S. Annelerin Emzirme Ve Süt Çocuğu Beslenmesi Konusundaki Bilgi, İnanış ve Uygulamaları: Niteliksel Bir Araştırma. Marmara Medical Journal. 2006;19: 13-20.
- 87.** Samur G. Anne sütü. 1. Basım, Klasmat Matbaacılık, Ankara; 2008.
- 88.** Sarıkabadayı Ü. İnrakraniyal kanama, intraventiküler. Uğur Dilmen (Editör). Suna Oğuz, Ömer Erdeve, Nurdan Uraş(Editör Yardımcıları). Neonatoloji Cep Kitabı, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara. 2010; 119-121.
- 89.** T.C. Resmi Gazete. Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. 19 Nisan 2011. Sayı: 27515, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- 90.** T.C. Resmi Gazete. Türk Gıda Kodeksi- Bebek Mamaları- Bebek Formülleri Tebliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Tebliğ. 17 Aralık 1998. Sayı: 23556, Başbakanlık Basımevi, Ankara.
- 91.** Tatar Aksoy H. Anemi. Uğur Dilmen (Editör). Suna Oğuz, Ömer Erdeve, Nurdan Uraş(Editör Yardımcıları). Neonatoloji Cep Kitabı, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara. 2010; 260-266.
- 92.** Thorley V. Sharing breastmilk: wet nursing, cross-feeding, and milk donations. Breastfeeding Review. 2008; 16 (1): 25-29.
- 93.** Thureen PJ, Hay WW. Nutritional requirements of the very-low-birthweight infant. Editör: Polin RA, Neu J. Gastroenterology and Nutrition. 2. Edition, Elsevier Saunders, Philadelphia. 2012;107-128.
- 94.** Tolunay O. Türk Tıp Tarihinde Emzirme. Lokman Hekim Journal. 2014; 4 (3): 6-10.
- 95.** Torres MIU, Lopez CM, Roman SV, Díaz CA, Cruz-Rojo J, Cooke EF, Alonso CRP. Does Opening a Milk Bank in a Neonatal Unit Change İnfant Feeding Practices? A Before and After Study. International Breastfeeding Journal 2010; 5(4): 1-5.
- 96.** Tök L. Prematür ve Matür Yenidoğanda Göz Gelişimi. Uğur Dilmen (Editör). Neonatoloji Cep Kitabı, Güneş Tıp Kitabevleri, Ankara; 2010: 216.
- 97.** Töner E. K, Altay N, Arpacı T, Sarı Ç, Zıraman S, Ateş B, Coşkun M, Bilgili G, Öztürk Ç, Polat A. Bebeğinizin Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde ve Evde Bakımı. Ankara: 2014; 20-25.

- 98.** Trabzon B. Anne Sesinin Prematüre Bebekler Üzerindeki Etkisi. Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013, İstanbul (Danışman: Prof. Dr. Nesrin Aştı).
- 99.** Tunç T. Minimal enteral beslenmenin erken dönem etkileri. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu, Asiye Nuhoglu (Editörler). Prematüre bebeğin enteral Beslenmesi, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 63- 71.
- 100.** Uauy R, Koletzko B. Defining the Nutritional Needs of Preterm Infants. In: Koletzko B, Poindexter B, Uauy R, eds. Nutritional Care of Preterm Infants: Scientific Basis and Practical Guidelines. World Rev Nutr Diet. 2014, p: 4-10.
- 101.** Ünal A. 24-34. Haftalar Arasında Erken Doğum Tehdidi Tanısıyla Yatırılan Gebelerde Servikal Uzunluk Ölçümü ve Servikal Uzunluğu ≥ 15 mm Olan Gebelere Uygulanan Tokolitik Tedavinin Etkinliğinin Araştırılması. Zeynep Kamil Kadın ve Çocuk Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi. Uzmanlık Tezi, 2008, İstanbul (Danışman: Doç. Dr. Aktuğ ERTEKİN).
- 102.** WHO (World Health Organization) and UNICEF. Global Strategy for Infant and Young Child Feeding. Geneva, Switzerland. 2003; 10-11.
- 103.** WHO (World Health Organization). Born To Soon The Global Action Report on Preterm Birth. Geneva, Switzerland. 2012.
- 104.** WHO (World Health Organization). Global Nutrition Monitoring Framework: operational guidance for tracking progress in meeting targets for 2025. Geneva, Switzerland. 2017.
- 105.** Wilson D. Perceptions of mothers expressing breast milk on the neonatal unit following preterm delivery. Infant Journal. 2012; 8(6): 187- 190.
- 106.** Yeo H, Meeks M, Hallsworth. Yenidoğan Hemşireliği. Çeviri Editörü: Yurdakök M. 2. Baskı, Rotatıp Kitabevleri, Ankara; 2012, 65-79.
- 107.** Yurdakök M. Doğa ve İnsan Tarihinde Anne Sütü. Wyeth İlaçları AŞ Bilimsel Yayınları:1, İstanbul; 1996; 53-76.
- 108.** Yurttutan S, Uraş N. Prematüre bebeğin anne sütüyle beslenmesi. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu, Asiye Nuhoglu (Editörler). Prematüre bebeğin enteral Beslenmesi, 1. Baskı, İstanbul Tıp Kitabevi, İstanbul. 2013; 27- 37.
- 109.** Zübarioğlu U, Bülbül A. Apne. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). Pratik Neonatoloji, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul. 2016; 262-268.

110. Zübarioğlu U, Bülbül A. Enteral Beslenme. Ali Bülbül, Hasan Sinan Uslu (Editörler). Pratik Neonatoloji, Tıbbi Yayınlar Merkezi, İstanbul. 2016; 245-252.

9. EKLER

EK-1 Anneyi Tanıtıcı Bilgi Formu

EK-2 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

EK-3 Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları İçin Görüş Veren Uzmanlar

EK-4 Verilerin Çözümlemesini Yapan İkinci Uzman

EK-5 Raportör

EK-6 Etik Kurul Onayı

EK-7 İstanbul Beyoğlu Bölgesi Kamu Hastaneleri Birliği İzin Yazısı

EK-8 Anne Bilgilendirme Formu

EK-9 Anne Onam Formu

EK-1

ANNEYİ TANITICI BİLGİ FORMU

Sevgili anne, görüşmemize başlamadan önce anneyi tanıtıcı bilgi formunu doldurmanızı rica ederim. Bu formda 13 adet kişisel bilgi sorulmaktadır. Bu sorulara verdiğiniz yanıtlar araştırma dışında kullanılmayacaktır. Araştırmaya katılımınız için teşekkür ederim.

Gülsün ATAR

Marmara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hemşirelikte Yüksek Lisans Programı Öğrencisi

1. Yaşınız: _____

2. Mesleğiniz: _____

3. Eğitim durumunuz:

(1) Okuma yazma bilmiyor

(4) Ortaokul

(7) Lisans

(2) Okuma yazma biliyor

(5) Lise

(8) Lisanüstü

(3) İlkokul

(6) Önlisans

4. Medeni durumunuz? (1) Evli (2) Bekar

5. İş durumunuz? (1) Çalışıyor (2) Çalışmıyor

6. Doğum sayınız? Canlı doğum sayısı _____ Ölü doğum sayısı _____

7. Daha önce erken doğan bir bebeğiniz oldu mu?

(1) Evet (Kaç haftalık doğdu?) _____

(2) Hayır

8. Daha önceki çocuklarınızı emzirdiniz mi?

(1) Evet

(2) Hayır

9. Daha önceki çocuklarınızı mamayla mı beslediniz? Açıklayınız.

(1) Evet (Ne kadar süre ile) _____

(2) Hayır

10.Daha önceki çocuklarınızı emzirdi iseniz kaç yaşına kadar emzirmeyi sürdürdünüz?

1. çocuk _____

2. çocuk _____

3. çocuk _____

Diğer _____

11.Bir yaşından önce ölen bebeğiniz oldu mu?

(1) Evet (Açıklayınız) _____

(2) Hayır

12.Gebeliğiniz nasıl gerçekleşti?

(1)Normal yoldan gebe kaldım

(2)Tıbbi müdahale ile gebe kaldım (Aşılama, tüp bebek tedavisi, ilaç tedavisi vb.)

13. Anne sütü bankası ile ilgili bilginiz var mı?

(1)Evet (Açıklayınız) _____

(2)Hayır

EK-2

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

Hoş geldiniz. Öncelikle burada bulunup çalışmama ve erken doğan bebeklerimizin sağlığına katkıda bulunacağımız için teşekkür ederim. Çalışmamızın adı “Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma”dır. Burada çalışma konumuz ile ilgili bilgi ve düşüncelerinizi konuşmak için toplanmış bulunmaktayız. Konu ile ilgili size bir takım sorular yönelteceğim. Size yönelteceğim bu soruların doğru veya yanlış cevapları yoktur. Burada toplanmamızın amacı kişileri, sizleri yargılamak değil, sadece sizlerin anne sütü bankasına yönelik deneyim, duygu ve düşüncelerinizi öğrenmektir. Bu konuda altın değerindeki düşünce ve duygularınızı bizimle paylaşmanızı rica ediyorum.

Teşekkür ederim.

Gövde

1. Erken doğan bebeklerin beslenmesinde anne sütünün önemi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?
2. Erkendoğan bebeklerin beslenmesinde mamanın bebeklerin sağlığı üzerindeki etkileri ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?
3. Anne sütü paylaşımı size ne ifade ediyor?
  - a. Sütannelik ile anne sütü paylaşımı ve anne sütü bankası yoluyla anne sütü paylaşımı arasında sizce ne gibi farklar vardır? Açıklar mısınız?
4. Anne sütü bankası sizin için ne ifade ediyor? Açıklar mısınız?
5. Anne sütü bankasından alınan sütü bebeğinizin beslenmesinde kullanırmısınız? Bu konuda düşüncelerinizi açıklarmısınız?
6. Anne sütü bankasına anne sütü bağışlama ile ilgili düşünceleriniz nelerdir? Açıklar mısınız?
7. Şu anda ülkemizde bir anne sütü bankası yoktur. Ülkemizde anne sütü bankası kurulacak olsa bu konuyla ilgili düşünceleriniz neler olurdu?

EK 3

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları İçin Görüş Veren Uzmanlar (Ünvan ve Soyadı alfabetik sırasıyla yazılmıştır)

Prof. Dr. Nursan ÇINAR

Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Serap BALCI

İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale
Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Duygu GÖZEN

İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale
Hemşirelik Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Ayşe GÜROL

Atatürk Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Eda AKTAŞ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik
Fakültesi

EK 4

Verilerin Çözümlemesini Yapan İkinci Uzman

Dr. Öğr. Üyesi Eda AKTAŞ

Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik
Fakültesi

EK-5

RAPORTÖR

Hemşire Sıdıka UĞUZ

Şişli Hamidiye Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi

EK-6

ETİK KURUL ONAYI

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Etik Kurulu

PROJENİN ADI: Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ: Yrd.Doç.Dr. Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK
PROJEDEKİ ARAŞTIRICILAR: Gülsün ATAR
ONAY TARİHİ VE ONAY SAYISI: 19.01.2016-27

Sayın Yrd.Doç.Dr. Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK

204 protokol nolu "Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma" isimli projeniz Enstitümüz Etik Kurulu tarafından incelenmiş ve etik yönden uygunluğuna karar verilmiştir.

Prof. Dr. Azize ŞENER
Komisyon Başkanı V.

Yrd.Doç.Dr. Pınar MEGA TİBER

Prof. Dr. Serap AKYÜZ

Prof. Dr. Hülya AŞCI

Prof. Dr. S. Ufuk YURDALAN

Prof. Dr. Dilşad SAVE

Doç. Dr. Nefise BAHÇECİK

Doç. Dr. Tolga GÜVEN

Doç. Dr. Hakkı ARIKAN

Yrd. Doç.Dr. Ümit UĞURLU

Yrd. Doç. Dr. Betül OKUYAN

Marmara Üniversitesi Göttepe
Kampüsü Sağlık Bilimleri
Enstitüsü 3488 Kadıköy /
İSTANBUL

0 (216) 414 44 23-12 (Faks)
0 (216) 414 44 23

sağlik.ogrenci@marmara.edu.tr
http://sağlik.marmara.edu.tr

Ayrıntılı bilgi için:
M.R.ALKAN

EK-7

İSTANBUL BEYOĞLU BÖLGESİ KAMU HASTANELERİ BİRLİĞİ İZİN YAZISI

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/08/2018-38338

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
TÜRKİYE KAMU HASTANELERİ KURUMU
İstanbul İli Beyoğlu Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği

Sayı : 97175836-770-
Konu : Araştırma İzni (Gülsün ATAR)

SAĞLIK BİLİMLERİ ÜNİVERSİTESİ ŞİŞLİ HAMİDİYE ETİFAL EĞİTİM VE ARAŞTIRMA HASTANESİNE

Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Bölümü Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Gülsün ATAR'ın, Yard. Doç. Dr. Çağrı ÇOVENER ÖZÇELİK danışmanlığında, "Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma" konulu tez çalışmasını Kurumunuz Yenidoğan Kliniğinde yapabilmesi uygun görülmüştür. Araştırmanın yapılması sırasında gerekli hassasiyetin gösterilmesi hususunda;
Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Hakan ORUÇ
Genel Sekreter a.
İdari Hizmetler Başkanı V.

EKLER :
Araştırma Başvuru Belgeleri (18 Sayfa)

Falysa Mah. Melenazçık Cad. No 63 Şişli/İstanbul
Telefon: 0 212 386 15 20 / 3067 Faks: 0212 386 15 21
e-Posta: canlicanv@beyoglubirlik.gov.tr
Elektronik imzalı sureti için: http://ebya.beyoglubirlik.gov.tr/envestisyon/Dogrula/5446273_ara%b1rnmz.

Ayrıntılı bilgi için lütfen Conila SAVCI
Eğilim, Araştırma ve Geliştirme

Bu belge, 5078 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

EK-8

BİLGİLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMANIN ADI: “Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma”

Bu çalışma preterm doğum yapmış ve bebeği yenidoğan yoğun bakımda yatmakta olan annelerin Anne Sütü Bankası’ na ile ilgili bilgisini ve tutumunu belirlemek amacıyla yapılacaktır.

Araştırmada 6-10 kişilik grup görüşmeleri olarak yapılacaktır. Görüşmeler 60-90 dk sürecektir. Görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınacak, araştırmanın güvenilirliği ve doğruluğu, bilgilerin anlaşılabilirliği açısından raportör tarafından not alınacaktır.

Bu araştırma sonucunda elde edilecek veriler sadece araştırma amacıyla kullanılacaktır. Sizinle ilgili tüm bilgiler gizli tutulacaktır. Bu çalışmaya katılma, katılmama veya istediğiniz zaman çalışmayı bırakma hakkına sahipsiniz.

İlginiz ve desteğiniz için teşekkür ediyorum.

Ad-Soyad

İmza

Tarih

Anne:

Araştırmacı:

Tanık:

Araştırmacının Adı-Soyadı:

Gülsün ATAR

Marmara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Hemşirelikte Yüksek Lisans

Programı Öğrencisi

e-posta: gulsunatar@gmail.com

Telefon: 0 555 871 67 14

Proje Yürütücüsü:

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK

Marmara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi

Hemşirelik Bölümü

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı

e-posta: ccovener@marmara.edu.tr

Telefon: 0 532 748 47 45

EK-9

ONAY FORMU

ARAŞTIRMANIN ADI: “Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Preterm Bebeği Olan Annelerin Anne Sütü Bankası ile İlgili Bilgi ve Tutumları: Niteliksel Bir Çalışma”

Çalışmanın amacı ve benimle ilgili alınan her türlü bilginin gizli tutulacağı konusunda bilgilendirildim.

Çalışmanıza bu koşullar dahilinde hiçbir baskı olmaksızın gönüllü katılmayı kabul ediyorum.

Ad-Soyad İmzaTarih

Anne:

Araştırmacı:

Tanık:

Araştırmacının Adı-Soyadı:

Gülsün ATAR

Adres: Marmara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Marmara Üniversitesi

Başbüyük Yerleşkesi

Başbüyük/Maltepe- İstanbul

e-posta: gulsunatar@gmail.com

Tel: 0 555 871 67 14

Proje Yürütücüsü:

Dr. Öğr. Üyesi Çağrı ÇÖVENER ÖZÇELİK

Adres: Marmara Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları

Hemşireliği Anabilim Dalı,

Marmara Üniversitesi

Başbüyük Yerleşkesi

Başbüyük/Maltepe- İstanbul

e-posta: ccovenner@marmara.edu.tr

Telefon: 0 532 748 47 45

10.ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı	Gülsün	Soyadı	Atar
Doğum Yeri	Bandırma	Doğum Tarihi	25.01.1986
Uyruğu	TC.	TC Kimlik No	16387584552
E-mail	gulsunatar@gmail.com	Tel	0 555 871 67 14

Eğitim Düzeyi

	Mezun Olduğın Kurumun Adı	Mezuniyet Yılı
Doktora/Uzmanlık		
Yüksek Lisans	TC. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü	
Lisans	İ.Ü. Florance Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu	2007
Lise	Şehit Mehmet Gönenç Lisesi	2003

İş Deneyimi

	Görevi	Kurum	Süre (Yıl-Yıl)
	Hemşire	SB. Şişli Hamidiye Etfal Eğitim Ve Araştırma Hastanesi	2011-
	Hemşire	Trakya Üniversitesi	2011-2011
	Hemşire	İÜ. İstanbul Tıp Fakültesi	2007-2011

Yabancı Dilleri	Okuduğunu Anlama*	Konuşma*	Yazma*
İngilizce	Orta	Orta	Orta

Yabancı Dil Sınav Notu #								
YDS	YÖKDİL	IELTS	TOEFL IBT	TOEFL PBT	TOEFL CBT	FCE	CAE	CPE
	58,750							

	Sayısal	Eşit Ağırlık	Sözel
ALES Puanı	85.390	83.037	65.119
(Diğer) Puanı			

Program	Kullanma becerisi
Microsoft Office Programları	Çok İyi

*Çok iyi, iyi, orta, zayıf olarak değerlendiriniz.